OZS
ODVETNIŠKA ZBORNICA SLOVENIJE
Samostojna od leta 1868

ODVETNIK

Revija Odvetniške zbornice Slovenije / Leto XXVIII, št. 4 (127) – jesen 2026 / ISSN 1408-9440

mag. Janez Tekavc
Neuspešna digitalizacija sodstva

Anže Zalar
Pozneje najdeno premoženje in razveljavitev odpusta obveznosti: ko odškodnina za neupravičeno obsodbo postane stečajna masa

Tina Šnajder
Dajva se pogovarjat

dr. Nataša Samec Berghaus in Boštjan Koritnik
Napake v zdravstvu in uporaba UI – problematika odškodninske odgovornosti

Timon Hren
Obdukcija ene celjske kazenske zadeve

Intervju
dr. Jože (Joseph) Straus
Zakonodajalci morajo skrbeti za to, da umetna inteligenca ostane služabnik človeštva in ne postane njegov gospodar

PRAKTIČNI KOMENTAR OBLIGACIJSKEGA ZAKONIKA (OZ) *Splošni del*

IZŠLA JE DRUGA KNJIGA

Urednik: **dr. Luigi Varanelli**

Avtorji komentarja: **dr. Vesna Bergant Rakočević, mag. Nina Betetto, dr. Ana Božič Penko, mag. Matej Čujovič, dr. Anja Drev, Klemen Drnovšek, Karmen Iglič Stroligo, dr. Miha Juhart, mag. Boštjan J. Turk, dr. Mateja Končina Peternel, dr. Maja Ovčak Kos, Tomaž Pavčnik, ddr. Jorg Sladič, mag. Igor Strnad, dr. Luigi Varanelli, dr. Nana Weber**

Stvarno kazalo: **Andrej Bitrakov**

Obligacijska razmerja, ki jih ureja Obligacijski zakonik, so tisto pravno področje, s katerim se poklicno in zasebno najpogosteje srečujemo. Zakonik obsega predvsem pravila o pogodbenih ter odškodninskih in drugih neposlovnih razmerjih. V komentarju so v dveh knjigah poglobljeno obravnavane določbe splošnega dela.

Poglobljen sistemski komentar 434 členov splošnega dela Obligacijskega zakonika obsega dve knjigi. V drugi knjigi je dodano tudi stvarno kazalo.

Cena z DDV (obe knjigi): **848,00 EUR** / Število strani: **1160, 1180**
Leto izdaje: **2025, 2026**

PRAVNI ROKOVNIK 2027

ŽE V TISKU

Pravni rokovnik ima pregleden koledarski del in dovolj prostora za zapisovanje, poleg tega vključuje zbirko najpomembnejših podatkov, ki jih pogosto potrebujete pri delu.

Rokovnik je lahko lepo darilo

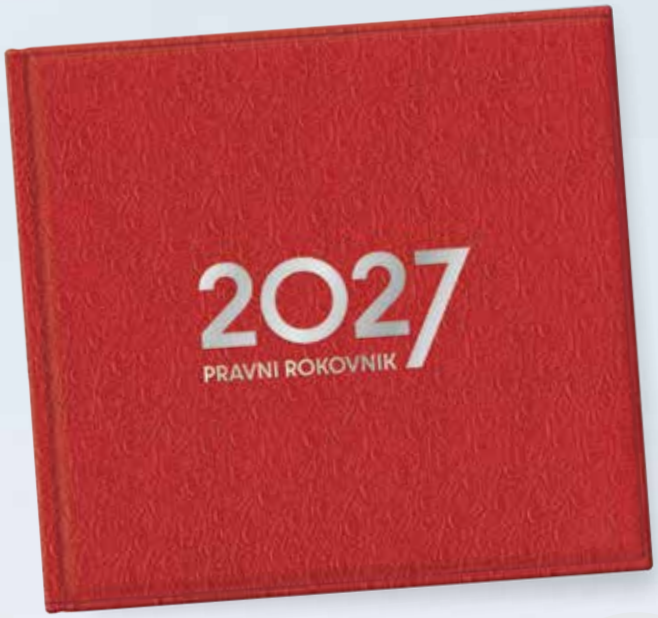

www.gvzalozba.si

GV ZALOŽBA 68 let

LEXPERA d.o.o. (GV Založba), Tivolska cesta 50, Ljubljana
telefon: **01 30 91 820**, e-pošta: **prodaja@gvzalozba.si**

mag. Janez Tekavc
odvetnik v Ljubljani

Neuspešna digitalizacija sodstva

O digitalizaciji sodstva sem že nekajkrat pisal za različne medije. Kljub temu velja razširiti to razpravo in k razmisleku spodbuditi tudi vse, ki morda stoično sprejemate stvari take, kot so, in menite, da se je treba prilagoditi temu, kar pač imamo, da bolje ne bo nikoli in da je že Cankar vse povedal v svojih Hlapcih: da se tistemu, ki se bo upiral, ne piše dobro.

Stoicizem je sicer lepa filozofska vrlina, v sodobnem svetu pa nič kaj dobrodošla, če se uporablja na način, da se je treba sprijazniti z vsem, ker je pač utečeno - da bo torej za vse veke vekov tako, da bo poslovanje s sodiščem razdeljeno na napol funkcionalne aplikacije, ki morda dosegajo raven, ki je bila standard pred dvajsetimi leti, danes pa so le breme in posmeh izjavam o digitalizaciji sodstva. Ena za e-izvršbo, druga za zemljiško knjigo, tretja za stečaje, četrta za vlaganje vlog, peta za sprejemanje vlog; njihova glavna značilnost je, da avtorjem očitno ni domače pisarniško in dokumentarno poslovanje, verjetno tudi sodni postopki ne preveč, kaj šele pravna varnost. Že samo en detajl, in sicer ta, da so odločitve sodišča digitalno podpisane, strankam pa se nato še vedno pošilja tiskane verzije tega, pove dovolj. Hrvaška ima na primer na koncu vsake tiskane sodne odločitve QR-kodo, ki se jo lahko skenira in preko nje preveri, ali je dokument pristen ali ne. Da, Hrvaška je danes tudi na področju digitalizacije sodstva digitalna desetletja pred Slovenijo.

> “Na svetu je tisoče delujočih rešitev. Celo prodajalci tiskalnikov ponujajo rešitve, boljše od tistih, ki jih uporablja slovensko sodstvo.”

Ko je slovensko sodstvo pred več kot petnajstimi leti začelo digitalizacijo, je bilo med prvimi v Evropi. Danes je žal še vedno tam in prehitele so nas številne države. Uporabniški vmesniki so nepregledni, nesmiselni in seveda popolnoma zastareli. Sploh si ne znam predstavljati, zakaj na primer že samo vložitev preprostega predloga za izvršbo poteka z vnašanjem podatkov na več zaporednih ekranov, kar povzroči, da je delo nepregledno in da je tudi večja možnost napak. Vsak predlog za izvršbo bi lahko bil dejansko izdelan tako, da bi se vse podatke vneslo le na enem ekranu, s predpregledom predloga, ki se oddaja, pred dokončno oddajo in tako naprej. Še vedno tudi ni mogoč dostop do vseh sodnih pisanj v posamezni zadevi, čeprav so spisi že več kot desetletje vodeni izključno elektronsko. Za odvetnike te možnosti preprosto ni. Je le nekakšen seznam – popis spisa brez povezav, preko katerih bi bilo mogoče dostopati do listin. Podobno velja tudi za druge aplikacije.

Če bi želeli primer dobre programske rešitve, ni treba daleč. Na Hrvaškem imajo delujoč sistem, ki enotno pristopa k poslovanju med sodiščem in strankami. Bistveni del je, da je sistem zasnovan na način sodobnega ravnanja z dokumentarnim gradivom. Javnosti je namenjen e-Predmet <*https://e-predmet.pravosudje.hr/*>, kjer je mogoče spremljati procesna dejanja v kateremkoli postopku.

Prek naslova e-Kominikacija <*https://e-komunikacija.pravosudje.hr/*> pa je urejen dostop za stranke in odvetnike. Dostop je seveda bistveno širši od javnega dostopa. Prek e-Kominikacije se vlagajo vloge, sprejemajo vsa sodna pisanja, predvsem pa je mogoč vpogled v spis postopka in v koledar razporeda obravnav posameznega odvetnika ali stranke. Da, berete pravilno. Vsak odvetnik ima na enem mestu evidentirane vse obravnave, ne glede na to, na katerem sodišču so razpisane. Vsak odvetnik ima tudi kadarkoli zagotovljen dostop do vsakega spisa, v katerem je udeležen, in to v celoti. To pomeni, da je s strežnika sodišča mogoče kadarkoli prenesti katerokoli vlogo, prilogo, sodbo, sklep, vabilo, odredbo itd.; mogoče je tudi preveriti, kaj je bilo sodišču oddano in kdaj je sodišče to prejelo. Nekaj popolnoma pričakovanega v sedanjem času, žal pa popolnoma neverjetnega z vidika slovenskega odvetnika, ki še vedno lahko le upa, da bo lahko oddal vlogo na novem portalu *E-vloga v civilnih postopkih*, ki pa ne premore niti toliko funkcionalnosti, da bi bilo mogoče vpisati celotno opravilno številko vpisnika, kaj šele, da bi sam vpisal stranke postopka in na koncu izdelal elektronsko podpisano potrdilo o tem, kaj je bilo oddano in kdaj. Hkrati je velikost datotek omejena na 15 MB oziroma na 100 MB za vse vloge, ki jih odvetnik lahko odda.

Zanimivo pri tem je, da pa ima na primer Ustavno sodišče RS izdelan delujoč način oddaje ustavnih pritožb in pobud – <*https://www.us-rs.si/sl/vloge/elektronsko-vlaganje*> – pri katerem se na koncu oblikuje potrdilo o oddaji v pdf-obliki, ki vsebuje podatke o tem, kaj je bilo oddano in kdaj. Podobno prek portala <*https://edavki.durs.si/*> omogoča Finančna uprava RS (Furs); prek tega portala se izvaja tudi vročanje pisanj Fursa.

Sodišče pa glede vročanja še kar vztraja pri dinozavru <*https://www.postar.eu/*>, ki se včasih ure in ure vrti v prazno, ker mu ne uspe izmenjati digitalnih ključev s sistemom Vrhovnega sodišča. Podobno se žal včasih po uro in več na ekranu vrti tudi krogec pri nalaganju strani za oddajo vlog na *E-vloga v civilnih postopkih*. Nova možnost, ki jo je sodišče predstavilo z velikim navdušenjem, žal kaže resne bolezenske znake. Zanimivo se mi zdi, da so jo uvedli za vse civilne postopke, namesto da bi jo v živo najprej preizkusili na kakšnem podatkovno manj obremenjenem sistemu. Verjetno so težave že v pasovni širini podatkovnega prenosa (*bandwidth*), kapaciteti strežnikov, optimizaciji programskega časa za posamezno opravilo … Pogosto sta

▾ Primer izpisa na Hrvaškem

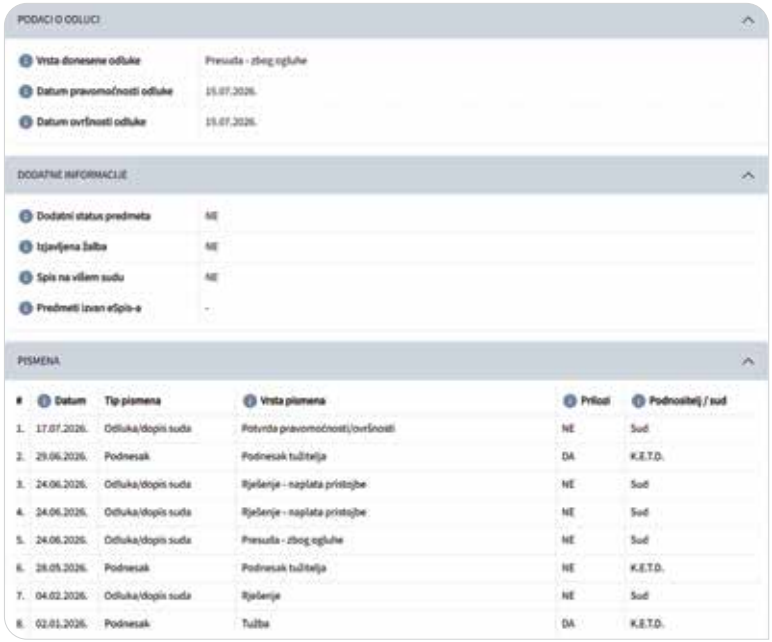

PODACI O ODLUCI

Vrsta donesene odluke	Presuda - zbog ogluhe
Datum pravomoćnosti odluke	15.07.2026.
Datum ovršnosti odluke	15.07.2026.

DODATNE INFORMACIJE

Dodatni status predmeta	NE
Izjavljena žalba	NE
Spis na višem sudu	NE
Predmeti izvan eSpis-a	-

PISMENA

#	Datum	Tip pismena	Vrsta pismena	Prilozi	Podnositelj / sud
1.	17.07.2026.	Odluka/dopis suda	Potvrda pravomoćnosti/ovršnosti	NE	Sud
2.	29.06.2026.	Podnesak	Podnesak tužitelja	DA	K.E.T.O.
3.	24.06.2026.	Odluka/dopis suda	Rješenje - naplata pristojbe	NE	Sud
4.	24.06.2026.	Odluka/dopis suda	Rješenje - naplata pristojbe	NE	Sud
5.	24.06.2026.	Odluka/dopis suda	Presuda - zbog ogluhe	NE	Sud
6.	28.05.2026.	Podnesak	Podnesak tužitelja	NE	K.E.T.O.
7.	04.02.2026.	Odluka/dopis suda	Rješenje	NE	Sud
8.	02.01.2026.	Podnesak	Tužba	DA	K.E.T.O.

na ekranu samo krogec in čakanje. Pričakoval bi, da bo že na začetni strani rdeč utripajoč napis, da sistem spet ne deluje, vsaj v razumnem času ne, pa ni nikjer tega napisa, le krogec in nič drugega oziroma pri postar.eu obvestilo, da čaka na ključ.

Čudno je, da se za vsak postopek izumlja svojo programsko rešitev, kot da je sodišče nekakšen inkubator garažnih programerjev, ki mora vsakemu dati možnost, da se preizkusi v svojih sposobnostih, z upanjem, da bo morda kakšnemu uspelo usvojiti pravila pisarniškega poslovanja in hkrati še napisati delujoč program – integracija pa je nekaj, o čemer se ne želimo niti pogovarjati. Da, prav za to gre; gre le za vprašanje pisarniškega poslovanja in ravnanja z dokumentarnim gradivom. Na svetu je tisoče delujočih rešitev. Celo prodajalci tiskalnikov ponujajo rešitve, boljše od tistih, ki jih uporablja slovensko sodstvo.[1] Morda bi sodišče lahko vprašalo Ustavno sodišče ali Furs, kako oni elektronsko ravnajo z dokumenti in kakšne programske rešitve imajo, če je že Hrvaška predaleč. Žal je odgovor verjetno ta, da tako pač je in da smo zdaj že tako globoko zašli v razdrobljenost, da ni več poti iz tega. Ne verjamem, da je tako. Gre za vprašanje volje in interesa ter za sposobnost, da se preseka gordijski vozel ljubiteljskih programerjev.

Stanje bom poskusil opisati še s primerom iz odvetniške prakse. Pred mnogimi leti, ko je imela Slovenija še tiste dolge jugoslovanske žiroračune, sem kot odvetniški kandidat zastopal podjetje, ki je prodajalo jajca. Kot se je izkazalo pozneje, je imel predmet poslovanja skoraj preroški pomen in je razkrival večpomenskost tako preproste stvari, kot so jajca oziroma kot je beseda »jajca«. A da ne bom preveč pisateljsko bravurozen, naj povem, da so za posodobitev poslovnih procesov kupili ameriško programsko rešitev, za katero so slovenski programerji trdili, da jo bodo prilagodili lokalnim razmeram. Prilagoditev oziroma lokalizacija, kot so temu rekli prodajalci programa, je trajala in trajala. Ob vsakem poskusnem obratovanju se je pokazala cela vrsta napak, ker pa se je bližal rok, po katerem bi začeli teči penali zaradi zamude, so nekega dne poslali obvestilo, da so vse napake (čudežno) odpravljane in da sistem deluje, kar pa se bo pokazalo šele takrat, ko bo sistem zagnan v celoti. Direktor je bil glede tega zelo skeptičen, vendar je stari sistem vseeno ugasnil in zagnal novega. Sledila je katastrofa. Skeniranje posamezne črtaste kode je včasih trajalo tudi več kot deset minut, kar je pri paketih jajc pomenilo, da so tovornjaki čakali po več ur, da so bili naloženi. Žiroračuni so se izpisovali le deloma, ker so bili daljši, kot je predvidel ameriški sistem. Programerji so jih prestavili v rubriko s kontaktnimi podatki, vendar se potem podatki v računovodstvu niso usklajevali. Po dobrih dveh mesecih teh muk je direktor ukazal, naj se program izklopi in spet vklopi stari program. Sledila je tožba in v postopku so programerji trdili, da bi morali samo še malo počakati in bi vse delovalo prav, čeprav so dobro vedeli, da so prodajalcem jajc prodali »jajca«. Dovolil sem si napisati to besedo, ker dobro ponazarja tudi pogum direktorja, ki si je upal prekiniti muke s slabimi programi.

Imamo v Sloveniji koga, ki ima enak pogum? Ali pa bomo zaradi tega, da bo v hiši mir, vsi še naprej potrpežljivo uporabljali to, kar pač imamo?

[1] <https://racunalniske-novice.com/kako-uvesti-dokumentni-sistem-dms-brez-glavobola-4-koraki-do-uspeha/>

Andrej Razdrih
odvetnik v Ljubljani, odgovorni urednik revije Odvetnik in član Sodnega sveta RS

Odvetništvo v dvojnem primežu

Od aprila 2019, ko je bila odvetniška točka nazadnje revalorizirana, so se pogoji za njen dvig izpolnili že večkrat. Ekonomska študija, ki jo je Odvetniška zbornica Slovenije (OZS) naročila pred dvema letoma, jasno kaže, da bi morala vrednost točke danes znašati vsaj 0,9 evra. V vseh državah nekdanje Jugoslavije je že presegla 1 evro. Sedem let si zbornica intenzivno prizadeva prepričati državo o nečem, kar je vsakomur očitno – inflacija in rast življenjskih stroškov sta notorni dejstvi, ki ju država sicer dobro pozna, saj je vsem javnim uslužbencem in funkcionarjem plače že zdavnaj ustrezno uskladila. Ker drugih vzvodov pritiska nima, je bila zbornica prisiljena vložiti tožbo na Upravno sodišče RS, vzporedno pa se je ves ta čas trudila v pogajanjih z Ministrstvom za pravosodje. Odvetniki namreč, tako kot sodniki in zdravniki, ne morejo stavkati in zapirati cest – svojih strank ne smejo pustiti brez nujne pravne pomoči.

Nova vlada se v odnosu do tega vprašanja ni izkazala nič drugače od prejšnje. Nastopa s pozicije, ki se dobro zaveda, da nasprotnik v pogajanjih – po zdaj priljubljeni prispodobi – »nima dobrih kart«. Že leta 2024 je bila ustanovljena medresorska delovna skupina, ki naj bi naslovila naraščajoče stroške sodnih postopkov (brezplačna pravna pomoč – BPP, zastopanje po uradni dolžnosti, sodno tolmačenje).[1] Vanjo so bili poleg Ministrstva za pravosodje, Ministrstva za finance in takratnega Ministrstva za delo vključeni tudi Finančna uprava RS (FURS), Državno odvetništvo, Vrhovno sodišče, službe za BPP pri okrožnih sodiščih v Ljubljani, Celju in Novem mestu ter OZS. Komisija je analizirala vzroke rasti stroškov in zbrala nove podatke o prosilcih za brezplačno pravno pomoč.

Na podlagi teh ugotovitev je Ministrstvo za pravosodje zbornici z dopisom z dne 1. septembra 2026 poslalo svoj dokončen predlog uskladitve vrednosti odvetniške točke. Bistvo predloga je razvidno iz naslednjega citata:

»Pri storitvah, ki se financirajo iz javnih sredstev (BPP in ex offo), se z ustrezno prilagoditvijo števila točk oziroma vrednosti storitve zagotovi, da njihova končna vrednost ostane na sedanji ravni, za ostale storitve pa se vrednost odvetniške točke uskladi na 0,75 evra. Takšna rešitev bi omogočila pomembno uskladitev vrednosti odvetniške točke, ne da bi pri tem nastale dodatne obveznosti za državni proračun.«

Država, ki je vzpostavila najbolj liberalen in najbolj socialen sistem brezplačne pravne pomoči v Evropi, če ne kar na svetu, si torej z isto potezo prizadeva ustaviti rast stroškov tako, da vrednost storitev BPP in *ex offo* preprosto zamrzne na ravni iz leta 2019.

Ta »ponudba« države je garnirana z namigom, da bo, če je odvetniki ne sprejmemo, sama uzakonila precej slabšo varianto – kar upravni odbor in predsednika OZS postavlja pred težko nalogo. Če predlog sprejmemo, se vrednost točke dvigne za večino odvetniških storitev, a so pri tem neupravičeno oškodovani prav tisti kolegi, ki opravljajo zahtevno delo BPP in *ex offo*. Če pa predlog iz načelnih razlogov zavrnemo, nas čaka še precej dolgo čakanje na sodno odločitev.

Drugi primež, v katerem se je znašla naša zbornica, predstavljajo zahteve Evropske komisije, ki od Slovenije terja bistveno omilitev ali odpravo naslednjih strogih omejitev. Evropska komisija zahteva, da bi morali dovoliti na primer delniške odvetniške družbe, OZS pa vztraja pri sedanji ureditvi, saj je odvetništvo del pravosodja, odvetnik pa ni zgolj eden od ponudnikov storitev na trgu. Glede zahteve po zunanjem investiranju in lastništvu deležev odvetniških družb, ki bi jih lahko pridobili tudi neodvetniki, OZS poudarja, da to ni mogoče, saj gre za bistveno nasprotje interesov med investitorji, ki jih zanima dobiček, in poklicnimi dolžnostmi odvetnika – poklicno tajnostjo ter interesi stranke. Zbornica tudi vztraja pri nezdružljivosti z drugimi dejavnostmi, saj so te omejitve nujne zaradi načela neodvisnosti odvetnika, ki ne sme biti podrejen različnim poklicnim in drugim interesom ter dolžnostim. Glede prepovedi večdisciplinarnosti, tj. skupne pisarne odvetnikov z drugimi poklici, pa OZS meni, da so take omejitve potrebne, ker je odvetnik zavezan pravilom, ki jih drugi strokovni poklici niso dolžni spoštovati v enaki meri. Poleg tega je sodelovanje z drugimi strokami mogoče zagotoviti tudi brez skupnega lastništva ali skupne organizacijske strukture.

OZS pričakuje, da Slovenija ne bo popustila pritiskom in bo ohranila zgodovinska načela ter pravila našega poklica. Ne pozabimo, da je naš trg pravnih storitev liberaliziran kot malokateri. Vsakdo – tudi brez pravne izobrazbe – lahko odpre s. p. ali d. o. o. in prodaja pravno svetovanje. Število odvetnikov v Sloveniji je pod evropskim povprečjem in se še zmanjšuje, kar nazorno kaže naša vsakokratna rubrika *Iz odvetniškega imenika*.

[1] Zgolj za ilustracijo: po javno dostopnih podatkih znaša prihodek odvetnikov v Sloveniji na letni ravni približno 200 milijonov evrov, od tega je delež BPP in *ex offo* 10 odstotkov, torej približno 20 milijonov evrov.

UVODNIK / *EDITORIAL*

mag. Janez Tekavc

3 **Neuspešna digitalizacija sodstva** / *The Failed Digitalisation of the Judiciary*

BESEDA UREDNIKA / *EDITOR'S NOTE*

Andrej Razdrih

5 **Odvetništvo v dvojnem primežu** / *The Legal Profession in a Double Bind*

ČLANKI / *ARTICLES*

Anže Zalar

8 **Pozneje najdeno premoženje in razveljavitev odpusta obveznosti: ko odškodnina za neupravičeno obsodbo postane stečajna masa** / *Subsequently Discovered Assets and the Revocation of a Discharge of Debts: When Compensation for Wrongful Conviction Becomes Part of the Bankruptcy Estate*

Tina Šnajder

12 **Dajva se pogovarjat: kaj predstavlja oziroma kaj bi moral predstavljati odnos med delavcem in delodajalcem** / *Let's Talk: What Does the Relationship Between Employee and Employer Represent, and What Should It Represent?*

dr. Nataša Samec Berghaus in Boštjan Koritnik

16 **Napake v zdravstvu in uporaba UI – problematika odškodninske odgovornosti** / *Healthcare Errors and the Use of AI – Issues of Civil Liability*

Bernarda Škrabar Damnjanović

21 **Spletni viri kot dokaz v odvetniški praksi** / *Online Sources as Evidence in Legal Practice*

dr. Denis Baghrizabehi

25 **Upoštevanje mednarodnih gospodarskih sankcij pri reševanju čezmejnih sporov** / *Taking International Economic Sanctions into Account in the Resolution of Cross-Border Disputes*

Barbara Hribar

28 **Meje ugovora vesti pri darovanju organov – primerjalnopravna analiza in implikacije za slovensko pravo** / *The Limits of Conscientious Objection in Organ Donation – A Comparative Legal Analysis and Implications for Slovenian Law*

Martina Golob

32 **Stranka v burki** / *A Client in a Burqa*

Timon Hren

33 **Obdukcija ene celjske kazenske zadeve** / *An Autopsy of a Criminal Case from Celje*

dr. Peter Čeferin

35 **Odvetniški poklic – nekoč in danes** / *The Attorneyship – Then and Now*

VRHOVNO SODIŠČE RS / *SUPREME COURT OF THE REPUBLIC OF SLOVENIA*

38 **Tri odločitve o kreditnih pogodbah v švicarskih frankih** (*Irena Vovk Terčič*) / *Three Decisions on Swiss Franc Loan Agreements*

INTERVJU / *INTERVIEW*

39 **dr. Jože (Joseph) Straus: Zakonodajalci morajo skrbeti za to, da umetna inteligenca ostane služabnik človeštva in ne postane njegov gospodar** (*Andrej Razdrih*)/ *Legislators Must Ensure That Artificial Intelligence Remains Humanity's Servant and Does Not Become Its Master*

RAZMISLEKI / *REFLECTIONS*

dr. Šime Ivanjko

43 **Pravnik je dober človek, ki pozna tudi pravo** / *A Jurist Is a Good Person Who Also Knows the Law*

Sandra Cico

44 **Notranji mir kot spregledana vrlina odvetniškega poklica** / *Inner Peace as an Overlooked Virtue of the Legal Profession*

KOMISIJA ZA ETIKO OZS / *BAR ASSOCIATION OF SLOVENIA'S ETHICS COMMISSION*

46 **Mnenje o skladnosti ravnanja odvetnika A. A. z načeli in pravili Kodeksa odvetniške poklicne etike (št. 2280/2024)** / *Opinion on the Compliance of Attorney A.A.'s Actions with the Principles and Rules of the Code of Legal Professional Ethics (No. 2280/2024)*

ODVETNIŠKA ZBORNICA SLOVENIJE / *BAR ASSOCIATION OF SLOVENIA*

47 **Iz dela Upravnega odbora Odvetniške zbornice Slovenije** (*Jana Huč Uršič*) / *From the Work of the Steering Committee of the Bar Association of Slovenia*

48 **Sestanek OZS in Društva novinarjev Slovenije** (*Andrej Razdrih*)

49 **Iz odvetniškega imenika** / *From the Bar Register*

49 **Izbrisi odvetnikov iz odvetniškega imenika OZS** / *Striking off Attorneys from the Bar Register*

50 **Prisege** / *Taking the Oaths*

51 **Odvetnik potuje** (A. R.) / *Attorney on the Road*

OBMOČNI ZBORI ODVETNIKOV / *REGIONAL BARS*

Tatjana Medic in Jasna Simčič

52 **Dvanajst let strogo zaupne poletne delovne inšpekcije** / *Twelve Years of the Strictly Confidential Summer Labour Inspection*

53 **Šaljive zgodbe** (*mag. Gregor Velkaverh*) / *Humorous Stories*

IZOBRAŽEVANJE / *EDUCATION*

Tina Šnajder

55 **XV. Evropski kongres Mednarodnega združenja za delovno pravo in pravo socialne varnosti** / *15th European Congress of the International Society for Labour and Social Security Law*

PRAVNA TERMINOLOGIJA / *LEGAL TERMINOLOGY*

Ivana Bendow

56 **Dokaz je v pudingu (7.)** / *The Proof Is in the Pudding (Part 7)*

ŠPORT / *SPORTS*

Blaž Tomažin Bolcar

58 **Tretja mednarodna konferenca Ljubljana Sports Law & Business Conference 2026** / *Third International Ljubljana Sports Law & Business Conference 2026*

ZGODOVINA ODVETNIŠTVA / *HISTORY OF ATTORNEYSHIP*

dr. Janja Hojnik

59 **Odvetniki kot obdolženci zaradi izrazov politične nelojalnosti do oblasti v Kraljevini SHS/Jugoslaviji** / *Attorneys as Defendants for Expressions of Political Disloyalty to the Authorities in the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes/Yugoslavia*

Pridružite se jim s svojim prispevkom v Odvetniku št. 5 (128) – zima 2026.

Prevodi v angleščino: **Dean Zagorac**.

Anže Zalar
odvetnik v Ljubljani

Pozneje najdeno premoženje in razveljavitev odpusta obveznosti: ko odškodnina za neupravičeno obsodbo postane stečajna masa

Sklep Višjega sodišča v Ljubljani Cst 177/2026 z dne 8. 7. 2026 in zahteva za oceno ustavnosti četrtega odstavka 411. člena ZFPPIPP

Institut stečajnega postopka nad pozneje najdenim premoženjem (380. člen v zvezi z osmim odstavkom 383. člena ZFPPIPP) je bil doslej v sodni praksi obravnavan pretežno kot tehnično vprašanje: če se po končanju stečajnega postopka najde premoženje, ki je pripadalo stečajnemu dolžniku, se na predlog upravičenega upnika nad tem premoženjem začne stečajni postopek, v postopku osebnega stečaja pa se za tako premoženje šteje tisto, ki ga je dolžnik pridobil do pravnomočnosti sklepa o odpustu obveznosti oziroma do pravnomočnosti sklepa o končanju postopka.
Četrti odstavek 411. člena ZFPPIPP temu dodaja daljnosežno posledico: če sodišče presodi, da so izpolnjeni pogoji za začetek postopka osebnega stečaja nad pozneje najdenim premoženjem, s sklepom o začetku postopka tudi razveljavi odpust obveznosti.

Zadeva, ki jo obravnavam v tem prispevku, je ta na videz tehnični mehanizem postavila pred preizkus, kakršnega si zakonodajalec ob njegovem oblikovanju verjetno ni predstavljal. Pozneje najdeno premoženje je namreč odškodnina za neupravičeno obsodbo in neutemeljen odvzem prostosti po 30. členu Ustave RS in 538. členu Zakona o kazenskem postopku (ZKP) – torej premoženje, katerega nastanek je s protipravnim ravnanjem povzročila država, ki v postopku hkrati nastopa kot dolžnica te odškodnine in kot upnica, ki z bagatelno terjatvijo iz prvotnega stečaja predlaga začetek postopka nad tem premoženjem. Vprašanja, ki jih je zadeva odprla – od pojmovne razlage »pozneje najdenega« premoženja prek vednosti države kot enotne pravne osebe do materializacije strogo osebne terjatve za nepremoženjsko škodo – v sodni praksi doslej niso bila obravnavana. Da gre za zadevo precedenčnega pomena, je nazadnje potrdilo Višje sodišče v Ljubljani, ki je zaradi ocene, da je četrti odstavek 411. člena ZFPPIPP v neskladju z Ustavo, prekinilo pritožbeni postopek in začelo postopek za oceno ustavnosti.

1. Dejanski in procesni okvir

Dolžniku je bila leta 2013 odvzeta prostost; skupno je odvzem prostosti (hišni pripor in zapor) trajal 876 dni. Na podlagi pravnomočne obsodilne sodbe je prestajal zaporno kazen, po uspehu z zahtevo za varstvo zakonitosti pa je bil s sodbo, izdano 15. novembra 2018 in pravnomočno 24. novembra 2018, obtožbe za očitano kaznivo dejanje oproščen. V vmesnem času je zaradi dolgov, ki so se mu – kot sta pozneje ugotovili pravdni sodišči – nakopičili prav zaradi izpada dohodka v času neutemeljene okrnitve prostosti, sam predlagal začetek postopka osebnega stečaja (2016) in odpust obveznosti. Sklep o odpustu obveznosti je postal pravnomočen 15. maja 2019, sklep o končanju stečajnega postopka pa 18. julija 2019, brez razdelitve upnikom.

Dolžnik je odškodninski zahtevek zoper Republiko Slovenijo prvič uveljavil 17. septembra 2019, torej dva meseca po pravnomočnem zaključku stečaja. Po neuspelem poskusu mirne rešitve spora je s tožbo uspel: pravnomočno mu je bila prisojena odškodnina za nepremoženjsko škodo (22.000 evrov) in premoženjsko škodo (32.849,13 evra), skupaj z zamudnimi obrestmi in pravdnimi stroški.[1] Država je nato konec decembra 2025, na podlagi terjatve v višini 334,86 evra, priznane v prvotnem stečaju, predlagala začetek stečajnega postopka nad pozneje najdenim premoženjem in razveljavitev odpusta obveznosti. Sodišče prve stopnje je predlogu ugodilo, pritožbeno sodišče pa je pritožbo zoper začetek stečajnega postopka zavrnilo, glede razveljavitve odpusta pa postopek prekinilo.

2. Nosilna stališča dolžnika

Dolžnikova obramba je bila zgrajena na več samostojnih, a medsebojno povezanih stebrih.

Pojmovna razlaga: premoženje ne more biti »pozneje najdeno« za upnika, ki je zanj vedel

Osrednja teza ugovora je bila, da je treba pojem pozneje najdenega premoženja razlagati v luči njegovega namena. Institut varuje *poštenega in skrbnega* upnika, ki v času postopka osebnega stečaja za obstoj premoženja objektivno ni vedel in zato ni mogel pravočasno procesno ukrepati. *A contrario* premoženje že pojmovno ne more biti »pozneje najdeno« za upnika, ki je bil z

* Avtor je dolžnika zastopal v obravnavanem postopku.

[1] Sodba Višjega sodišča v Ljubljani II Cp 828/2024 z dne 1. 10. 2025 v zvezi s sodbo Okrožnega sodišča v Ljubljani III P 91/2020 z dne 10. 1. 2024.

njegovo dejansko in pravno podlago seznanjen – ali bi z njo ob dolžni skrbnosti moral biti seznanjen – že v času teka preizkusne dobe za odpust obveznosti.

V konkretnem primeru je oprostilno kazensko sodbo, iz katere po lastnem materialnopravnem stališču države izvira odškodninska terjatev (*actio nata* z dnem pravnomočnosti), izdala prav Republika Slovenija; sodba je bila skladno s 360. členom ZKP javno razglašena, javnost sojenja in razglasitve sodb pa zagotavljata 24. člen Ustave RS in prvi odstavek 6. člena EKČP. Dolžnik je zato zagovarjal stališče, da se država na lastno nevednost o javno razglašeni sodbi lastnega sodišča ne more uspešno sklicevati, zlasti ne ob hkratnem očitku dolžniku kot pravnemu laiku, da bi moral insolvenčnopravne posledice iste sodbe prepoznati sam.

Izguba upravičenja zaradi procesne pasivnosti

Na pojmovno tezo se je navezoval procesni argument. Država je imela po pravnomočnosti oprostilne sodbe (november 2018) na voljo celo paleto pravnih sredstev: ugovor zoper odpust obveznosti v času preizkusne dobe (403. in 404. člen ZFPPIPP), ki se je iztekla šele aprila 2019; obvestilo stečajni upraviteljici; izpodbijanje sklepa o odpustu obveznosti; izpodbijanje sklepa o končanju postopka; in nazadnje tožbo za razveljavitev odpusta po 411. členu ZFPPIPP v triletnem prekluzivnem roku. Ničesar od tega ni storila. Dolžnik je – ob izrecnem razlikovanju med izgubo *pravice* in izgubo *procesnega upravičenja* – zagovarjal stališče, da je sankcija za tako pasivnost izguba možnosti za opravo procesnih dejanj po četrtem odstavku 121. člena ZFPPIPP, kar je skladno z načelom hitrosti postopka (48. člen ZFPPIPP) in s sodno prakso, ki pasivnemu upniku odreka možnost izpodbijanja sklepa o odpustu obveznosti, če je za ovire vedel že v času preizkusne dobe, pa jih ni pravočasno uveljavil.[2] V oporo je ponudil tudi analogijo s prepozno prijavljeno izločitveno pravico:[3] materialna pravica s pasivnostjo ne preneha, izgubi pa se procesna možnost njenega uveljavljanja v določenem postopkovnem okviru, ne da bi bila s tem prizadeta upnikova ustavna pravica do zasebne lastnine iz 33. člena Ustave RS.

Enotnost države in dolžna skrbnost institucionalnega upnika

Dolžnik je opozoril na očitno asimetrijo meril: sodišče prve stopnje je od dolžnika – pravnega laika, ki je bil v relevantnem času deloma še v zaporu in mu je bila poslovna sposobnost omejena (386. člen ZFPPIPP) – zahtevalo, da že ob oprostilni sodbi prepozna nastanek potencialne odškodninske terjatve in jo pravno kvalificira kot premoženje stečajne mase, medtem ko je državi kot institucionalnemu upniku z bistveno večjim strokovnim aparatom dopustilo sklicevanje na notranjo razdrobljenost njenih organov. Dolžnik pri tem ni zagovarjal koncepta, po katerem bi vsak državni organ avtomatično vedel vse, kar ve katerikoli drug organ; teza je bila ožja in konkretnejša – da se država kot ena pravna oseba v konkretnih okoliščinah, ko je sama povzročila nastanek premoženja, ne more selektivno sklicevati na razdeljenost organov znotraj iste, izvršilne veje oblasti (tožilstvo in FURS), kadar ji to koristi, hkrati pa dolžniku očitati zamolčanje.

Materializacija terjatve za nepremoženjsko škodo ter obresti in stroški

Četrti steber je bil materialnopravni. Dolžnik je vztrajal pri strogem razlikovanju med posameznimi kategorijami prisojenih zneskov. Terjatev za nepremoženjsko škodo je strogo osebne narave; po odločbi Ustavnega sodišča v zadevi U-I-213/15[4] in nanjo naslonjeni sodni praksi[5] se taka terjatev v premoženjsko vrednost pretvori šele z voljnim ravnanjem oškodovanca – ko ta navzven in denarno ovrednoteno izrazi zahtevo za zadoščenje.

Ker je dolžnik svojo terjatev prvič uveljavil in ovrednotil šele s predpravdnim zahtevkom z dne 17. septembra 2019, torej po pravnomočnem zaključku stečaja, se po njegovem stališču ta terjatev ni mogla materializirati kot premoženjska pravica, vključljiva v stečajno maso; enako stališče je z insolvenčnega področja izhajalo tudi iz novejše prakse pritožbenega sodišča.[6] Zamudne obresti (tečejo od 4. oktobra 2019) in prisojeni pravdni stroški pa so nastali nesporno po pravnomočnosti sklepa o odpustu obveznosti in zato pod institut pozneje najdenega premoženja ne morejo pasti niti po najširši razlagi.

3. Opredelitev sodišča prve stopnje

Sodišče prve stopnje je predlogu države v celoti ugodilo. Aktivno legitimacijo je izpeljalo neposredno iz prvega odstavka 380. člena ZFPPIPP – upnica je bila v prvotnem stečaju upravičena opravljati procesna dejanja in to upravičenje ji do konca postopka ni prenehalo – ter izrecno zavrnilo tezo, da bi neizčrpanje pravnih sredstev lahko bilo razlog za zavrženje ali zavrnitev predloga, saj izčrpanje pravnih sredstev ni zakonski pogoj za začetek postopka. Vprašanje vednosti države je razrešilo z argumentom ločenosti organov: država kot upnica v civilnopravnem razmerju ni in ne more biti izenačena z državnim tožilstvom ali kazenskim sodiščem, ti organi pa si informacij med seboj ne delijo, zato se je upnica s premoženjem seznanila šele s prejemom odškodninskega zahtevka septembra 2019.

Glede nepremoženjske škode je sodišče zavzelo stališče, da citirana ustavnosodna in sodna praksa obravnavata *podedljivost* terjatve, ne pa njenega *nastanka*, ki ga je vezalo na pravnomočnost oprostilne sodbe. Dokazne predloge za zaslišanje dolžnika, obeh odvetnic iz prejšnjih postopkov in stečajne upraviteljice je zavrnilo z obrazložitvijo, da gre za pravna vprašanja.

Prav ta točka je bila jedro pritožbe: dolžnik je uveljavljal kršitev pravice do izjave in nedopustno vnaprejšnjo dokazno oceno, saj je sodišče o izrazito subjektivnih okoliščinah (kaj je dolžnik vedel, ali je bil poučen,

[2] Prim. sklep VSL Cst 179/2025 z dne 17. 7. 2025, sklep VSL Cst 136/2025 z dne 3. 6. 2025 in sklep VSRS III Ips 129/2015 z dne 25. 11. 2015.
[3] Sklep VSL Cst 674/2018 z dne 3. 1. 2019.
[4] Odločba Ustavnega sodišča RS U-I-213/15-13 z dne 28. 9. 2016, s katero je bil razveljavljen 184. člen OZ.
[5] Sodba VSL I Cp 2078/2020 z dne 11. 1. 2021; sklep Višjega sodišča v Celju Cp 298/2016 z dne 10. 11. 2016.
[6] Sklep VSL Cst 121/2025 z dne 10. 6. 2025.

kdaj je terjatev navzven materializiral) odločilo, ne da bi mu omogočilo, da se o njih izjavi, hkrati pa je s tem, ko je dolžnikovo vednost štelo za samoumevno, državino nevednost pa za opravičljivo, vzpostavilo dvojna merila skrbnosti.

4. Presoja višjega sodišča

Pritožbeno sodišče je pritožbo zoper I. točko izreka – začetek stečajnega postopka nad pozneje najdenim premoženjem – zavrnilo, vendar je njegova obrazložitev analitično bogatejša od prvostopenjske in v več točkah pomembna za nadaljnji razvoj prakse.

Prvič, sodišče je pojem pozneje najdenega premoženja opredelilo kot *v celoti objektiven pojem*: pozneje najdeno je tisto premoženje, ki v prejšnjem stečajnem postopku ni bilo upoštevano, neodvisno od zavedanja upnikov in dolžnika.[7] S tem je pojmovno tezo dolžnika zavrnilo na načelni ravni – subjektivni element (dejanska ali dolžna vednost upnika) po stališču sodišča za sam začetek postopka ni pravno relevanten in bi lahko postal pomemben kvečjemu v okviru očitka zlorabe pravice.

Drugič, prav v okviru zlorabe pravice je sodišče podalo doslej najizčrpnejšo obrazložitev vprašanja védenja pravne osebe v tem kontekstu. Pravna oseba sama po sebi nima zavesti; zavedanje ji je mogoče pripisati le v odvisnosti od stanja zavesti fizičnih oseb, ki zanjo delujejo, in še to ne v vseh situacijah enako.[8] V splošnem je po oceni sodišča nesmiselno pripisati vednost vsem državnim organom, brž ko katerikoli uslužbenec kateregakoli organa izve za neko dejstvo; tožilstvo in državno odvetništvo sta personalno in funkcionalno popolnoma ločena, zato državnim odvetnikom, ki so zastopali FURS, ni bilo utemeljeno pripisati zavedanja o oprostitvi. Sodišče je dodalo, da bi za zlorabo pravice poleg zavedanja moral biti izkazan še namen škodovati dolžniku z ločenim uveljavljanjem terjatve v dveh namesto v enem postopku, česar pritožnik ni zatrjeval. To razlogovanje bo nedvomno referenčna točka za prihodnje primere, čeprav pušča odprto vprašanje, ki ga je izpostavila pritožba: ali je merilo, oblikovano za razmerje med različnimi vejami oblasti, ustrezno tudi znotraj iste veje, in ali je vzdržno, da se javna razglasitev sodbe po 360. členu ZKP in 24. členu Ustave RS pri presoji dolžne vednosti države sploh ne upošteva, medtem ko se od dolžnika kot laika zahteva poznavanje insolvenčnopravnih posledic iste sodbe.

Tretjič, glede materializacije terjatve za nepremoženjsko škodo je sodišče poseglo po argumentu, ki v dotedanjem postopku ni bil izpostavljen: z začetkom osebnega stečaja se dolžnikova poslovna sposobnost omeji tudi tako, da se brez soglasja sodišča ne more odpovedati dediščini ali drugim premoženjskim pravicam (2. točka prvega odstavka 386. člena ZFPPIPP). Osebni stečajni dolžnik po stališču sodišča zato *ni prost v svoji odločitvi*, da odškodnine ne bi zahteval, in bi za tako opustitev potreboval posebej tehtne razloge. Stališča iz zadeve Cst 121/2025 je razmejilo z ugotovitvijo, da je šlo tam za prodajo že opredeljene terjatve, tu pa za terjatev, nastalo v trenutku pravnomočnosti oprostilne sodbe, pri katere (ne)uveljavljanju dolžnik ni bil prost. Ta konstrukcija je dogmatično zanimiva, a tudi vprašljiva: volja oškodovanca, ki je po ustavnosodni presoji konstitutivni element pretvorbe strogo osebne terjatve v premoženjsko, se z njo nadomesti z dolžnostjo, da se ta volja izrazi – s čimer razlikovanje med nastankom abstraktne pravice in materializacijo terjatve dejansko izgine.

Četrtič – in to je za prakso neposredno uporabno: pritožbeno sodišče je izrecno pritrdilo dolžnikovemu stališču, da zakonske zamudne obresti in pravdni stroški, prisojeni v odškodninski pravdi, *niso* pozneje najdeno premoženje, ker sta obe terjatvi nastali po pravnomočnosti sklepa o odpustu obveznosti.[9] Izrek prvostopenjskega sklepa, ki govori o »odškodnini, kot izhaja iz pravnomočne sodbe«, je treba razumeti dobesedno: v stečajno maso sodi zgolj glavnica prisojene odškodnine, obresti in stroški pa pripadajo dolžniku neposredno. Gre za pomembno omejitev dometa instituta, ki bo pri sorazmerno starih terjatvah z obsežnim obrestnim tekom v praksi bistveno vplivala na ekonomiko tovrstnih postopkov.

5. Prekinitev postopka in zahteva za oceno ustavnosti

Najpomembnejši del sklepa pa je tisti, v katerem pritožbeno sodišče o pritožbi *ni* odločilo. Glede razveljavitve odpusta obveznosti je postopek prekinilo in na podlagi prvega odstavka 23. člena ZUstS vložilo zahtevo za oceno ustavnosti četrtega odstavka 411. člena ZFPPIPP.

Izhodišče sodišča je razlikovanje med obema institutoma, ki ju zakon veže v avtomatizem.[10]

Začetek stečajnega postopka nad pozneje najdenim premoženjem je razmeroma tehnično vprašanje, pri katerem ni nujno iskati krivca, da premoženje ni bilo prej odkrito. Razveljavitev odpusta pa je močno vrednostno zaznamovana: odpust je namenjen le dolžniku, ki si ga zasluži (prvi odstavek 399. člena ZFPPIPP), razveljavi pa se, če ga je dolžnik dosegel *s prevaro* (prvi odstavek 411. člena ZFPPIPP), s posledicami, ki daleč presegajo konkretni postopek (drugi odstavek 412. člena, tretja alineja drugega odstavka 399. člena ZFPPIPP). Četrti odstavek 411. člena ZFPPIPP ta dva instituta po oceni sodišča postavlja »v pretesno zvezo«: obstoj pozneje najdenega premoženja – neizpodbojno objektivno dejstvo – izenačuje z dolžnikovo prevaro, ki bi morala biti subjektivno očitljiva.

Zakon torej izhaja iz neizpodbojne domneve, da je dolžnik za nerazkrito premoženje vedno vedel ali moral vedeti, čeprav obstajajo očitni primeri, ko ni tako (sodišče kot šolski primer navaja pridobitev dediščine po daljnem sorodniku v tujini). Tudi v obravnavani zadevi bi bilo po presoji sodišča nujno imeti možnost, da se morebitna razveljavitev odpusta presodi glede na dolžnikovo

[7] Tako izrecno 9. točka obrazložitve sklepa Cst 177/2026.

[8] Sodišče se sklicuje na **Zupančič, L.**: Védenje pravne osebe, Pravna praksa, št. 24–25/2012.

[9] Glej 10. točko obrazložitve sklepa Cst 177/2026.

[10] Glej 15. in 16. točko obrazložitve sklepa Cst 177/2026.

zavedanje o odškodnini, ki je ni uvrstil v popis premoženja – česar veljavna določba ne dovoljuje.[11]

S tem je pritožbeno sodišče – čeprav je subjektivni element izključilo pri vprašanju začetka postopka – v celoti prevzelo jedro dolžnikove argumentacije tam, kjer so posledice zanj najhujše. Vprašanje, ki ga je dolžnik ves postopek zastavljal kot vprašanje dejanskega stanja (ali je vedel, ali je bil poučen, kdaj je terjatev navzven uveljavil) in glede katerega mu je bilo zaslišanje zavrnjeno kot nepotrebno, je sodišče druge stopnje prepoznalo kot ustavnopravno vprašanje zakonske ureditve same. Če bo Ustavno sodišče zahtevi ugodilo, bo moralo biti dolžnikovo zavedanje predmet dokazovanja v vsakem postopku razveljavitve odpusta – s čimer bodo tudi dokazni predlogi, kakršni so bili v tej zadevi zavrnjeni, znova postali pravno relevantni.

6. Sklep

Zadeva ostaja v delu, ki se nanaša na razveljavitev odpusta obveznosti, odprta, njen pomen pa že zdaj presega konkretni spor.

Prvič, sodna praksa je dobila jasno stališče, da je pozneje najdeno premoženje objektiven pojem in da vednost upnika pri začetku postopka ni pravno odločilna, razen v okviru zlorabe pravice, za katero pa je postavljen visok, intencionalni prag.

Drugič, izrecno je potrjeno, da zamudne obresti in pravdni stroški, nastali po pravnomočnosti odpusta, v stečajno maso ne sodijo.

Tretjič – in najpomembneje: avtomatizem četrtega odstavka 411. člena ZFPPIPP, po katerem začetek postopka nad pozneje najdenim premoženjem brez vsakršne presoje dolžnikove dobre vere potegne za seboj razveljavitev odpusta, je prvič postavljen pred ustavnosodni preizkus.

Neizpodbojna domneva prevare je tuja temeljni zasnovi odpusta obveznosti, ki nagrajuje poštenega in vestnega dolžnika ter sankcionira nepoštenega; med obema pa mora obstajati prostor za dokazovanje. Odločitev Ustavnega sodišča bo zato pomembna ne le za dolžnike v položaju, kakršen je obravnavani, temveč tudi za notranjo konsistentnost celotne ureditve odpusta obveznosti – in za odgovor na širše vprašanje, ki ga je ta zadeva zastavila z vso ostrino: ali sme država, ki je s protipravnim ravnanjem povzročila tako dolžnikov stečaj kot nastanek premoženja, iz katerega naj bi se poplačala, hkrati uživati dobroto lastne nevednosti, dolžniku pa odrekati dobroto njegove.

[11] Glej 23. in 24. točko obrazložitve sklepa Cst 177/2026.

Izdaja: **Odvetniška zbornica Slovenije** • Predsednik: **Janez Starman**
Odgovorni urednik: **Andrej Razdrih,** e-pošta: **andrej.razdrih@siol.net**
Uredniški odbor: **mag. Igor Karlovšek, Timon Hren, Alenka Košorok Humar, Rija Krivograd, Tanja Sedušak, Petja Plauštajner**
Izvršna urednica: **Irena Vovk Terčič** • Zasnova oblikovanja revije: **Ranko Novak** • Računalniški prelom: **Tanja Pirnat** • Tisk: **Florjančič tisk d.o.o.**
Oglasno trženje: **Aleksander Cmok**, tel.: **03/42 67 000**, **041/282 130,** e-pošta: **info@cmok-odvetnik.si**
Naslov uredništva: **Odvetniška zbornica Slovenije, Slovenska cesta 58, Ljubljana**
tel.: **01/300 34 20,** faks: **01/300 34 32,** e-pošta: **info@odv-zb.si**
Naročnina za leto 2026: 33,38 EUR (posamezna številka: 8,34 EUR; za študente: 2,08 EUR).
Revija izhaja petkrat na leto. Naklada: 4.350 izvodov
Copyright (c) 2026 Odvetniška zbornica Slovenije. Vse pravice pridržane.
Izdajatelj Odvetniška zbornica Slovenije, založnik LEXPERA d.o.o.
Stališča in mnenja, izražena v člankih, niso nujno tudi stališča in menja uredniškega odbora revije Odvetnik oziroma Odvetniške zbornice Slovenije.

Revija je vpisana v razvid medijev, ki ga vodi Ministrstvo za kulturo RS, pod zaporedno številko 860.

Odvetniška stanovska revija je začela izhajati leta 1978 kot Glasilo slovenskih odvetnikov, od leta 1998 izhaja pod imenom Odvetnik.

Tina Šnajder
okrožna sodnica na Delovnem in socialnem sodišču v Ljubljani

Dajva se pogovarjat

Kaj predstavlja oziroma kaj bi moral predstavljati odnos med delavcem[1] in delodajalcem[2]

Zgodovinsko začetki delovnega razmerja niso predstavljali posebnega pravnega razmerja, temveč predvsem razmerje med dvema osebama, ki sta se sporazumeli o medsebojnih (bolj) obveznostih in (manj) pravicah zaradi doseganja dogovorjenega cilja. Z razvojem industrijske družbe in oblikovanjem dela v organiziranem delovnem procesu je razmerje med delavcem in dajalcem dela postopoma preraslo okvir običajnega pogodbenega razmerja med dvema posameznikoma. Dogovor o opravljanju dela za plačilo ni več predstavljal zgolj zasebnega interesa pogodbenih strank, temveč je postal družbeno pomembno razmerje, od katerega so bili vse bolj odvisni socialna varnost posameznika, gospodarska stabilnost in razvoj družbe kot celote. Delovno razmerje je tako postalo eden izmed temeljnih družbenih institutov, na katerem temeljita socialna država in sodobno gospodarstvo.

Zaradi teh posebnosti se je delovno pravo postopoma izoblikovalo kot samostojna pravna panoga. Pogodba o zaposlitvi tudi danes temelji na soglasju volj pogodbenih strank, vendar delovnega razmerja ni več mogoče obravnavati zgolj kot klasičnega obligacijskega razmerja. Zaradi izrazite neenakosti pogodbenih strank in širšega družbenega pomena dela je bilo treba oblikovati posebna pravna pravila, katerih temeljni namen je varstvo delavca in zagotavljanje pravičnega ravnotežja med interesi delavca, delodajalca in družbe.[12]

Ne glede na posebnost instituta delovnega razmerja, ki je skozi zgodovino, zaradi svoje pomembnosti in posebnosti, doseglo samostojno pravno urejanje, delovno razmerje v svojem bistvu še vedno ostaja **razmerje.** Temelj vsakega razmerja je odnos. Odnos[3] pa je tisto, kar obstaja med posamezniki, skupinami ob skupni dejavnosti, ob sodelovanju, v osebnem življenju.

Čemu navedeno razmišljanje? Predvsem zato, ker se zdi, da v razmerjih med delavci in delodajalci vse pogosteje primanjkuje pravočasne, jasne in nujno potrebne medsebojne komunikacije. Delavci in delodajalci včasih zmotno pričakujejo, da bo sodišče tisto, ki bo zadevo dokončno rešilo in nadomestilo pomanjkanje komunikacije tekom delovnega razmerja. Pri tem pa ne gre pozabiti, da je naloga sodišča odločati o spornih pravnih vprašanjih med strankama, nikakor pa ne more nadomestiti dejanj, ki bi jih morali stranki v okviru njunega razmerja opraviti sami, in to ob pravem času. Opustitev takega ravnanja, ki ga nadomesti sodni spor, lahko privede do odločitve, ki je sicer pravno pravilna, ni pa nujno, da je tudi pravična, saj je dejansko stanje, zlasti kadar se nanaša na dogodke izpred več let, v sodnem postopku pogosto težko zanesljivo ugotoviti.

Zakon o delovnih razmerjih (ZDR-1)[4] v 13. členu določa, da se glede sklepanja, veljavnosti, prenehanja in drugih vprašanj pogodbe o zaposlitvi smiselno uporabljajo splošna pravila civilnega prava, če ni s tem ali drugim zakonom določeno drugače.

Eno od temeljnih načel obligacijskega prava je načelo vestnosti in poštenja,[5] to načelo je treba povezati z načelom mirnega reševanja sporov (udeleženci v obligacijskem razmerju si morajo prizadevati, da rešujejo spore z usklajevanjem, posredovanjem ali na drug miren način).[6] V nadaljevanju se navezujem še na določbe OZ v zvezi s prenehanjem pogodbe zaradi neizpolnitve.[7] Smisel vseh predmetnih določb je nujno treba uporabiti tudi v delovnem razmerju.

Kaj navedeni temelji obligacijskih razmerij pomenijo za delovno razmerje? Ne gre samo za to, da sta tako delavec kot delodajalec dolžna izpolnjevati obveznosti, ki iz tega razmerja izhajajo. Navedeno pomeni tudi, da sta delavec in delodajalec dolžna tekom delovnega razmerja medsebojno komunicirati – pravočasno opozoriti na nastale težave ali različno razumevanje posameznih vprašanj ter si prizadevati za skupno rešitev. Tako kot v vsakem razmerju tudi v delovnem razmerju prej ali slej pride do nesoglasij in težav. Delavec in delodajalec sta si dolžna prizadevati, da morebitne težave oziroma konflikte rešita že v času trajanja delovnega razmerja, ne pa šele v okviru sodnega postopka. Pred sodiščem namreč pristane

[1] Izraz »delavec« je v prispevku uporabljen kot spolno nevtralen izraz ter se nanaša na delavko in delavca.
[2] Stališča, izražena v prispevku, so namenjena poljudni ali strokovni obravnavi tematike in jih ni mogoče razumeti kot pravno mnenje ali pravno svetovanje v konkretnem primeru.
[3] FRAN – slovenski spletni jezikovni portal.
[4] Ur. l. RS, št. 21/13, 78/13 – popr. in nasl.
[5] Člen 5 Obligacijskega zakonika – OZ (Ur. l. RS, št. 97/07 in nasl.).
[6] Člen 11 OZ.
[7] Členi 104 do 111 OZ.

nemalo primerov, ki bi jih bilo brez večjih težav mogoče rešiti tekom in v okviru delovnega razmerja.

Nesporno je, da razmerje med delavcem in delodajalcem ni razmerje dveh enakovrednih subjektov. Delodajalec ima zaradi svoje organizacijske in ekonomske pozicije močnejši položaj, medtem ko delavčeva odvisnost od zaposlitve pogosto sega precej preko meja samega delovnega razmerja. Od dela namreč ni odvisna le njegova materialna eksistenca, temveč tudi njegova socialna vključenost in položaj v družbi, življenje družine itd.

Po drugi strani pa se je treba zavedati, da se povprečen delavec danes svojih pravic, pa tudi meja delodajalčevih upravičenj, zaveda bistveno bolj kot nekoč.

Ali se je delavec ob kršitvi svojih pravic, ki se jih zaveda, dolžan nanje odzvati?

Zato se na tem mestu postavlja vprašanje, ali se je delavec ob kršitvi svojih pravic, ki se jih zaveda, dolžan nanje odzvati.

Vzemimo primer **nadurnega dela.** Po 144. členu ZDR-1 je delavec dolžan na zahtevo delodajalca opravljati delo preko polnega delovnega časa v primerih, ki jih našteva zakon ali kolektivna pogodba na ravni dejavnosti.[8] Skupni imenovalec takšnega dela je, da do njega pride zaradi ali nepredvidljivih ali izjemnih ali nujnih okoliščin. Nadurno delo mora delodajalec praviloma pisno odrediti pred začetkom dela, zakon pa tudi omejuje število dovoljenih ur nadurnega dela.

V praksi je položaj pogosto precej drugačen. Nadurno delo velikokrat ni posledica nujnih ali izjemnih okoliščin, temveč predvsem nesorazmerja med obsegom dela in razpoložljivim številom delavcev. Prav tako se nadurno delo v praksi večinoma ne odreja sproti in s posamičnimi pisnimi odredbami. Delodajalci se pred morebitnim inšpekcijskim nadzorom zavarujejo tako, da že na začetku meseca izdajo odredbe o nadurnem delu v največjem zakonsko dopustnem obsegu za oddelke, pri katerih je mogoče vnaprej pričakovati potrebo po takšnem delu. V takih primerih sicer praviloma niti ne prihaja do večjih težav, zlasti kadar so opravljene nadure ustrezno evidentirane in plačane oziroma imajo delavci možnost njihovega koriščenja.

Bistveno zahtevnejši so primeri, ko področje nadurnega dela pri delodajalcu ni jasno in sistematično urejeno. Take situacije so pogoste zlasti pri pisarniških oblikah dela, pri katerih delavci prihajajo na delo pred začetkom delovnega časa ali ostajajo na delovnem mestu po njegovem zaključku. Pri tem lahko dejansko opravljajo delo, lahko pa med strankama pozneje nastane spor že glede samega vprašanja, ali je bilo delo v tem času sploh opravljeno in v kakšnem obsegu. Če delodajalec takšnega načina dela ne spremlja, ne ureja in se nanj dalj časa ne odziva, lahko takšno stanje traja več let ter pozneje povzroči zahtevne dokazne in pravne spore glede obstoja in obsega nadurnega dela.

Iz naslova opravljenih nadur ima delavec seveda vso pravico zahtevati njihovo izplačilo. ZDR-1 v četrtem odstavku 200. člena določa, da lahko delavec denarne terjatve iz delovnega razmerja uveljavlja neposredno pred pristojnim delovnim sodiščem (v splošnem zastaralnem roku pet let).

Če bi delavec in delodajalec svoja stališča odprto in brez nepotrebnih zamer izmenjevala že med trajanjem delovnega razmerja, bi bilo nesoglasja glede nadur mogoče rešiti sproti in brez neugodnih posledic za katerokoli od strank. Delavec, ki meni, da mu je naložen prevelik obseg dela, bi moral na to delodajalca pravočasno opozoriti in se z njim poskušati dogovoriti o nadaljnjem načinu dela. V praksi pa se prepogosto dogaja, da takšne situacije trajajo več let, ne da bi bile ustrezno naslovljene. Delavec si nato poišče drugo zaposlitev, šele po prenehanju delovnega razmerja pa sledi tožba za plačilo nadur za večletno obdobje za nazaj.

Priznati pa si moramo, da take situacije praviloma niso črno-bele. Prav tako ni nujno, da delavec na delovnem mestu ostaja dlje zgolj zato, ker bi bil obseg njegovih delovnih nalog objektivno prevelik. Delovna razmerja postajajo vse bolj ohlapna in fleksibilna. Tam, kjer narava dela ne zahteva neposrednega fizičnega dela ali stalnega osebnega stika s strankami, si delavci vse pogosteje sami razporejajo svoj delovni čas. Delajo od doma, pisarniški prostori so opremljeni tudi z različnimi možnostmi za sprostitev, med delovnim časom se odpravijo na krajši sprehod in podobno. Vse to je namenjeno ustvarjanju bolj sproščenega delovnega okolja in večji fleksibilnosti pri organizaciji dela.

Zlasti pri majhnih delodajalcih, ki po podatkih Statističnega urada RS predstavljajo prevladujoč delež podjetij v Sloveniji, sta beleženje in nadzor nad delovnim časom pogosto manj formalna. Taka organizacija dela hitro odpre vprašanje, ali je delavec za opravo svojih delovnih nalog dejansko potreboval več kot 7,5 ure efektivnega dela (ob upoštevanju pravice do odmora med delovnim časom).

Vzemimo hipotetični primer. Delavec pride na delo pred predvidenim začetkom delovnega časa in se registrira na registracijski uri. Nato si skuha kavo, prebere novice na spletu ali pregleda družbena omrežja, opravi nekaj zasebnih telefonskih klicev in šele nato začne opravljati delo. Tudi med delovnim dnem dalj časa nameni pogovorom s sodelavci, odmor za malico traja dlje od predvidenega. Ob koncu rednega delovnega časa zato ostane na delovnem mestu in dokonča naloge, ki jih tistega dne ni opravil. Če bi izhajali zgolj iz podatkov o njegovi prisotnosti na delovnem mestu, bi evidenca delovnega časa izkazovala nadurno delo.

Recimo, da delodajalec takšnemu sproščenemu načinu dela ne nasprotuje, dopušča določeno prožnost, saj bolj gleda na rezultat kot na način dela. Delavčev skupni saldo ur posledično izkazuje več ur od predvidenega fonda. Prav v takšnih primerih se pokaže pomen pravočasne komunikacije in jasne ureditve načina dela. Tudi kadar obe strani določeno mero fleksibilnosti

[8] V primerih izjemoma povečanega obsega dela; če je potrebno nadaljevanje delovnega ali proizvodnega procesa, da bi se preprečila materialna škoda ali nevarnost za življenje in zdravje ljudi; če je nujno, da se odvrne okvara na delovnih sredstvih, ki bi povzročila prekinitev dela; če je potrebno, da se zagotovi varnost ljudi in premoženja ter varnost prometa; v drugih izjemnih, nujnih in nepredvidenih primerih, določenih z zakonom ali kolektivno pogodbo na ravni dejavnosti.

sprejemata, delodajalec takšnega stanja ne bi smel preprosto dopuščati brez jasnega dogovora, temveč bi moral z delavcem pravočasno določiti, kaj se šteje za delovni čas, kako se evidentira in v katerih primerih je delo preko polnega delovnega časa dejansko potrebno oziroma odrejeno.

Od delodajalca se pričakuje poznavanje delovnopravne zakonodaje, zato mu mora biti znano, da je delavec pod zakonsko določenimi pogoji upravičen do ustreznega plačila za delo, opravljeno preko polnega delovnega časa. Če delodajalec zazna, da se pri posameznem delavcu kontinuirano pojavlja večje število ur preko rednega delovnega časa, ki ga ni mogoče utemeljiti z dejanskim obsegom ali potrebami delovnega procesa, takšnega stanja ne bi smel dopuščati. Dolžan se je nanj ustrezno pravočasno odzvati, ugotoviti razloge zanj ter po potrebi jasno urediti način opravljanja dela in delovni čas zaposlenega.

Poseben dokazni problem nastane, kadar delavec šele v sodnem postopku uveljavlja plačilo nadurnega dela za daljše preteklo obdobje, tudi za več let nazaj. Sodišče mora tedaj ugotavljati, ali je delavec delo preko polnega delovnega časa dejansko opravljal zaradi obsega delovnih nalog, ali pa je na delovnem mestu ostajal iz razlogov, ki jih ni mogoče pripisati delodajalcu.

Takšno ugotavljanje je zaradi časovne oddaljenosti že samo po sebi zahtevno. Težko je pričakovati, da se bodo stranke po več letih natančno spominjale posameznih delovnih dni, konkretnih nalog, njihovega obsega in razlogov za opravljanje nadurnega dela. Poleg tega je treba upoštevati, da stranki v času sodnega postopka nista več v položaju sodelovanja, temveč v položaju nasprotujočih si interesov. Njuno dojemanje preteklih dogodkov je zato lahko zaznamovano tudi z njunim sedanjim procesnim položajem in interesom za uspeh v sporu.

Sodišče mora v takšnih okoliščinah odločitev sprejeti na podlagi trditvenega in dokaznega gradiva, ki mu je na voljo. Uspeh posamezne stranke je zato v veliki meri odvisen od tega, kako prepričljivo lahko svoje navedbe podpre z objektivnimi dokazi. Prav evidence delovnega časa imajo pri tem lahko izrazito dokazno težo. Vendar tudi podatek o evidentirani prisotnosti delavca na delovnem mestu sam zase še ne daje nujno zanesljivega odgovora na vprašanje, ali je delavec ves evidentiran čas dejansko opravljal delo in ali je bilo takšno delo potrebno oziroma opravljeno z vednostjo ali vsaj ob dopuščanju delodajalca. Formalno pravilna evidenca zato še ne pomeni nujno tudi popolnega odraza dejanskega načina opravljanja dela.

Če bi se delavec in delodajalec jasno pogovorila in dogovorila o pravilih dela, do sodnega postopka sploh ne bi prišlo. Delavec bi ob pravočasnem opozorilu na prevelik obseg dela dosegel ali izplačilo teh nadur že med potekom delovnega razmerja ali to, da delodajalec ne bi več posegal v njegov prosti čas. In obratno, delodajalec bi s pravočasnim opozorilom delavcu na opravljanje dela znotraj okvirov polnega delovnega časa preprečil morebitno tveganje za kasnejšo tožbo in možnost, navadno ne majhnega, naknadnega plačila opravljenih nadur.

Ob pojmu delodajalca se pogosto pojavi predstava večje, organizirane družbe z ustreznimi kadrovskimi in pravnimi službami. Vendar takšna predstava ne odraža dejanske strukture slovenskega gospodarstva. Kot je bilo že navedeno, v Sloveniji prevladujejo mikro in mala podjetja, pri katerih delodajalec pogosto nima posebnega pravnega ali kadrovskega znanja in je lahko glede vsebine delovnopravne zakonodaje le nekoliko bolje poučen kot delavec.

Poseben problem predstavlja tudi praksa, ko računovodski servisi poleg računovodskih storitev prevzemajo svetovanje na področju kadrovskih in delovnopravnih vprašanj, čeprav tovrstnih strokovnjakov ne zaposlujejo. Takšno svetovanje je lahko koristno pri rutinskih administrativnih opravilih, vendar postane škodljivo, kadar preseže ta okvir in poseže na področje zahtevnejše razlage delovnopravnih pravil, procesnih posledic posameznih ravnanj ali sodne prakse. Brez ustreznega strokovnega znanja lahko takšno svetovanje povzroči posledice, ki se pokažejo šele pozneje, praviloma v inšpekcijskem ali sodnem postopku, kot pravno nepravilne in finančno obremenjujoče.

V praksi niso redki primeri, ko plačilna lista predstavlja predvsem formalen prikaz posameznih sestavin plače, medtem ko je dejanski dogovor med delavcem in delodajalcem o načinu plačila drugačen. Značilen primer se pojavlja pri voznikih v cestnem prometu, kjer je plača odvisna od števila prevoženih kilometrov. Takšen način obračunavanja lahko traja več let, ne da bi med delavcem in delodajalcem prihajalo do nesoglasij. Položaj se pogosto spremeni šele po prenehanju delovnega razmerja, ko delavec v sodnem postopku poleg že prejetih plačil uveljavlja še plačilo nadurnega dela, dodatkov in drugih prejemkov iz delovnega razmerja. Pri tem lahko priznava obstoj posebnega dogovora o višjem plačilu, vendar zatrjuje, da se je ta nanašal zgolj na osnovno plačo, in ne tudi na zakonsko pripadajoče dodatke oziroma plačilo nadurnega dela. Zaradi večletnega obdobja, na katero se takšni zahtevki lahko nanašajo, so vtoževani zneski zelo visoki.[9] Delodajalci v tovrstnih sporih pogosto ugovarjajo, da plačilo glede na prevožene kilometre predstavlja ustaljen način obračunavanja v mednarodnem cestnem prometu. Vendar sama razširjenost določene poslovne prakse še ne pomeni, da je takšen način obračuna skladen z zakonodajo, zlasti glede strukture plače, plačila nadurnega dela in pripadajočih dodatkov. Takšen dogovor je v izrecnem nasprotju z Uredbo ES 561/2006,[10] Uredbo EU 2016/43[11] (povezava med plačo in prevoženo razdaljo je klasificirana kot zelo huda kršitev) in ZDCOPMD[12] (povezavo med plačo in prevoženo razdaljo opredeljuje kot prekršek).

[9] Ena od takih sodb je VDSS Pdp 497/2024, v postopku je tožnik – voznik kombiniranega vozila zahteval iz naslova nadur, dodatkov in stroškov približno 75.000 evrov in bil pri tem uspešen.

[10] Člen 10 Uredbe (ES) št. 561/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. marca 2006 o usklajevanju določene socialne zakonodaje v zvezi s cestnim prometom in spremembi uredb Sveta (EGS) št. 3821/85 in (ES) št. 2135/98 ter razveljavitvi Uredbe Sveta (EGS) št. 3820/85.

[11] Uredba Komisije (EU) 2016/403 z dne 18. marca 2016 o dopolnitvi Uredbe (ES) št. 1071/2009 Evropskega parlamenta in Sveta v zvezi s klasifikacijo hudih kršitev pravil Unije, zaradi katerih lahko cestni prevozniki izgubijo dober ugled, in spremembi Priloge III k Direktivi 2006/22/ES Evropskega parlamenta in Sveta.

[12] Zakon o delovnem času in obveznih počitkih mobilnih delavcev ter o zapisovalni opremi v cestnih prevozih (Ur. l. RS, št. št. 45/16 in nasl.).

Ravno iz tega razloga je nujno, da se delodajalci, pa če so še tako majhna podjetja, posvetujejo z odvetniki ali drugimi kompetentnimi strokovnjaki s področja delovnega prava. Namesto da z računovodstvom prilagajajo plačilno listo ustnemu dogovoru, jim bo odvetnik takoj povedal, da takšen način obračunavanja predstavlja (pre)hud riziko.

Pasivnost delodajalca ali pravočasno ukrepanje

Kot drugi hipotetični primer obravnavajmo položaj **delavca, ki je dalj časa začasno odsoten z dela zaradi bolezni.** Bolniški stalež ima odobren ali s strani svojega osebnega zdravnika ali že s strani imenovanega zdravnika ZZZS.[13] Njegovo zdravstveno stanje dejansko ni dobro. Osebni zdravnik je predlagal podaljšanje bolniškega stalež nad 30 koledarskih dni ali pa je imenovani zdravnik ZZZS določil prekratko trajanje bolniškega stalež in se mora delavec pritožiti. V času odločanja imenovanega zdravnika ZZZS oziroma zdravstvene komisije lahko že poteče obdobje predhodno priznane začasne nezmožnosti za delo. Delavec se še vedno čuti nezmožnega za delo in čaka na odločitev ZZZS. Pri tem zmotno šteje, da je že s tem, ko je osebni zdravnik podal predlog za podaljšanje bolniškega staleža oziroma je bila zoper odločitev vložena pritožba, njegova nadaljnja odsotnost z dela ustrezno urejena. Ostane doma v prepričanju, da je njegova odsotnost opravičena.

Na drugi strani delodajalec razpolaga z informacijo, da je obdobje priznane začasne nezmožnosti za delo poteklo, delavec pa se po njenem izteku ni vrnil na delo. Če med strankama ni ustrezne komunikacije, lahko delodajalec po poteku petih zaporednih dni odsotnosti poseže po institutu izredne odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz razloga po 4. alineji prvega odstavka 110. člena ZDR-1[14] ali iz razloga po 2. alineji prvega odstavka 110. člena ZDR-1.[15] Delavec pozneje dobi priznan bolniški stalež, vendar je ne glede na navedeno odpoved lahko povsem dopustna in zakonita. Tako lahko že nejasnost glede pravnega položaja delavca in pomanjkanje pravočasnega obveščanja privedeta do ene najtežjih posledic v delovnem razmerju – njegovega prenehanja.

Kaj je v opisani situaciji pravzaprav narobe? S strogo pravnega vidika morda nič, bistveno drugače pa je, če položaj presojamo z vidika medsebojnih odnosov, sodelovanja in odgovornega ravnanja obeh strank delovnega razmerja. Ob izteku bolniškega staleža bi morala delavec in delodajalec med seboj vzpostaviti stik, pri čemer je mogoče od delodajalca, kot organizatorja delovnega procesa, pričakovati še nekoliko večjo mero aktivnosti.

S pravočasno komunikacijo bi delodajalec lahko izvedel, da je v teku postopek pred ZZZS in da delavec čaka na odločitev o nadaljnji začasni nezmožnosti za delo. Hkrati bi se stranki lahko dogovorili, kako urediti vmesno obdobje, na primer s koriščenjem letnega dopusta, neplačano odsotnostjo ali na drug ustrezen in pravno dopusten način. Tako bi bilo mogoče preprečiti, da bi položaj, ki je v svojem izhodišču predvsem posledica nejasnosti in pomanjkanja komunikacije, prerasel v spor o zakonitosti izredne odpovedi pogodbe o zaposlitvi.

Sklep

Z dvema hipotetičnima primeroma, ki se v sodni praksi razmeroma pogosto pojavljata, želim poudariti pomen pravočasne, odkrite in jasne komunikacije med delavcem in delodajalcem, ki je za urejeno in učinkovito delovno razmerje nujno potrebna.

Kakšna je pri tem lahko vloga odvetnika? Kot pooblaščenec delavca lahko pomembno prispeva k temu, da se spor že v začetni fazi ne zaostri po nepotrebnem. Preden si stranki začneta izmenjevati opozorila z napovedmi sodnega postopka, je pogosto smiselneje, da delavcu pomaga oblikovati vljuden in vsebinsko jasen predlog za spremembo delovnih pogojev, zahtevo za odpravo kršitve ali poziv k izpolnitvi denarne obveznosti. Pomembna je tudi preventivna vloga odvetnika na strani delodajalca. S pravočasnim pravnim svetovanjem pri urejanju kadrovskih vprašanj, pripravi internih aktov, komunikaciji z zaposlenimi ter sprejemanju odločitev, ki posegajo v njihov delovnopravni položaj, je mogoče preprečiti marsikateri spor še pred njegovim nastankom.

Namen delovnega razmerja namreč ni njegova prekinitev, temveč predvsem ureditev medsebojnih pravic in obveznosti tako, da se lahko delovno razmerje nadaljuje.

[13] Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije – ZZZS.
[14] Delavec najmanj pet dni zaporedoma ne pride na delo, o razlogih za svojo odsotnost pa ne obvesti delodajalca, čeprav bi to moral in mogel storiti.
[15] Delavec naklepoma ali iz hude malomarnosti huje krši pogodbene ali druge obveznosti iz delovnega razmerja.

dr. Nataša Samec Berghaus
izredna profesorica na Pravni fakulteti Univerze v Mariboru

Boštjan Koritnik
asistent – raziskovalec na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani, JusFin, pravno in finančno svetovanje, d. o. o., Tax-Fin-Lex, d. o. o., GlobalPharmacia Group, d. o. o.

Napake v zdravstvu in uporaba UI – problematika odškodninske odgovornosti

Umetna inteligenca (UI) lahko v diagnostiki in zdravljenju pomaga zmanjševati napake, hkrati pa prinaša tveganja, povezana z deloma avtonomnim in težko razložljivim delovanjem sistemov. S tem otežuje tudi razjasnitev izvora škode in vlog posameznih udeležencev. Razlikovanje med zdravstveno napako in neugodnim izidom je posebej občutljivo, saj gre za življenje, zdravje ter telesno in duševno celovitost. Neugoden izid je lahko posledica bolezni, predhodne poškodbe ali neizogibnega zapleta tudi ob ustrezni obravnavi; vendar težko izhodiščno stanje pacienta ne izključuje dodatne škode zaradi napake.
Ob uporabi UI je treba razjasniti vloge zdravnika, izvajalca zdravstvene dejavnosti, proizvajalca in drugih sodelujočih ter presoditi strokovno upravičenost uporabe in potreben nadzor. Vprašanje dolžne skrbnosti se lahko odpre tudi ob neuporabi preverjene UI, če bi ta postala del medicinskega standarda.

Že ugotavljanje zdravstvene napake zato zahteva pogled, ki presega posamezno zdravnikovo odločitev. Pomembni so lahko tudi organizacija obravnave, nadzor in uporaba medicinske opreme. Podrobnejšo opredelitev zdravstvene napake in meril njene presoje sva predstavila v prispevku v reviji Pravnik.[1] Tokrat postavljava v ospredje odvetnika, ki mora pacientu ali njegovim svojcem pomagati razjasniti izvor škode, pridobiti dokaze ter izbrati ustrezno pravno podlago in naslovnika zahtevka.

Težišče je na vprašanjih, ki jih odpira UI: kako razmejiti ravnanje zdravstvenega osebja in delovanje sistema, kaj pojasniti pacientu ter kdaj zahtevek usmeriti proti izvajalcu, proizvajalcu ali več odgovornim osebam. Ob primerih pokaževa tudi pomen nove evropske ureditve odgovornosti za proizvode za dostop do dokazov in dokazovanje.

1. Od uporabe UI do dokazov o napaki

Odvetnik mora najprej razjasniti vlogo tehnologije: robot lahko deluje pod neposrednim zdravnikovim nadzorom ali posamezne korake izvaja samostojno, programska oprema podpira diagnozo ali usmerja terapijo, aplikacijo pa lahko uporablja tudi pacient sam. Od tega je odvisno, katero ravnanje preverjati in kje iskati dokaze.

Ob zdravniku, zdravstveni ustanovi, proizvajalcu medicinskega pripomočka, farmacevtskem podjetju in pacientu sta lahko pomembna tudi razvijalec programske opreme in ponudnik digitalne platforme za diagnostiko ali vodenje pacientovih podatkov.[2] Razjasniti je torej treba, kdo je sistem razvil, kdo ga zagotavlja in kdo ga uporablja.[3]

Obstoječa pravila odgovornosti ostajajo uporabna tudi v teh razmerjih. Če zdravnik npr. pri **operaciji napačno uporabi robota** in s tem povzroči škodo, po prvem odstavku 147. člena Obligacijskega zakonika (OZ)[4] zanjo odgovarja njegov delodajalec, razen če dokaže, da je zdravnik (ali drug delavec) ravnal, kot je treba. Pacient zato zahtevek usmeri proti zdravstveni ustanovi. Nepravilna izpolnitev dogovorjene storitve se presoja po pravilih poslovne odgovornosti, pri poslovnem (in tudi neposlovnem) razmerju pa je za presojo zdravnikovega ravnanja ključno merilo skrbnosti dobrega strokovnjaka: ali je ravnal tako, kot bi strokovno usposobljen zdravnik v enakih okoliščinah.[5]

Obrnjeno dokazno breme glede krivde ne odpravi problema dokazovanja protipravnosti (napake oziroma kršitve obveznosti), pravno priznane škode in vzročne zveze. Peti odstavek 147. člena OZ glede odgovornosti delodajalca izrecno ohranja pravila o odgovornosti za škodo od nevarne stvari ali nevarne dejavnosti, zato je

[1] Podrobneje **Samec Berghaus, N.,** in **Koritnik, B.**: Razpletanje vozla civilne odgovornosti v zdravstvu ob uporabi umetne inteligence, Pravnik, št. 3–4/2026, str. 161–194.

[2] Članek obravnava škodo zaradi napak zdravstvene obravnave in delovanja tehnologije, in ne gre za vprašanja kršitev varstva osebnih podatkov, kar vključuje drugačna vprašanja in samostojno analizo.

[3] **Koch, B. A.**: Medizinhaftung im digitalen Zeitalter, v: **Gitschthaler, E., Pierer, J.,** in **Zöchling-Jud, B.** (ur.): Festschrift Constanze Fischer-Czermak, Manz, Dunaj 2024, str. 331–334.

[4] Ur. l. RS, št. 97/07 – UPB, 64/16 – odl. US in 20/18 – OROZ631.

[5] Členi 239, 240 in 147 OZ; VSRS, sodba II Ips 207/2015 z dne 14. 1. 2016, točka 6; Koch, B. A., nav. delo, str. 334**. Samec Berghaus, N.,** in **Felicijan Pristovšek, R.:** Nova dognanja o odškodninski odgovornosti zdravnika, v: **Kraljić, S.,** in drugi (ur.): Razmerje med pacientom in zdravnikom, v: zbornik 25. posveta Medicina in pravo, Pravna fakulteta Univerze v Mariboru, Maribor 2016, str. 116–118.

treba proučiti tudi možnost objektivne odgovornosti za konkretni sistem oziroma njegovo uporabo.

Uredba (EU) 2024/1689 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. junija 2024 o določitvi harmoniziranih pravil o umetni inteligenci (Akt o UI)[6] sistematično ureja pravni režim UI v EU. Med visokotvegane uvršča tudi sisteme za diagnostiko in zdravljenje, kadar izpolnjujejo pogoje iz 6. člena. Pri medicinskih pripomočkih to pomeni, da je sistem UI sam pripomoček ali njegova varnostna komponenta in da je za pripomoček predpisano ugotavljanje skladnosti s strani tretje osebe. Za visokotvegane sisteme Akt o UI predvideva stroge zahteve glede varnosti, sledljivosti, človeškega nadzora in preglednosti. Kršitev veljavnih obveznosti ponudnikov in uvajalcev lahko pomeni kršitev dolžne skrbnosti ali kaže na napako proizvoda ter je zato pomembna pri presoji civilne odgovornosti. V Sloveniji je bil sprejet Zakon o izvajanju uredbe (EU) o določitvi harmoniziranih pravil o umetni inteligenci (ZIUDHPUI), ki določa pristojne organe, nadzor in sankcije.[7]

Uredba (EU) 2017/745 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. aprila 2017 o medicinskih pripomočkih (MDR)[8] določa zahteve glede varnosti in učinkovitosti medicinskih pripomočkov, vključno s programsko opremo. Programska oprema z elementi UI se šteje za medicinski pripomoček, kadar jo proizvajalec nameni medicinskim nalogam, kot so diagnosticiranje, spremljanje ali zdravljenje bolezni. Sama uporaba splošne programske opreme v zdravstvu za takšno opredelitev ne zadostuje. Proizvajalec lahko odgovarja za škodo zaradi pripomočka z napako, vendar je treba predpostavke njegove odgovornosti presoditi po veljavnih pravilih prava EU in nacionalnega prava, na katera napotuje tudi šestnajsti odstavek 10. člena MDR. Evropski okvir te odgovornosti posodablja Direktiva (EU) 2024/2853 o odgovornosti za proizvode z napako, ki med proizvode izrecno vključuje tudi programsko opremo, vključno s sistemi UI.[9]

Ob sumu nepravilnosti pri opravljanju nalog pristojnih javnih organov, denimo pri nadzoru pripomočkov, naj odvetnik posebej preveri tudi podlago morebitne odgovornosti države oziroma druge odgovorne pravne osebe.

Škoda ob uporabi robota lahko **poleg napačnega upravljanja izvira tudi iz izbire metode, napake programske opreme ali druge tehnične napake.** Izjava, da je »odpovedal robot«, zato ne razreši odgovornosti, temveč terja preverjanje navodil, vzdrževanja in odziva na opozorila.

Pomen preverjanja kontraindikacij ponazarja testni primer IBM Watson for Oncology, ki je bolniku s pljučnim rakom in krvavitvijo priporočil zdravljenje, ki bi nevarnost krvavitve povečalo. Navaja se tudi primer enoletnega otroka, pri katerem je sistem UI postavil napačno diagnozo gripe, čeprav je šlo za bakterijsko okužbo in je otrok v nekaj urah preminil.[10] Pri podobnem dogodku je treba preveriti podatke, ki jih je sistem prejel, in zdravnikovo možnost prepoznati neprimernost priporočila, saj lahko napačen izhod izvira iz pomanjkljivih podatkov, napake sistema ali uporabe zunaj predvidenega namena. Napačna diagnoza še ne pokaže, ali je vzrok v algoritmu, njegovi uporabi ali opustitvi preiskav. Ti primeri jasno kažejo, da UI v zdravstvu ni zgolj orodje pomoči, temveč (lahko) pomeni povečano nevarnost, zlasti kadar odločitve algoritma niso podvržene zadostnemu nadzoru človeka.

Kadar **pacient na lastno pobudo in zunaj postopka zdravljenja po nasvetu aplikacije** spremeni odmerek zdravila, odgovornost zdravnika ne izhaja že iz dejstva, da ga sicer zdravi. Tak položaj je primerljiv s pacientovo uporabo dodatnih metod ob predpisani terapiji. Če zdravnik za uporabo izve, mora presoditi njen vpliv na zdravljenje ter pacienta opozoriti na omejitve in tveganja; njegov odziv je treba oceniti glede na konkretne okoliščine. Če pa je aplikacijo sam priporočil pri zdravljenju, je treba preveriti strokovno upravičenost izbire, navodila in spremljanje rezultatov. V obeh položajih je mogoča tudi odgovornost proizvajalca. Odvetnik naj zato razjasni, kdo je uporabo predlagal in kako se je povezovala s terapijo.

Pridobivanje dokazov in presoja napake

Navedeni primeri narekujejo pripravo časovnice, ki naj poveže pacientovo stanje, podatke, posredovane sistemu, njegov rezultat, zdravnikovo odločitev in posledico. Poleg izvidov in zapisnikov so lahko odločilni različica sistema, dnevniki, opozorila, posodobitve in vzdrževanje. Stranka naj ohrani priporočila aplikacije s časom uporabe, saj današnja različica morda ne pokaže tedanjega delovanja. Nemška *Bundesärztekammer* poudarja preverjanje klinične smiselnosti priporočil UI, hkrati pa opozarja, da bremena uvedbe in uporabe sistemov ni dopustno prepustiti posameznemu zdravniku,[11] kar izhaja tudi iz 147. člena OZ. Pomembne so tudi naloge zdravstvene ustanove in proizvajalca, vključno z ustrezno izmenjavo povratnih informacij med udeleženci. Odvetnik naj zato pridobi zapise o tem, s katerimi kliničnimi podatki je zdravnik razpolagal in zakaj je priporočilo sprejel ali zavrnil. Pridobi naj tudi podatke o tem, kdo je odločil o uvedbi sistema v zdravstveno obravnavo ter kako je v zdravstveni ustanovi organizirano preverjanje njegovega delovanja in kdo je za to zadolžen.

[6] UL L, 2024/1689, 12. 7. 2024; zlasti določba 6(1), členi 9–15 in 26 ter Priloga I. Za navedene zahteve pri sistemih iz določbe 6(1) je začetek uporabe po spremembi z Uredbo (EU) 2026/1744 določen za 2. 8. 2028; prim. določbo 113(c)(ii) in prehodno določbo 111(2). Posebej so v Prilogi III zajeti tudi sistemi za nujno triažo pacientov; prim. določbi 6(2)–(3) in točko 5(d) Priloge III.

[7] Zlasti 1. in 10. člen ZIUDHPUI; Uradni list RS, št. 85/25.

[8] UL L 117, 5. 5. 2017, str. 1–175; točka 1 člena 2, določba 10(16), Priloga I in uvodna izjava 19. Za *in vitro* diagnostične medicinske pripomočke velja posebna Uredba (EU) 2017/746; prim. določbo 1(6)(a) MDR.

[9] Direktiva (EU) 2024/2853 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. oktobra 2024 o odgovornosti za proizvode z napako in razveljavitvi Direktive Sveta 85/374/EGS, UL L, 2024/2853, 18. 11. 2024; točka 1 člena 4 in uvodna izjava 13. Rok za prenos je 9. december 2026, nova ureditev pa se nanaša na proizvode, dane na trg ali v uporabo po tem datumu. Za proizvode, dane na trg ali v uporabo pred tem datumom, se še naprej uporablja Direktiva 85/374/EGS; prim. določbe 2(1), 21 in 22(1).

[10] **Abramova, E. N.,** in **Starikova, E. V.**: Features of the Civil Liability Associated with Artificial Intelligence Technologies in Healthcare Services Sector, v: **Ivanov, D.**, in drugi (ur.): Proceedings of ECSF 2021, Springer, Cham 2023, str. 29. Primer otroka opisuje tudi **Hallevy, G.**: When Robots Kill: Artificial Intelligence under Criminal Law, Northeastern University Press, Boston 2013, str. 84 in 101–103. V obeh delih je opisan brez imena otroka, kraja in časa dogodka.

[11] Bundesärztekammer: Stellungnahme »Künstliche Intelligenz in der Medizin«, sprejeta 14. 1. 2025, Deutsches Ärzteblatt, let. 122, 2025, razdelka 4.1–4.2, str. 8, DOI: 10.3238/arztebl.2025.Stellungnahme_KI_Medizin.

Pri pridobivanju gradiva je pomembna tudi njegova vrsta. Dostop do zdravstvene dokumentacije ureja 41. člen Zakona o pacientovih pravicah (ZPacP),[12] za svojce po smrti pa 42. člen; pravica ne zajame samodejno proizvajalčeve tehnične dokumentacije. Za listine pri nasprotni stranki ali tretjem pride v poštev pridobitev pod pogoji 227. in 228. člena Zakona o pravdnem postopku (ZPP).[13] Ob konkretni nevarnosti izbrisa zapisov je mogoče tudi pred pravdo predlagati zavarovanje dokazov po 264. členu ZPP; predlog mora opredeliti dokaz, njegov pomen in nujnost.

Omejeno pacientovo poznavanje zdravljenja že danes upošteva sodna praksa. Vrhovno sodišče je v sklepu II Ips 32/2012 o poškodbi živca med posegom zavrnilo prestroge zahteve: pacient navede dejstva, ki kažejo na nedopustno ravnanje, ustanova pa naj konkretno pojasni potek zdravljenja in svoje nasprotne trditve. Pri UI naj odvetnik opiše možen sporen vpliv sistema in razpoložljive dokaze ter pojasni, kateri zapisi še manjkajo in kdo bi z njimi lahko razpolagal, denimo izvajalec, proizvajalec ali ponudnik sistema. Nepoznavanje algoritma ne opravičuje povsem nedoločenega očitka.

Pomen opredelitve spornega ravnanja pokaže sodba Vrhovnega sodišča II Ips 207/2015.[14] Zatrganje možganske arterije pri odstranjevanju tumorja je bil zaplet, ki se lahko zgodi kljub previdnosti, napaka pa je bila predolga sanacija žile, zaradi katere je nastala okvara možganskega tkiva. Tudi pri UI je zato treba ločiti začetno nepravilnost od morebitne napake pri odzivu nanjo, pri čemer je čas opozorila in ukrepanja lahko odločilen za razmejitev posledic.

Preprečevanje napak zahteva tudi njihovo pravočasno odkrivanje in sistematično obravnavo. Zakon o zagotavljanju kakovosti v zdravstvu (ZZKZ)[15] izvajalcem nalaga vzpostavitev sistema sporočanja in analize varnostnih incidentov, vodenje predpisanih evidenc ter izvajanje ukrepov in spremljanje njihove učinkovitosti. **Odvetnik naj pri škodi ob uporabi UI preveri tudi, ali so bila podobna tveganja že zaznana, komu so bila sporočena in kako se je izvajalec odzval. To pomaga pri presoji dolžne skrbnosti, analiza dogodkov pa omogoča učenje in preprečevanje njihovega ponavljanja**.

Pri dokazovanju vzročne zveze med napako in posledicami sodna praksa v dokazni stiski dopušča standard pretežne verjetnosti.[16] Ob zamudi zaradi priporočila UI naj izvedenec zato pojasni, kakšen bi bil pri konkretnem pacientu verjeten potek zdravljenja in izid ob pravilnem ravnanju. Podatki o splošni zanesljivosti algoritma sami ne pokažejo, ali je prav njegovo priporočilo povzročilo obravnavano zamudo in škodo. Za razjasnitev delovanja sistema je lahko poleg medicinskega potrebno tudi tehnično izvedensko znanje.

2. Izbira metode in pojasnilna dolžnost pri UI

Zdravnik ni dolžan uporabiti vsake novosti; če se UI uveljavi kot zahtevan standard, pa je pomembno tudi vprašanje njene neuporabe. Ravnanje se presoja *ex ante*, po tedanjem znanju in možnostih. Terapevtska svoboda zdravniku omogoča, da uporabi tudi strokovno upravičene novosti, ki še niso del medicinskega standarda.[17]

Z izbiro metode je povezana pojasnilna dolžnost po 20. členu ZPacP, ki ostaja osebna dolžnost zdravnika. Digitalno gradivo lahko pomaga, ne nadomesti pa neposrednega, razumljivega in pravočasnega pojasnila. Tudi napačnih informacij UI zdravnik ne sme nekritično posredovati. Pacientu mora pojasniti vlogo tehnologije in svojo vlogo, saj so pri diagnostični podpori in robotu, ki samostojno izvaja posamezne korake, lahko pomembne različne omejitve in tveganja.[18]

Zdravnikovo kritično presojo priporočil poudarja tudi nemška centralna komisija za etiko pri zdravniški zbornici (ZEKO), ki hkrati opozarja na naloge ustanove pri izbiri, usposabljanju in vzdrževanju sistema. Poudarja se, da pacientova privolitev ne prenese odgovornosti za nepravilno uporabo tehnologije nanj, zdravnikova strokovna vloga pa ne izključi odgovornosti ustanove ali proizvajalca.[19]

Vsebina pojasnila je odvisna od statusa metode in njenega pomena za zdravljenje. Pri novi metodi je treba pojasniti omejenost izkušenj, možnost neznanih tveganj in standardne alternative, vendar vsaka UI ni nova ali nepreverjena metoda. Pri izbiri med običajnim posegom in posegom z bolj avtonomnim robotom mora pacient razumeti razlike v koristih, tveganjih in nadzoru.[20] Odvetnik naj zato pridobi individualni zapis pogovora, izročeno gradivo in podatke o navzočih osebah.

Vpliv pojasnila na pacientovo odločitev

Tudi pravilno opravljen poseg ne izključi odgovornosti zaradi pomanjkljivega pojasnila. Pravno odločilno ni, ali bi pojasnilo medicinsko preprečilo zaplet, temveč kako bi vplivalo na pacientovo odločitev.[21] Če se

[12] Ur. l. RS, št. 15/08, 55/17, 177/20 in 100/22 – ZNUZSZS.

[13] Ur. l. RS, št. 73/07 – UPB, 45/08 – ZArbit, 45/08, 111/08 – odl. US, 57/09 – odl. US, 12/10 – odl. US, 50/10 – odl. US, 107/10 – odl. US, 75/12 – odl. US, 40/13 – odl. US, 92/13 – odl. US, 10/14 – odl. US, 48/15 – odl. US, 6/17 – odl. US, 10/17, 16/19 – ZNP-1, 70/19 – odl. US, 1/22 – odl. US, 3/22 – ZDeb in 92/24 – odl. US.

[14] Sodba VS RS II Ips 207/2015 z dne 14. 1. 2016.

[15] Ur. l. RS, št. 102/24 in 111/25 – ZDIUPZ; 5. točka 4. člena, 9. in 10. točka drugega odstavka 7. člena ter 17. in 18. člen ZZKZ.

[16] VSRS, sodba II Ips 402/2007 z dne 13. 5. 2010. Presoja se verjetnost, ali bi do škodnega dogodka prišlo tudi v drugačnih okoliščinah od dejanskih. Povzročitelj odgovarja za celotno škodo, če oškodovanec z verjetnostjo nad pragom 50 odstotkov dokaže, da je ravnanje odgovorne osebe oziroma vzrok iz njene sfere povzročil škodni dogodek (sklep Višjega sodišča v Ljubljani I Cp 2294/2012 z dne 5. decembra 2012).

[17] Eichelberger, J.: Arzthaftung beim Einsatz von KI und Robotik, ZfPC, št. 5/2023, str. 209; Jansen, C.: Der Medizinische Standard, Springer, Berlin, Heidelberg 2019, str. 4–8 in 13–17.

[18] **Koch, B. A.**, nav. delo, str. 331–333.

[19] Zentrale Ethikkommission bei der Bundesärztekammer (ZEKO): Entscheidungsunterstützung ärztlicher Tätigkeit durch Künstliche Intelligenz, Deutsches Ärzteblatt, let. 118, št. 33–34/2021, str. A5–A6 in A8–A11

[20] ZEKO, nav. delo, str. A9; Schmidt, J.-R.: Die Auswirkungen der Nutzung von KI-Software auf die ärztliche Haftung, GesundheitsRecht, let. 22, št. 6/2023, str. 344–346.

[21] Primerjaj **Bajželj, D.,** in **Golob, M.**: Odškodnine v zdravstvu, Odvetnik, št. 4 (122) – jesen 2025; ponovno objavljeno v TFL Glasnik, št. 10/2026, 31. 3. 2026, razdelek »Določbe po ZPacP«. Prim. VSRS, sodba II Ips 207/2015, točke 9–11.

uresniči nepojasnjeno tveganje nove metode, je zato treba presoditi, ali bi pacient ob ustreznem pojasnilu sprejel isto odločitev, izbral standardno alternativo ali poseg odklonil.

Odvetnik naj zato pred tožbo razjasni nepojasnjeno in uresničeno tveganje ter njegovo zvezo z zahtevano škodo. Izjavo, da pacient ne bi privolil, je treba presoditi ob tedanji nujnosti posega, alternativah in njegovih željah, česar podpis splošnega obrazca ne razreši. Tudi ugotovljeno pomanjkljivo pojasnilo ne utemelji povračila vseh posledic bolezni ali zdravljenja.

3. Napaka sistema in odgovornost proizvajalca

Direktiva (EU) 2024/2853 o odgovornosti za proizvode z napako izrecno zajema programsko opremo, vključno z UI, kot proizvod ne glede na način dobave. Povezane digitalne storitve obravnava kot sestavne dele, če brez njih proizvod ne bi mogel opravljati ene ali več funkcij. Za napako vključene programske opreme lahko pod pogoji Direktive 2024/2853 **odgovarjata proizvajalec robota in proizvajalec komponente**, zato brezhibnost mehanskih delov ne zadostuje za razbremenitev proizvajalca robota.[22] Odvetnik naj ugotovi oba proizvajalca, različico programa ob dogodku in razdelitev nalog pri posodabljanju. Če napaka izvira iz programske opreme, povezane storitve ali manjkajoče varnostne posodobitve pod proizvajalčevim nadzorom, se ta ne more razbremeniti zgolj zato, ker je napaka nastala po dajanju proizvoda na trg.[23] Podatki o tem, kdo je posodobitev pripravil, kdo jo je moral namestiti in ali je izvajalec prezrl opozorilo, pomagajo ločiti napako proizvoda od opustitve pri njegovi uporabi.

Že po veljavnem Zakonu o varstvu potrošnikov (ZVPot-1) lahko pacient odškodninski zahtevek uveljavlja **proti proizvajalcu kirurškega robota**, če ga ta poškoduje zaradi napake vgrajene programske opreme.[24] Robot je kot premična stvar blago v smislu 59. člena ZVPot-1. Napaka vgrajene programske opreme lahko pomeni napako robota kot celote, če zaradi nje ne zagotavlja varnosti, ki jo potrošnik lahko upravičeno pričakuje (60. člen ZVPot-1). Za odgovornost po teh pravilih njegova opredelitev kot nevarne stvari po OZ ni potrebna. Pri samostojni programski opremi z UI pa zagovarjava razvojno razlago pojma blaga iz 59. člena ZVPot-1 oziroma stvar po 155. členu OZ, ki bi omogočala njeno vključitev v ta režim odgovornosti že pred prenosom Direktive (EU) 2024/285.

Pri zahtevku proti proizvajalcu zaradi proizvoda z napako zdravnikove strokovne napake ni treba dokazovati. Po 61. členu ZVPot-1 mora pacient dokazati napako proizvoda, škodo in vzročno zvezo med njima. Direktiva (EU) 2024/2853 prav tako ohranja to izhodiščno dokazno breme, vendar ga pod posebej določenimi pogoji olajšuje z izpodbojnimi domnevami glede napake proizvoda in vzročne zveze (določbe 10(1)–(5)).

Razkritje dokazov in dokazne domneve

Po 9. členu Direktive (EU) 2024/2853 lahko sodišče na oškodovančevo zahtevo ob izkazani verjetnosti zahtevka odredi razkritje ustreznih dokazov odgovorne osebe. Razkritje mora biti potrebno in sorazmerno, ob varstvu poslovnih skrivnosti; sodišče lahko zahteva tudi predložitev v razumljivi obliki.[25] Odvetnik naj zahtevo usmeri v zapise o delovanju in posodobitvah ter pojasni njihov pomen za dokazovanje napake, saj splošna zahteva po celotni izvorni kodi utegne zgrešiti dokazni cilj.

Razkritje dopolnjujejo izpodbojne domneve iz 10. člena Direktive (EU) 2024/2853. Napaka proizvoda se med drugim domneva, če toženec ne izpolni obveznosti razkritja dokazov; vzročna zveza pa, če je napaka ugotovljena in ji nastala vrsta škode običajno ustreza. Ob pretiranih dokaznih težavah, zlasti zaradi tehnične ali znanstvene zapletenosti, sodišče domneva napako, vzročno zvezo ali oboje, če sta za vsako domnevano predpostavko izkazani dokazna težava in verjetnost njenega obstoja.[26] Odvetnik mora zato pojasniti dokazno oviro in konkretne indice, denimo ponavljanje iste okvare.

Rok za prenos direktive je 9. december 2026, nova ureditev pa zajema proizvode, dane na trg ali v uporabo po tem datumu.[27] Za odvetnika je zato poleg datuma poškodbe pomemben tudi čas dajanja proizvoda na trg oziroma v uporabo. Teh dokaznih olajšav ni mogoče samodejno prenesti na zahtevek zaradi nepravilne zdravstvene obravnave.

4. Povečana nevarnost in več odgovornih oseb

Poleg napake proizvoda je treba izpostaviti tveganje, ki ostaja tudi ob skrbni uporabi sistema v medicini. Literatura govori o *Intelligenzrisiko* ali v dobesednem prevodu »tveganju inteligence«, povezanem z deloma avtonomnimi in nepreglednimi odločitvami.[28] Tako kot pri uporabi eksplozivnih snovi ali ionizirajočega sevanja se tudi pri UI tveganje lahko le zmanjša, nikoli pa povsem odpravi.[29]

Nepreglednost odločanja in težave pri ugotavljanju odgovorne osebe spodbujajo predloge strožje odgovornosti.[30] Razpravlja se tudi o nekrivdnih odškodninskih shemah, ki bi omogočale povračilo brez ugotavljanja

[22] Določbe 8(1)(a) in (b) Direktive (EU) 2024/2853.
[23] Določbe 4. člena, točka 5, in 11(2) Direktive (EU) 2024/2853.
[24] Ur. l. RS, št. 130/22.
[25] Določbe 9(1) in (3)–(6) Direktive (EU) 2024/2853.
[26] Določbe 10(2)(a) in (3)–(5) Direktive (EU) 2024/2853.
[27] Določbe 2(1), 21 in 22(1) Direktive (EU) 2024/2853.
[28] **Schmidt, J.-R.**, nav. delo, str. 343.
[29] **Terranova, C.,** in drugi: AI and professional liability assessment in healthcare. A revolution in legal medicine?, Frontiers in Medicine, let. 10, 2024, članek 1337335, str. 6, DOI: 10.3389/fmed.2023.1337335.
[30] **Sablone, S.,** in drugi: Artificial intelligence in healthcare: an Italian perspective on ethical and medico-legal implications, Frontiers in Medicine, let. 11, 2024, članek 1343456, str. 5, DOI: 10.3389/fmed.2024.1343456.

odgovornosti izvajalca;[31] te je treba razlikovati od objektivne odgovornosti po OZ. Za odvetnika je ključno ločiti predloge sprememb od možnosti, ki jih že daje veljavno pravo.

Po drugem odstavku 131. člena OZ se za škodo, ki izvira iz dejavnosti, pri kateri obstaja večja nevarnost za okolico, odgovarja ne glede na krivdo. Med argumenti za strožjo zdravniško odgovornost se že dalj časa navajajo težko dokazovanje napak, pomanjkanje enotnih standardov, solidarnost znotraj zdravniškega poklica in varstvo šibkejše stranke.[32] Pri UI je pomembna tudi omejena pacientova možnost vplivati na izbiro in uporabo tehnologije, pri čemer mu določeno vlogo zagotavlja pojasnilna dolžnost.

Ti argumenti podpirajo učinkovito varstvo, ne zadoščajo pa za objektivno odgovornost ob vsaki uporabi UI. Ta bi lahko bila utemeljena predvsem pri posebej tveganih, deloma avtonomnih ali invazivnih sistemih, pri katerih povečano tveganje ostaja tudi ob ustreznem človeškem nadzoru. Ali je dosežen prag povečane nevarnosti, je treba presoditi glede na naravo sistema, njegovo avtonomijo, vlogo pri zdravljenju in težo možnih posledic. Sodna praksa ta standard razlaga restriktivno: tudi ob ustrezni skrbnosti mora ostajati nadpovprečno tveganje za nastanek škode.[33]

Primerjalno je uporaben hrvaški primer opeklin tretje stopnje pri terapiji z galvanskim tokom. Ustavno sodišče je zavrnilo ustavno pritožbo bolnišnice zoper odločitev, oprto na nevarnost terapije oziroma naprave.[34] Pri UI je treba nevarnost konkretnega sistema, kot je bilo pojasnjeno predhodno, podobno utemeljiti.

Zadržek je potreben tudi pri prenašanju sodnih stališč med različnimi vrstami sporov. Banič ob objektivni odgovornosti zdravnika navaja odločbo VDSS Pdp 483/2012 o poškodbi pri delu. Ta ne daje neposrednega odgovora, kdaj zdravnik oziroma izvajalec objektivno odgovarja pacientu pri zdravljenju.[35] Za odvetnika sta pomembna pravni razlog odločitve in njegova uporabljivost za konkretno tveganje UI, ne zgolj omemba objektivne odgovornosti v odločbi.

Če so pogoji za ta režim izpolnjeni, je za dokazni položaj pacienta pomembna domneva vzročnosti iz 149. člena OZ. Ko pacient izkaže, da je škoda nastala v zvezi s takšno stvarjo oziroma dejavnostjo, se domneva, da iz nje izvira. Odvetnik mora zato utemeljiti povečano nevarnost konkretnega sistema in nastalo škodo.[36] Regulativna uvrstitev med sisteme UI visokega tveganja in civilnopravna presoja nevarne stvari nista istovetna pojma; vsak zahteva svoje pogoje.[37]

Solidarnost in alternativna vzročnost

Poleg vprašanja morebitne objektivne odgovornosti se odpira tudi potreba po uporabi pravil o solidarni odgovornosti več subjektov, ki so vključeni v proces zdravljenja z uporabo UI – denimo zdravstvene ustanove kot uporabnice sistema in proizvajalca ali razvijalca medicinskega pripomočka, saj oba pripomoreta k ustvarjanju tveganja, ki ga pacient ne more nadzorovati.

Zaradi kompleksnosti razmerja med različnimi akterji bo v praksi pogosto težko natančno ugotoviti, kdo je povzročil škodo – na primer, ali gre za napako zdravnika, konstrukcijsko pomanjkljivost algoritma, pomanjkljivo posodobitev programske opreme ali nepravilno uporabo naprave. V takih primerih bi bilo zaradi dokazne stiske utemeljeno uporabiti pravilo iz četrtega odstavka 186. člena OZ o tako imenovani alternativni vzročnosti, ki omogoča solidarno odgovornost več potencialnih povzročiteljev v primerih, ko je gotovo, da je škodo povzročil eden od njih, vendar ni mogoče ugotoviti, kateri. Zadošča, da je z zadostno verjetnostjo dokazano, da je ravnanje posameznega od njih povečalo verjetnost nastanka škodnega dogodka. Ni torej nujno, da delujejo usklajeno oziroma skupno.

V primerih alternativne vzročnosti mora oškodovanec dokazati, da je škodo povzročil eden od več potencialnih povzročiteljev.[38] Za vsakega od njih mora izkazati protipravnost in verjetno vzročno povezanost med njegovim ravnanjem in nastalo škodo.

Uveljavljanje zahtevka in regres

Pacient ima na podlagi solidarne odgovornosti možnost uveljavljati zahtevek zoper kateregakoli od potencialno odgovornih (na primer zdravstveno ustanovo, proizvajalca naprave ali programske opreme) ter tudi neposredno zoper zavarovalnico, pri kateri je odgovornost zavarovana (395. člen OZ); razmerja med odgovornimi pa naj se razčistijo z regresi (188. člen OZ).

Notranji deleži se po 188. členu OZ določijo glede na težo krivde in posledic delovanja, ob neugotovljivosti pa praviloma enako, razen če pravičnost zahteva drugače. Tak pristop bi torej zagotovil **učinkovitejše varstvo pacientov in olajšal dokazovanje**, hkrati pa bi omogočil, da se regresna razmerja med soudeleženci uredijo glede na njihov dejanski prispevek k nastanku škode.

---

[31] **Marchisio, E.**: In support of "no-fault" civil liability rules for artificial intelligence, SN Social Sciences, let. 1, 2021, str. 10–13; **Terranova, C.**, in drugi, str. 6.

[32] O razlogih za objektivno zdravniško odgovornost že **Planinšec, V.**: Razlogi za objektivno zdravniško odgovornost, Pravna praksa, št. 4/2005, str. 17–18.

[33] VSL, sodba II Cp 744/2015 z dne 26. 5. 2015, točka 9: pomembni sta statistično večja možnost nastanka škode kot običajno in potencialno grozeča škoda, ki ni majhna. Prim. **Bergant Rakočević, V.**: Nepogodbeno odškodninsko pravo v Sloveniji – nekatere razvojne tendence v praksi sodišč, v: **Baretić, M.**, in drugi: Razvojne tendence v obligacijskem pravu: ob 40-letnici Zakona o obligacijskih razmerjih, Inštitut za primerjalno pravo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, Ljubljana 2019, str. 213–216.

[34] US RH, odločba U-III-1062/2005 z dne 15. 11. 2007, točki 4–5. Primer obravnavata tudi **Samec Berghaus, N.**, in **Felicijan Pristovšek, R.**, nav. delo, str. 122.

[35] **Banič, M.**: O civilni odgovornosti zdravnika v Republiki Sloveniji (2. del), Pravna praksa, št. 10–11/2026, str. 12–14, op. 13; VDSS, sodba Pdp 483/2012 z dne 18. 10. 2012.

[36] Drugi odstavek 131. člena ter 149.–153. člen OZ.

[37] Določba 6(1) in Priloga I k Aktu o UI; drugi odstavek 131. člena ter 149.–153. člen OZ.

[38] Primerjaj sodbo Vrhovnega sodišča RS II Ips 432/2010. Kot primer te konkurence odgovornosti se v teoriji daje, da dva lovca streljata in se ne da ugotoviti, kateri je zadel (**S. Cigoj**: Teorija obligacij. Časopisni zavod Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 1998, str. 225); oziroma udeležba več oseb v pretepu in se ne ve, kdo je povzročil škodo (**N. Plavšak** in drugi, str. 660–661); kakor tudi sodelovanje več oseb pri aplikaciji z napakami v algoritmih (**Varanelli, L.** v **Bergant Rakočević, V.,** in **Varanelli, L.**, (ur.): Praktični komentar Obligacijskega zakonika (OZ). Splošni del. 1. natis, Lexpera, GV Založba, Ljubljana 2025, str. 1086).

5. Sklep

Odvetnik lahko oškodovancu (pacientu, svojcem) pomaga že s pravočasnim zbiranjem zdravstvene in tehnične dokumentacije ter izbiro ustrezne pravne podlage in odgovornih subjektov. Pri tem so pomembne tako možnosti, ki jih daje veljavno pravo, kot dokazne olajšave, ki jih prinaša nova evropska ureditev odgovornosti za proizvode.

Razjasnitev odgovornosti ima tudi preventivni pomen. Jasna razdelitev nalog, ustrezen nadzor ter evidentiranje in analiza napak omogočajo učenje in izboljšanje zdravstvene obravnave. Pravno varstvo pacienta se tako povezuje tudi z varnejšo uporabo tehnologije in preprečevanjem ponavljanja škodljivih dogodkov.

Bernarda Škrabar Damnjanović
mag. in doktorandka varstvoslovja, direktorica podjetja Detektivsko varnostna agencija, d. o. o., in članica izvršnega odbora Council of International Investigators (ZDA)

Spletni viri kot dokaz v odvetniški praksi

Odvetnik lahko določeno, za njegov primer pomembno spletno vsebino najde v nekaj sekundah, dotična objava pa se lahko prav tako hitro spremeni ali celo izgine s spleta. Posnetek ali zajem zaslona zato še ni odgovor na vprašanje, kaj konkretno je mogoče z njim dokazati.

Pri vsakem spletnem gradivu je namreč treba ločiti zakonitost, na kakšen način smo pridobili dokaz, obstoj vsebine, njen izvor in pripis avtorstva, celovitost zajema predmetnega dokaza ter resničnost trditve, ki jo vsebina izraža, samo posnetek zaslona nam namreč ne dokazuje vsega navedenega. Konkretna spletna vsebina, ki jo želimo zajeti kot dokaz, praviloma odpira štiri različna dokazna vprašanja.

Prvo vprašanje, na katero moramo odgovoriti in ga dokazati, je, ali je bila neka vsebina ob določenem času prikazana na določenem spletnem naslovu. Nadalje je pomembno, ali je določen uporabniški račun, profil oziroma spletno mesto obvladovala oseba, ki se ji ta konkretna vsebina pripisuje. Tretje vprašanje je, ali je zajeto gradivo po našem zajemu ostalo nespremenjeno in ali je prikaz, ki ga imamo, popoln. Zadnje, morda tudi najbolj bistveno vprašanje v dobi poplave lažnih informacij pa je, ali je ta informacija resnična. Ta vprašanja se pogosto neupravičeno zlijejo v sklep: »Na posnetku je objava, torej jo je pisec napisal, in vsebina te objave drži.« (glej preglednico 1)

Posnetek zaslona je sicer dober prikaz, kaj je bilo ob določenem trenutku vidno na zaslonu. Upoštevati moramo, da sam posnetek zaslona praviloma ne razkrije celotnega spletnega naslova, prijavljenega uporabnika, nastavitev naprave, skritega ali predhodnega dela pogovora, podatkov o datoteki in načina, kako je oseba do vsebine prišla. Njegova dokazna vrednost je zato odvisna od konkretne trditve in od dodatnih podatkov, ki omogočajo preizkus tega konkretnega dokaza.

Pomembno je tudi vedeti, da če je nekaj javno dostopno, to še ne pomeni, da je pravno nevtralno. Osebni podatek namreč ne izgubi te narave zato, ker je objavljen na spletu. Iskanje, beleženje, povezovanje, shranjevanje in posredovanje javno dostopnih podatkov so

Preglednica 1: Štiri ločena dokazna vprašanja pri spletnem gradivu

Dokazno vprašanje	Kaj ga podpira	Česa gradivo samo zase ne dokazuje
Obstoj vsebine ob določenem času.	Celovit zajem, natančen URL, datum, čas in časovni pas, zapisnik o zajemu; po potrebi izpoved izvajalca.	Kdo je vsebino objavil in ali je objavljena trditev resnična.
Pripis objave določeni osebi.	Identifikatorji profila, podatki ponudnika, povezave s preverjenimi računi ali napravami, vzorec uporabe in druge neodvisne potrditve.	Da je navedena oseba račun v relevantnem času dejansko obvladovala.
Nespremenjenost gradiva po zajemu.	Izvorna datoteka, metapodatki, vrednost SHA-256, časovni žig in sled ravnanja z gradivom.	Pristnosti vira, avtorstva ali resničnosti vsebine.
Resničnost trditve v objavi.	Dokazi o samem dogodku: listine, priče, uradne evidence in drugi neodvisni viri.	Da trditev drži zgolj zato, ker je bila objavljena.

lahko obdelava po Splošni uredbi o varstvu podatkov (GDPR), slovenski okvir dopolnjuje Zakon o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-2).

Pridobivanje in analiziranje informacij iz odprtih virov (OSINT) je metoda dela, ne izjema od pravil o varstvu osebnih podatkov.[1] Pred konkretnim iskanjem naj bo zato zapisano, točno katero dejstvo se preverja, za kakšen namen, v katerem obdobju, na kateri pravni podlagi in v kakšnem obsegu. Kadar se opiramo na zakoniti interes, moramo opredeliti konkretni interes, nujnost obdelave in tehtanje s pravicami posameznika. Javna objava je pri tehtanju pomembna okoliščina, ni pa samostojna pravna podlaga.[2] Pri posebnih vrstah osebnih podatkov je poleg podlage iz 6. člena GDPR potrebna tudi izjema iz drugega odstavka 9. člena; za podatke o kazenskih obsodbah in kaznivih dejanjih je potrebna še presoja po 10. členu. Če podatki niso pridobljeni od posameznika, je treba obravnavati tudi obveznosti in izjeme iz 14. člena GDPR. Za pravno presojo je pomembno tudi dejansko stanje dostopa. Vsebina, ki jo lahko recimo brez prijave vidi vsakdo, ni enaka določeni objavljeni vsebini v zaprti skupini, profilu, vidnem le povezanim uporabnikom (recimo samo prijatelj na FB itn.), ali okolju, do katerega se dostopa s podatki stranke oziroma tretje osebe. Uporaba lažnega profila, obhod tehničnih omejitev ali vstop s tujimi poverilnicami lahko poseže v pravice drugih in spremeni presojo zakonitosti pridobitve. Odločitev o načinu dostopa mora zato nastati pred zajemom in biti dokumentirana. To, da je bilo nekaj tehnično izvedljivo, še ne pomeni, da je pravilno.

V pravdi mora stranka navesti dejstva in predlagati dokaze, s katerimi jih dokazuje; sodišče odloči, kateri dokazi se izvedejo, in jih presodi vestno, skrbno ter skupaj z uspehom celotnega postopka. Elektronskemu dokumentu se po 46. členu uredbe eIDAS pravnega učinka ali dopustnosti kot dokaza ne sme odreči zgolj zato, ker je elektronski. To ne ustvarja domneve, da je vsak spletni izpis pristen ali vsebinsko resničen.[3] Uporabnost elektronskega dokaza je večja, če nasprotna stranka in sodišče lahko preverita njegovo berljivost, dostopnost, celovitost, pristnost, zanesljivost ter relevantne metapodatke.[4]

Za prakso je poučna sodba Vrhovnega sodišča VIII Ips 81/2018. V delovnem sporu je bila avtentičnost fotografij komunikacije v zaprti skupini na Facebooku potrjena tudi z izvirno komunikacijo, ki je bila v drugem postopku na podlagi sodne odredbe pridobljena od ponudnika. Vrhovno sodišče je obenem poudarilo, da mora stranka zahtevo po predložitvi izvirnika po 227. členu Zakona o pravdnem postopku (ZPP) in ugovor procesne kršitve po 286.b členu ZPP uveljaviti pravočasno, ne šele v pritožbi. Pojasnilo je tudi, da ZPP ne pozna enakega mehaničnega izločanja dokazov kot kazenski postopek, čeprav tudi v pravdi načeloma velja prepoved uporabe dokazov, pridobljenih s kršitvijo človekovih pravic.[5]

V kazenskem postopku je izhodišče drugačno: drugi odstavek 18. člena Zakona o kazenskem postopku (ZKP) določa ekskluzijo dokazov, pridobljenih s kršitvijo ustavno določenih človekovih pravic in temeljnih svoboščin ali v nasprotju z določbami ZKP, kadar zakon tako določa. V zadevi I Ips 38811/2020 je Vrhovno sodišče presodilo, da policija z zavarovanjem videoposnetka na javno dostopnem profilu omrežja TikTok ni posegla v zasebnost obsojenca. Iz te odločitve pa ni mogoče napraviti splošnega sklepa za vsebino iz zaprtega profila, skupine ali računa, dostopnega s tujimi poverilnicami.[6]

Kadar grozi izbris ali sprememba vsebine

Čas za zavarovanje spletnega dokaza je pogosto krajši od časa za pripravo tožbe. Če obstaja utemeljena bojazen, da se dokaz pozneje ne bo mogel izvesti ali bo njegova izvedba otežena, je mogoče pred pravdo ali med njo predlagati zavarovanje dokazov po 264. in naslednjih členih ZPP. Predlog mora konkretno opredeliti dejstva, ki naj se dokažejo, predlagani dokaz in razloge, zaradi katerih bi bila poznejša izvedba težja; v nujnih primerih sme sodišče odločiti tudi brez predhodne izjave nasprotne stranke.

Pri vsebini z veliko vrednostjo ali verjetnim sporom o obstoju je smiselno razmisliti tudi o notarskem potrdilu dejstev, ki jih notar neposredno zazna, po 60. in 68. členu Zakona o notariatu. Tako zavarovanje lahko okrepi dokaz o tem, kaj je bilo ob določenem času vidno na določenem naslovu. Ne potrjuje pa samo po sebi, kdo je vsebino objavil, ali je bil račun zlorabljen in ali je objavljena trditev resnična.[7]

Če so pomembni podatki pri drugi stranki, je treba pravočasno in dovolj določno predlagati njihovo predložitev po 227. členu ZPP. Za listino pri tretji osebi pride 228. člen ZPP v poštev le pod zakonskimi pogoji; ni splošno orodje za pridobivanje vseh podatkov, ki jih hrani domača ali tuja platforma. Kadar je identifikacija uporabnika ali pridobitev strežniških zapisov odločilna, mora odvetnik zgodaj preveriti procesno pot, pristojnost, roke hrambe in realno dosegljivost ponudnika.

Zajem, ki ga je mogoče pojasniti in ponoviti

Uporabno metodološko oporo daje ISO/IEC 27037:2012. Standard sicer sam po sebi ne odloča o dopustnosti dokaza, poudarja pa identifikacijo, zbiranje,

[1] Uredba (EU) 2016/679 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 (GDPR), zlasti 2. točka 4. člena ter 5., 6. in 32. člen; ZVOP-2 (Ur. l. RS, št. 163/22).

[2] Sodba Sodišča EU z dne 4. maja 2017, *Rīgas satiksme*, C-13/16, ECLI:EU:C:2017:336, tč. 28–31; sodba z dne 4. oktobra 2024, *Koninklijke Nederlandse Lawn Tennisbond*, C-621/22, ECLI:EU:C:2024:858.

[3] Zakon o pravdnem postopku (ZPP), zlasti 8., 212., 213. in 226. člen; Uredba (EU) št. 910/2014 (eIDAS), 46. člen (<https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2014/910/oj/slv>).

[4] Odbor ministrov Sveta Evrope: *Guidelines on electronic evidence in civil and administrative proceedings*, CM(2018)169-add1final, 30. januar 2019, <https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680902e0c>.

[5] VSRS, sodba VIII Ips 81/2018 z dne 19. decembra 2018, zlasti tč. 7, 8 in 11.

[6] Drugi odstavek 18. člena Zakona o kazenskem postopku (ZKP); VSRS, sodba I Ips 38811/2020 z dne 20. junija 2024.

[7] Členi 264 do 268 ZPP; 60. in 68. člen Zakona o notariatu (ZN).

pridobivanje in ohranjanje digitalnih dokazov tako, da so postopki dokumentirani in utemeljivi.[8] Zahteva se vnaprej določen in dosleden postopek, in sicer naj se pri zajemu zabeleži najmanj:

1. Dokazno vprašanje in obseg: katero dejstvo se preverja, za katero obdobje, na kateri pravni podlagi in katere vrste podatkov so izključene.
2. Vir: celoten spletni naslov, ime in enolični identifikator profila ali dokumenta ter poizvedba oziroma pot, po kateri je bila vsebina najdena.
3. Čas: datum, natančen čas in časovni pas; pri dinamični vsebini tudi začetek in konec zajema.
4. Pogoji dostopa: ali je bila vsebina javna, ali je bila potrebna prijava, kateri račun je bil uporabljen ter ali so na prikaz vplivali lokacija, jezik ali personalizacija.
5. Okolje in izvajalec: ime osebe, ki je zajem opravila, naprava, operacijski sistem, brskalnik in različica uporabljenega orodja.
6. Celoten kontekst: glava profila, časovnica, predhodna in nadaljnja sporočila, povezane priloge ter deli vsebine, ki bi lahko govorili proti tezi stranke. Pri videu naj se ohrani celotna razpoložljiva datoteka, ne le izsek.
7. Izvorno gradivo: kadar je zakonito in tehnično mogoče, izvorna prenesena datoteka, spletni izvoz ali arhiv, spremljajoči metapodatki in berljivi prikaz. Posnetek zaslona naj bo dopolnilo, ne edina oblika.
8. Nadaljnje ravnanje: ločitev izvirnika od delovnih kopij, izračun zgoščevalnih vrednosti, evidenca kopiranja, pretvorb, dostopov in izročitev ter rok hrambe.

Pomembna je tudi zgoščevalna vrednost oz. »hash« vrednost, denimo SHA-256, ki omogoča primerjavo, ali je isti digitalni zapis ostal nespremenjen od izračuna. Ne dokazuje, da je bil vir pristen, da ga je upravljala določena oseba ali da je bila vsebina resnična. Podobno kvalificirani elektronski časovni žig po drugem odstavku 41. člena uredbe eIDAS ustvarja domnevo točnosti datuma in časa ter celovitosti podatkov, na katere je vezan, ne pa resničnosti ali avtorstva njihove vsebine.[9] Praktičen paket za posamezno najdbo lahko torej vsebuje: zapisnik o zajemu v obliki PDF, berljivi posnetek celotne strani, izvorne datoteke, manifest z imeni datotek in vrednostmi SHA-256 ter kratko evidenco ravnanja. Datoteke naj dobijo stabilne oznake, ki se ujemajo z navedbami v vlogi. Na elektronskem nosilcu naj se predloži izvorna oblika, v papirni prilogi pa le tisto, kar je potrebno za hitro orientacijo sodišča.

Od zajema do pravilnega dokaznega predloga

Dokazni predlog naj pove, katero konkretno dejstvo naj se z dokazom ugotovi. Formulacija »vpogled v posnetek zaslona« sodišču namreč ne pojasni, ali stranka dokazuje obstoj objave, njeno avtorstvo, integriteto ali resničnost vsebine.
Primer natančnejšega predloga je:

> V dokaz trditve, da je bila 14. marca 2026 ob 10.32 po srednjeevropskem času na javno dostopnem profilu [identifikator] na naslovu [URL] prikazana objava z besedilom [kratek opis], tožeča stranka predlaga vpogled v zapisnik o zajemu z dne 14. marca 2026 in digitalni prilogi A1 ter A2 v izvorni obliki, katerih zgoščevalni vrednosti SHA-256 sta navedeni v priloženem manifestu; zaslišanje A. A., ki je zajem opravila; če se prereka pristnost gradiva ali pripis računa določeni osebi, pa dokaz z izvedencem računalniške stroke in, če so za to izpolnjeni procesni pogoji, pridobitev določno opredeljenih podatkov pri ponudniku storitve.

Če se zatrjuje tudi, da je profil obvladovala določena oseba, je treba to dejstvo posebej navesti in zanj predlagati ustrezne potrditvene dokaze. Če se zatrjuje resničnost zapisanega dogodka, je treba predlagati dokaze o dogodku, ne le o objavi. Spletni zapis je lahko priznanje ali indic, vendar njegov pomen izhaja iz celotnega dokaznega sklopa. Zasebno strokovno poročilo računalniškega forenzika je koristno za oblikovanje konkretnih trditev, vprašanj in ugovorov. V pravdi pa praviloma ni enakovredno izvedenskemu mnenju izvedenca, ki ga postavi sodišče. Višje sodišče v Ljubljani je v zadevi II Cp 66/2022 pojasnilo, da se poročilo strankinega strokovnjaka upošteva kot del trditvene podlage, dokazovanje z izvedencem pa vodi sodišče. Če je tehnično vprašanje odločilno, je zato treba pravočasno predlagati sodnega izvedenca in jasno oblikovati vprašanja zanj.[10]

Kako izpodbijati spletni dokaz nasprotne stranke

Ugovor »to je samo posnetek zaslona« je običajno prešibek. Učinkovit ugovor napade konkretno povezavo v dokazni verigi:

- Relevantnost: katero odločilno dejstvo naj bi gradivo dokazovalo in ali prikazuje prav to obdobje, osebo ali dogodek?
- Zakonitost pridobitve: je bila vsebina javna ali omejena; kdo je dostopal, s katerimi poverilnicami in ali je bila uporabljena metoda, ki posega v zasebnost ali druge pravice?
- Izvor in pripis: ali dokaz kaže le ime profila ali tudi, kdo je račun v relevantnem času dejansko obvladoval; ali obstajajo podatki ponudnika ali neodvisne potrditve?
- Celovitost in kontekst: manjka URL, časovni pas, glava profila, del pogovora, izvorna datoteka,

[8] International Organization for Standardization: ISO/IEC 27037:2012, *Information technology — Security techniques — Guidelines for identification, collection, acquisition and preservation of digital evidence*, ISO, Ženeva 2012; standard je bil nazadnje potrjen leta 2018, <https://www.iso.org/standard/44381.html>.
[9] Uredba eIDAS, drugi odstavek 41. člena. Domneva velja za kvalificirani elektronski časovni žig; navaden časovni zapis nima samodejno enakega učinka.
[10] VSL, sodba II Cp 66/2022 z dne 4. februarja 2022.

metapodatki ali zgodovina pretvorb; je posnetek obrezan ali urejen?

– Sklepanje: ali se iz dejstva, da je bila trditev objavljena, neupravičeno sklepa, da je tudi resnična; ali več zadetkov le ponavlja isti prvotni vir?

Glede na šibko točko je smiselno zahtevati vpogled v izvorno datoteko, zapisnik o zajemu, metapodatke, manifest zgoščevalnih vrednosti in evidenco sprememb; predlagati ponovno izvedbo zajema, zaslišanje izvajalca ali izvedenca; ter pravočasno zahtevati predložitev določno opredeljenega izvirnika. Ugovor naj bo podan takoj, ko je to procesno mogoče, in naj pojasni, kako pomanjkljivost vpliva na dopustnost ali dokazno težo.

Poklicna tajnost velja tudi za poizvedbo

Po 6. členu Zakona o odvetništvu (ZOdv) mora odvetnik varovati kot tajnost, kar mu je zaupala stranka. Pri zunanjem iskalniku, analitični platformi ali sistemu umetne inteligence zato ni občutljiva le naložena listina. Že poizvedba lahko razkrije identiteto stranke, obstoj zastopanja, predmet spora, nasprotno stranko ali pravno strategijo.[11]

Pred uporabo zunanjega orodja je treba vedeti, kdo določa namene in sredstva obdelave, ali ponudnik uporablja vnose za nadaljnje učenje, koliko časa jih hrani, kateri podizvajalci sodelujejo, kdo ima dostop, kje se podatki obdelujejo ter kako jih je mogoče izvoziti in izbrisati. Kadar ponudnik nastopa kot obdelovalec, mora biti razmerje urejeno skladno z 28. členom GDPR; pri prenosih v tretje države je potrebna presoja po V. poglavju GDPR. V zunanji sistem naj se ne vnaša več podatkov, kot je nujno, kadar je mogoče, pa naj se uporabijo psevdonimizirani podatki in okolje, pogodbeno primerno za zaupne zadeve.

Primer namenskega okolja za takšno delo je Nexus, ki podpira strukturirano zbiranje in analizo spletnih virov ter dokumentiranje poti od vira do ugotovitve. Tudi pri tem programu velja, da orodje samo ne ustvari pravne podlage, ne potrdi avtorstva ali resničnosti vsebine in ne zagotovi dopustnosti dokaza; odločilni ostajajo način uporabe, dokumentiran postopek in pravila konkretnega postopka.[12]

Rezultat generativne umetne inteligence ni izvorni dokaz. Jezikovni model lahko poda prepričljivo, a napačno ali nepodprto trditev, zato mora biti vsaka bistvena navedba preverjena v ohranjenem viru.[13] Če je sistem vplival na poročilo ali izbiro virov, naj se zabeležijo orodje in različica oziroma model, datum uporabe, naloga, uporabljeni vhodni viri in obseg človeškega preverjanja. Poslovna oznaka »skladno z GDPR« ali »forenzično« sama po sebi ne nadomesti pravne, varnostne in metodološke presoje.

Kontrolni seznam pred vložitvijo

Svetujem vam, da preverite:

1. Ali je dokazna trditev zapisana dovolj natančno in ločuje obstoj objave, avtorstvo, integriteto ter resničnost?
2. Ali sta način pridobitve in obdelava podatkov zakonita, sorazmerna in dokumentirana?
3. Ali so ohranjeni natančen vir, časovni pas, pogoji dostopa in potreben kontekst?
4. Ali obstajata izvorna datoteka, eventualno, če je potrebno, ločena delovna kopija ter *hash* vrednosti in *chain of custody* ?
5. Ali je pripis profila ali računa določeni osebi podprt z neodvisnimi dejstvi?
6. Ali se oznake datotek v dokaznem predlogu ujemajo s prilogami in ali jih je mogoče odpreti brez posebnega uporabniškega računa?
7. Ali so predvideni verjetni ugovori v eventalnih nadaljnjih postopkih; bo nastopila potreba po izvirniku, podatkih ponudnika, zavarovanju dokazov ali sodnem izvedencu?
8. Ali so urejeni poslovna skrivnost, dostopi, rok hrambe in varen izbris?

Sklep

Konkretna informacija na spletu postane uporaben dokaz šele takrat, ko je jasno, katero dejstvo dokazuje, kako je bila zakonito pridobljena, v kakšnem kontekstu je bila prikazana in kako je bila ohranjena njena celovitost.

Najmočnejši spletni dokaz je tisti, pri katerem lahko odvetnik pregledno pokaže pot od pravno relevantnega vprašanja do vira, zajema, preveritve in natančnega dokaznega predloga, nasprotna stranka pa lahko vsako od teh povezav učinkovito preizkusi.

[11] Člen 6 Zakona o odvetništvu (ZOdv); 28. člen in V. poglavje GDPR.
[12] Več o okolju Nexus: <https://www.nexus-osint.ai/> (21. 7. 2026).
[13] **Ji, Z.,** in drugi: »Survey of Hallucination in Natural Language Generation«, *ACM Computing Surveys*, let. 55, št. 12/2023, čl. 248, str. 1–38.

dr. Denis Baghrizabehi
dr. pravnih znanosti, docent na PF Univerze v Mariboru

Upoštevanje mednarodnih gospodarskih sankcij pri reševanju čezmejnih sporov

Zaznamuje nas čas zaostrenih mednarodnih odnosov, ki negativno vplivajo na mednarodno poslovanje. To se (med drugim) kaže v porastu mednarodnih gospodarskih sankcij. V mislih imam sankcije, ki jih za ohranitev kolektivne varnosti sprejema Varnostni svet OZN, pa tudi tiste sankcije, ki jih enostransko sprejmejo države ali druge mednarodne organizacije.[1]

Enostranske sankcije nadalje ločujemo na primarne in sekundarne. Primarne so tiste sankcije, s katerimi država ureja ravnanje gospodarskih subjektov pod svojo jurisdikcijo (na podlagi državljanstva, sedeža družbe, prebivališča ipd.).[1] Sekundarne sankcije so usmerjene zoper ravnanje gospodarskih subjektov iz tretjih držav, ki sicer niso podrejeni jurisdikciji države, ki ukrepe sprejema.[2] Z drugimi besedami, države si s sekundarnimi sankcijami prizadevajo omejiti poslovanje med gospodarskimi subjekti ciljane (sankcionirane) države in gospodarskimi subjekti iz tretjih držav. Sekundarne sankcije so zaradi ekstrateritorialnih učinkov sporne, saj predstavljajo poseg v jurisdikcijo oziroma suverenost tretjih držav.

Med ukrepe, ki jih lahko države v tej zvezi sprejmejo, uvrščamo prepovedi ali omejitve (embargo) uvoza ali izvoza, zamrznitev finančnih sredstev, prepovedi investiranja ali opravljanja storitev ipd.[3] Ti ukrepi so praviloma zasnovani kot začasni, to je, dokler ciljana država ne podleže pritisku in prilagodi svojega ravnanja. Po drugi strani taisti ukrepi ogrozijo izpolnjevanje ali onemogočijo izpolnitev obveznosti iz obstoječih zasebnopravnih razmerij.

Posamični ukrep sicer praviloma ne bo neposredno urejal zasebnopravnih učinkov za prizadete gospodarske subjekte. Ti učinki se v postopkih reševanja sporov ponavadi uveljavljajo z instituti, kot so višja sila, naknadna nemožnost izpolnitve, spremenjene okoliščine ipd. Ker pa gre za čezmejne spore, je treba najprej odgovoriti na vprašanje, ali se posamični ukrepi sankcij v sporu sploh morajo upoštevati, in če da, kako. Odgovor na ti vprašanji v prvi vrsti daje mednarodno zasebno pravo.

V nadaljevanju prispevka bom na kratko predstavil, kako se sankcije lahko kvalificirajo kot »norme neposredne uporabe«[4] (NNU) po 9. členu uredbe Rim I,[5] pri čemer bom poseben poudarek namenil sekundarnim sankcijam. Strnjeno bom naslovili še možnost zavrnitve priznanja in izvršitve tujih odločb, ki nasprotujejo sankcijam *lex fori*.[6]

1. Uporaba uredbe Rim I

Posredni cilj sankcij je preprečiti sklepanje pravnih poslov med gospodarskimi subjekti ciljane (sankcionirane) države in drugih držav. Zato je že na prvi pogled jasno, da sankcije prizadenejo zasebnopravna razmerja s čezmejnimi elementi. V nadaljevanju se osredotočamo na uporabo uredbe Rim I. Določanje prava, ki se uporabi za pogodbena obligacijska razmerja v civilnih ali gospodarskih razmerjih, je z navedeno uredbo v državah članicah EU unificirano. Za uporabo uredbe Rim I ni predpisan personalni pogoj, kar pomeni, da se lahko uporabi celo za spore med subjekti, ki nimajo sedeža v državi članici EU, če takšen spor teče pred slovenskim sodiščem.[7] Slovensko sodišče bo uredbo Rim I uporabilo zaradi geografskega pogoja (je namreč sodišče države članice), ob upoštevanju časovnega pogoja (pogodbeno razmerje je nastalo po 17. decembru 2009). Ob pogojih uporabe je treba poudariti še univerzalnost iz 2. člena uredbe Rim I. Uporabi se namreč vsako pravo, na katero napotuje uredba, ne glede na to, ali gre za pravo ene od držav članic ali tretje države.

2. Sankcije kot NNU

Uredba Rim I glede uporabe prava izhaja iz avtonomije volje strank. Če sporazuma strank ni, uredba določa kolizijska prava. Ne glede na pravo, ki se za konkreten spor uporabi, se (lahko) prednostno uporabijo NNU. Uredba Rim I v prvem odstavku 9. člena NNU vsebinsko opredeljuje kot določbe, katerih upoštevanje je po

[1] V slovenski zakonodaji so mednarodne gospodarske sankcije zakonsko opredeljene kot »omejevalni ukrepi« v Zakonu o omejevalnih ukrepih, ki jih Republika Slovenija uvede ali izvaja skladno s pravnimi akti in odločitvami, sprejetimi v okviru mednarodnih organizacij – ZOUPAMO (Ur. l. RS, št. 127/06 in 44/22).

[2] **Eller, K. H.**: The private (international) law of economic sanctions: private legal relations in the wake of a geoeconomic order, <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=6571060> (14. 6. 2026), str. 5.

[3] **Cortese, B.**: International Economic Sanctions as a Component of Public Policy for Conflict-of-Laws Purposes, v: Picchio Forlati, L., Sicilianos, L. (ur.), Economic Sanctions in International Law, Hague Academy of International Law, The Law Books of the Academy, Nijhoff 2004, str. 718–720.

[4] Glede poimenovanja je treba izpostaviti terminološke zagate. V slovenski različici uredbe se NNU imenujejo »Prevladujoče obvezne določbe«, vendar v domači teoriji prevladuje besedna zveza NNU.

[5] Uredba (ES) št. 593/2008 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. junija 2008 o pravu, ki se uporablja za pogodbena obligacijska razmerja (UL L 177, 4. 7. 2008).

[6] Pravo EU v določeni meri varuje svoje gospodarske subjekte pred izbranimi sekundarnimi sankcijami drugih držav (zlasti ZDA). V ta namen je bila sprejeta Uredba Sveta (ES) št. 2271/96 z dne 22. novembra 1996 o zaščiti pred učinki ekstrateritorialne uporabe zakonodaje, ki jo sprejme tretja država, in dejanji, ki na tej zakonodaji temeljijo ali iz nje izhajajo (UL L 309, 29. 11. 1996). Zadevna uredba podjetjem prepoveduje upoštevanje izbranih sankcij, hkrati pa jim omogoča uveljavljanje odškodninskih zahtevkov zoper tista podjetja, ki prepoved kršijo.

[7] **Repas, M.**: Uredba 593/2008 o pravu, ki se uporablja za pogodbena obligacijska razmerja – Rim I, v: Repas, M., Rijavec, V., Mednarodno zasebno pravo Evropske unije, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 2018, str. 403.

mnenju države bistvenega pomena za zaščito njenih javnih interesov, kot je na primer njena politična, socialna ali gospodarska ureditev.[8]

NNU se od običajnih kogentnih pravil zasebnega prava razlikujejo, saj v prvi vrsti niso namenjene zagotavljanju pravičnega ravnotežja med pogodbenimi strankami, temveč uresničevanju širših družbenih interesov države.[9] Sodišče EU dosledno poudarja, da je treba pojem norm neposredne uporabe razlagati ozko, ker njihova uporaba pomeni izjemo od temeljnega načela avtonomije volje strank in poseg v običajni sistem določanja merodajnega prava.[10] V poštev pridejo norme tako javnopravne kot zasebnopravne narave. Uredba Rim I namreč ne zahteva, da bi se moralo pojmovanje omejiti na norme z določeno »naravo«. Nadalje je treba poudariti, da pridejo v poštev tako NNU nacionalnega prava kakor tudi NNU, ki jih določa nadnacionalno pravo (pravo EU) ali mednarodno pravo.[11]

Glede na zgornji opis je jasno, da mednarodne ekonomske sankcije ustrezajo opredelitvi NNU.[12] Zgolj opredelitev sankcij kot NNU pa še ne pojasni, katere sankcije se uporabijo v konkretnem sporu. Kot pojasnjujemo v nadaljevanju, se lahko namreč (pod različnimi pogoji) uporabljajo ali upoštevajo NNU *lex fori*, NNU *lex causae* ali NNU tretjih držav.

Sankcije kot NNU *lex fori*

Najbolj jasen položaj nastopi, ko so sankcije določene s strani prava države sodišča (*lex fori*). V skladu z drugim odstavkom 9. člena uredbe Rim I določbe te uredbe »ne omejujejo uporabe« NNU določb prava sodišča. Sodišča bodo praviloma uporabila sankcije lastne države, saj so kot državni organi obvezana izvrševati zunanjepolitične odločitve, če so te uveljavljene v obliki pravnega akta.[13] Enako razlogovanje pride v poštev za sankcije, ki jih določa EU. Te se v pravu EU praviloma sprejemajo v obliki uredb. Ker so slednje neposredno uporabne v državah članicah, so jih nacionalna sodišča dolžna uporabiti, ne glede na to, katero pravo se sicer uporabi za pogodbeno razmerje. Podobno velja za sankcije, ki jih sprejme Varnostni svet OZN.[14]

Čeprav določba drugega odstavka 9. člena uredbe Rim I uporabe NNU *lex fori* ne veže na nobene nadaljnje pogoje, se v delu teorije pojavljajo pomisleki, da bi uporaba morala biti vezana na obstoj »tesne zveze« med primerom in državo sodišča. Takšno tolmačenje je posledica branja sodne prakse Sodišča EU, zlasti zadeve *Ingmar*, kjer je sodišče EU *obiter dicta* pojasnilo, da se naročnik in trgovski zastopnik s sporazumom o izbiri prava ne moreta izogniti NNU *lex fori* (prava EU), če zastopnik večino dejavnosti opravi na področju države članice.[15]

Sankcije kot NNU *lex causae*

Uredba Rim I molči glede uporabe NNU *lex causae* (prava, ki se uporabi na podlagi sporazuma strank ali kolizijskih pravil). Nesporno je, da se takšne NNU uporabijo, če je *lex causae* obenem *lex fori*, saj pride v poštev drugi odstavek 9. člena uredbe Rim I. Možnost uporabe NNU *lex causae* postane sporna, če se *lex cause* ne prekriva niti z drugim niti s tretjim odstavkom 9. člena. Tretji odstavek namreč specifično ureja položaj uporabe NNU tretjih držav, pri čemer izrecno zoži krog tretjih držav na tiste, kjer se obveznost mora izpolniti. *Zato je na primer nejasen položaj, v katerem se spor vodi pred slovenskim sodiščem in v katerem se na podlagi sporazuma strank uporabi pravo ZDA, obveznost pa je treba izpolniti v državi, proti kateri so usmerjene sankcije ZDA (na primer v Rusiji).*

Ponuja se več rešitev. Po prvem stališču izbira prava po sporazumu strank ali določitev prava po kolizijskih pravilih vodi v uporabo tega celotnega prava;[16] *lex causae* skratka ne zajema zgolj civilnega in gospodarskega prava, temveč tudi javno prava in NNU. Sodišče uporabi takšne NNU, razen če javni red *lex fori* nasprotuje njihovi uporabi. Ta teorija se včasih poimenuje kot teorija enotne navezave (nem. *Einheitsanknupfung*). Teorija prevladuje zlasti v pravnih redih držav *common law*, ki ne dajejo poudarka delitvi na »zasebno« in »javno« pravo.[17]

Drugo stališče izhaja iz razumevanja, da je treba 9. člen uredbe Rim I brati kot izključujočo celoto. Ker uredba uporabo NNU ureja zgolj za *lex fori*, za NNU tretjih držav pa omenja zgolj NNU držav po kraju izpolnitve, ne pušča prostora za uporabo NNU tretjih držav na podlagi *lex causae*. Ta teorija torej zavrača teorijo enotne navezave.[18] Takšen sklep se utemeljuje s 1. členom uredbe Rim I, ki določa pogoj *ratione materiae* (civilne in gospodarske zadeve), in s sklicem na uvodno izjavo št. 37, ki določa, da se javni interes upošteva zgolj v izjemnih okoliščinah.[19]

---

[8] Opredelitev NNU spada med najtežje izzive mednarodnega zasebnega prava. Njihova opredelitev je odvisna od razlage ciljev in namena posamezne določbe. Pri tem si lahko pomagamo z vodili, ki jih je razvila teorija. In sicer je za NNU pomembno, da gre za (1) pravna pravila, (2) ki vsebinsko (materialnopravno) urejajo neko razmerje, (3) so prisilne narave in (4) ta prisilnost velja tudi za mednarodna (ne zgolj nacionalna) razmerja. Glej: **Kunda, I.**: Defining Internationally Mandatory Rules in European Private International Law of Contracts, Zeitschrift für Gemeinschaftsprivatrecht, 4/2007, str. 210-214.

[9] **Ellger, R.**: Overriding Mandatory Provisions, v: Basedow, J., et al. (ur.), The Max Planck Encyclopedia of European Private Law: Volume II, Oxford University Press, Oxford, 2012, str. 1229.

[10] Zadeva *Unamar*, C-184/12, EU:C:2013:663, tč. 49; zadeva C-135/15, *Nikiforidis*, tč. 44–46, ECLI:EU:C:2016:774.

[11] **Bonomi, A.**: Article 9, v: Magnus, U., Mankowski, P. (ur.), European commentaries on private international law: ECPIL: commentary. Vol. 2, Rome I Regulation, O. Schmidt, Köln, 2017, str. 613–615, 621.

[12] Prav tam.

[13] V tem smislu se vprašanje NNU preliva na področje procesnega prava oziroma *forum shoppinga*, saj bi stranke lahko vnaprej iskale forum, ki določenih sankcij v *lex fori* ne pozna. To velja seveda zgolj za sankcije na nacionalni ravni. Glej: **Moravcova, D.**, Overriding mandatory rules in EU Private international law: Some doubts and tentative answers from the perspective of the Slovak Private international law system, Bratislava Law Review, 2/2024, str. 121.

[14] **Cortese, B.**, naved. delo (2004), str. 724.

[15] Zadeva C-381/98, Ingmar, ECLI:EU:C:2000:605, tč. 25.

[16] **Basedow, J., Metzger, A., Schwarz, S., Blobel, F., Ellger, R., von Hein, J., et al.**: Max-Planck-Institute for Foreign Private and Private International Law: Comments on the European Commission's Green Paper on the conversion of the Rome Convention of 1980 on the law applicable to contractual obligations into a Community instrument and its modernization, 2004, str. 76–81 < https://pure.mpg.de/rest/items/item_829071_4/component/file_3559116/content> (15. 6. 2026).

[17] **Szabados, T.**, Economic Sanctions in EU Private International Law, Hart Publishing, Oxford, 2019, str. 59–61.

[18] Drugače bi bilo, če bi stranki z izbiro prava izrecno zajeli tudi javno pravo ali konkretneje kar sankcije. Takšen sporazum je v praksi malo verjeten.

[19] **Szabados, T.**, naved. delo (2019), str. 65.

Zdi se, da je Sodišče EU v zadevi *Nikiforidis* potrdilo drugo stališče. Iz sodbe sledi, da je seznam NNU, ki jim sodišče, pred katerim poteka postopek, lahko prizna učinek, izčrpen. Zato je treba člen 9 uredbe Rim I razlagati tako, da izključuje možnost, da bi sodišče, pred katerim poteka postopek, kot pravna pravila uporabilo NNU, ki niso NNU države sodišča, pred katerim poteka postopek, ali države, v kateri morajo biti ali so bile izpolnjene obveznosti, ki izhajajo iz pogodbe.[20]

Sankcije kot NNU tretjih držav

S pojmom »tretje države« imamo v mislih pravo držav, ki ni niti *lex fori* niti *lex causae*. Tretji odstavek 9. člena uredbe Rim I določa, da se lahko prizna učinek NNU države, v kateri morajo biti ali so bile izpolnjene obveznosti, ki izhajajo iz pogodbe, kolikor te NNU izpolnitev pogodbe opredeljujejo kot nezakonito. Pri odločitvi o učinkovanju teh določb se upoštevajo njihova narava in namen ter posledice njihove uporabe oziroma neuporabe. Gre torej za ozko opredelitev, ki je odvisna od tolmačenja različnih pojmov in pogojev.

Prvič, pojem države, v kateri morajo biti ali bi morale biti izpolnjene obveznosti, se ne prekriva nujno s krajem izpolnitve obveznosti (*lex loci contractus*). Če je namreč v neki državi določena prepoved izvoza (blago pa bi bilo treba po pogodbi dostaviti v drugo državo), je že kršitev izvozne prepovedi lahko tolmačena kot kršitev kraja izpolnitve obveznosti.[21]

Drugič, pojem nezakonitosti izpolnitve se pojmuje široko. Poleg zasebnopravnih sankcij (npr. neveljavnost posla) pridejo v poštev tudi kazenske sankcije (izpolnitev bi pomenila izvršitev kaznivega dejanja). Prav tako ni nujno, da bi bilo z NNU zaobjeto celotno obligacijsko razmerje. Če bi bil posel nezakonit zgolj v delu, je treba NNU načeloma uporabiti zgolj v tem delu.[22] Pomembno je izpostaviti, da uredba ne razlikuje med nezakonitostjo *ex tunc* in *ex nunc*. Sankcije, ki so sprejete šele po sklenitvi pravnega posla, zato vseeno lahko pridejo v poštev kot NNU.

Tretjič, sodišče premore določeno mero diskrecije pri odločanju o tem, ali bo priznalo učinke NNU tretje države.[23] Upoštevati mora naravo, namen in posledice uporabe NNU tretjih držav, pri čemer uredba teh okoliščin ne opredeljuje bolj natančno. Vsekakor bi kot minimum presoje kazalo sprejeti stališče, da sodišče ne prizna učinkov NNU tretjih držav, če bi te nasprotovale javnemu redu *lex fori*. V širšem smislu pa se v tej zvezi v teoriji izpostavlja predvsem iskanje skupnih vrednot države sodišča in tretje države, mednarodna kurtoazija ipd. Sodnik je soočen s težavno nalogo, saj mora upoštevati tudi mednarodno javno pravo in v končni fazi zunanjo politiko države foruma.

Upoštevanje sankcij kot dejstev

V zgornjih primerih je sankcije mogoče uporabiti neposredno.[24] To pomeni, da sodišče upošteva NNU kot meritorno pravo. Po drugi strani zadeva *Nikiforidis* odpira možnost upoštevanja sankcij tretjih držav kot dejstev. Kot je bilo že omenjeno, je Sodišče EU v *Nikiforidis* utrdilo taksativno naravo 9. člena uredbe Rim I. Nasprotno pa je dopustilo možnost, da se NNU, ki niso zajete ne v drugem ne v tretjem odstavku 9. člena, upoštevajo kot dejanske okoliščine, če to določa materialno pravilo prava, ki se na podlagi določb navedene uredbe uporablja za pogodbo (*lex causae*).[25]

Položaj lahko naslikamo z naslednjim primerom: slovensko in iransko podjetje skleneta pogodbo, izbereta nemško pravo in prorogirata slovensko sodno pristojnost. Dogovorita se, da se plačilo izvede preko organizacije za plačilni promet, ki ima sedež v Združenem kraljestvu. ZDA nato sprejmejo sekundarne sankcije, po katerih banke, ki poslujejo z Iranom, tvegajo izgubo dostopa do ameriškega finančnega sistema. Slovensko sodišče v tem primeru ne uporabi sankcij ZDA neposredno, ker bi s tem pripoznalo njihov ekstrateritorialen učinek. Lahko pa uporabi nemško pogodbeno pravo (npr. BGB) in ameriške sankcije upošteva kot dejansko okoliščino pri odločanju o naknadni nemožnosti izpolnitve ali spremenjenih okoliščinah. Gre za kompromis med nepriznavanjem ekstrateritorialnega učinka tujih sankcij in upoštevanjem njihovih dejanskih gospodarskih učinkov. Ameriške sankcije kot take torej niso pravna podlaga odločitve; slednja ostane nemško pogodbeno pravo.

3. Javni red kot podlaga za upoštevanje sankcij *lex fori* pri priznanju in izvršitvi tujih odločb

Upoštevanje sankcij *lex fori* v okviru javnega reda[26] lahko pride do izraza zlasti v postopkih priznanja in izvršitve tujih sodnih ali arbitražnih odločb. Če bi priznanje ali izvršitev odločbe naslovniku nalagala ravnanje v nasprotju z veljavnimi sankcijami *lex fori*, lahko sodišče takšno priznanje ali izvršitev zavrne zaradi nasprotovanja javnemu redu. To stališče je zavzelo tudi nemško sodišče, ki je leta 2025 zavrnilo razglasitev izvršljivosti ruske arbitražne odločbe.[27] Presodilo je, da bi bila njena izvršitev v nasprotju z veljavnimi omejevalnimi ukrepi EU proti Rusiji, zato bi pomenila kršitev nemškega javnega reda (sankcij prava EU) v smislu člena V(2)(b) Newyorške konvencije. Smiselno podobno rešitev bi za

[20] Zadeva C-135/15, *Nikiforidis*, ECLI: ECLI:EU:C:2016:774, tč. 49–50.

[21] **Szabados, T.**, naved. delo (2019), str. 83.

[22] Prav tam, str. 84. V slovenskem pravu je bila kot NNU prepoznana določba o prepovedi obrestovanja obresti (VSM, sklep I Ip 196/2015). Prepovedane niso obresti *per se*, temveč obresti na obresti (izvzemši procesne obresti). Če podobno logiko uporabimo za sankcije, ki (na primer) omejujejo uvoz nekega blaga nad določeno količino, je treba sankcije kot NNU uporabiti zgolj glede tega presežnega dela.

[23] **Moravcova, D.**, naved. delo (2024), str. 122–123.

[24] V teoriji sicer lahko zasledimo stališče, da se že po tretjem odstavku 9. člena NNU države, kjer je kraj izpolnitve, ne uporabljajo neposredno. To je najverjetneje izvedeno, prvič, iz besedila predmetne določbe, ki govori o »priznanju učinkov« takih NNU, in drugič, iz nemške sodne prakse, ki je v določenih primerih odločila, da se NNU tretjih držav ne uporabijo na podlagi posebnega pravila mednarodnega zasebnega prava (nem. *Sonderanknüpfung*), temveč kot dejanske okoliščine, v skladu s pravili *lex causae*. Glej: **Ellger, R.**, naved. delo (2012), str. 1232.

[25] Zadeva C-135/15, Nikiforidis, ECLI: ECLI:EU:C:2016:774, tč. 51.

[26] Če norme neposredne uporabe predstavljajo »meč« mednarodnega zasebnega prava, s katerim država aktivno varuje svoje interese, javni red predstavlja njegov »ščit«. Taka logika lahko pride do izraza tudi na področju sankcij.

[27] Sklep OLG Stuttgart, 13. 5. 2025, 1 Sch 3/24.

tuje sodbe lahko uporabili v okviru 45. člena Bruseljske uredbe I bis[28] oziroma 100. člena ZMZPP.

4. Sklep

Mednarodne gospodarske sankcije vse pogosteje posegajo v čezmejna zasebnopravna razmerja, pri čemer njihovih učinkov ni mogoče presojati zgolj z vidika materialnega (pogodbenega) prava. Ključno vlogo premore mednarodno zasebno pravo, ki določa, kdaj in pod kakšnimi pogoji lahko sankcije učinkujejo v konkretnem sporu. Uredba Rim I omogoča uporabo sankcij kot NNU, hkrati pa sodna praksa Sodišča EU dopušča, da se določene sankcije tretjih držav upoštevajo tudi kot dejanske okoliščine pri uporabi *lex causae*. Po drugi strani javni red omogoča, da države članice preprečijo priznanje in izvršitev tujih odločb, katerih učinki bi bili v očitnem nasprotju z njihovimi temeljnimi pravnimi in zunanjepolitičnimi interesi.

Razumevanje teh mehanizmov postaja zaradi vse pogostejših geopolitičnih napetosti nepogrešljivo tako za gospodarske subjekte in njihove zastopnike kot tudi za sodišča, ki rešujejo čezmejne spore.

[28] Uredba (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (prenovitev) (UL L 351, 20. 12. 2012).

Barbara Hribar
mag. prava, pravna svetovalka na Inštitutu za civilno in gospodarsko pravo

Meje ugovora vesti pri darovanju organov – primerjalnopravna analiza in implikacije za slovensko pravo

Ugovor vesti v transplantacijski dejavnosti je eno tistih pravnih vprašanj, pri katerih se v isti točki križajo človekovo dostojanstvo, poklicna integriteta zdravstvenega delavca, pravica pacienta do zdravstvene oskrbe ter javni interes po učinkovitem donorskem programu. V transplantacijski medicini so odločitve časovno občutljive, pravno zahtevne in etično obremenjene, zato je vprašanje meja ugovora vesti posebej pomembno.

Darovanje organov ni zgolj medicinski postopek, ampak tudi sistem zaupanja. Uspešen donorski program temelji na javnem prepričanju, da se o smrti odloča strogo po medicinskih kriterijih, da je dostojanstvo umrlega varovano in da se z voljo darovalca ravna skrbno in spoštljivo. Hkrati transplantacijska dejavnost pomeni eno najučinkovitejših oblik zdravljenja, saj pri številnih bolnikih predstavlja edino realno možnost preživetja ali bistvenega izboljšanja kakovosti življenja.[1] V Sloveniji na presaditev organa praviloma čaka približno 180 oseb, letno pa se opravi približno 110 presaditev organov. Ti podatki potrjujejo, da gre za področje z izrazitim javnim interesom.

V takem okolju ugovor vesti ne more biti razumljen kot neomejena individualna pravica, temveč kot izjema, ki jo je treba tehtati ob pravicah drugih: pri živem darovalcu ob pravici do informirane privolitve in telesne integritete, pri umrlem darovalcu ob spoštovanju prej izražene volje ter pri prejemniku ob pravici do enake in pravočasne zdravstvene obravnave. Prav v tem se transplantacijska dejavnost razlikuje od nekaterih drugih zdravstvenih storitev. Časovni okvir je pogosto kratek, postopki so medsebojno povezani, sodeluje več strokovnjakov, od odlašanja pa je lahko odvisno, ali bo organ sploh še uporaben. Zato je treba vprašanje ugovora vesti presojati funkcionalno: dopusten je le toliko časa, dokler ne poseže v jedro pacientovih pravic, v zakonitost postopka ali v delovanje javne zdravstvene službe.[2]

Pojem ugovora vesti v transplantacijski dejavnosti

V slovenskem pravnem redu je pravica do ugovora vesti ustavno zasidrana v 46. členu Ustave. Ta določa, da je ugovor vesti dopusten v primerih, ki jih določa zakon, če se s tem ne omejujejo pravice in svoboščine drugih oseb.[3] Že iz ustavne dikcije izhaja, da ne gre za absolutno pravico, temveč za pravico, katere izvrševanje je odvisno od zakonske ureditve in od tehtanja z drugimi ustavno varovanimi dobrinami. Na področju zdravstva se ustavno izhodišče dopolnjuje z določbami Zakona o zdravstveni dejavnosti, Zakona o zdravniški službi, Zakona o pacientovih pravicah in s posebno transplantacijsko zakonodajo.[4]

[1] Prim. **Avsec, D., Vončina, J.:** Transplantacijska dejavnost: donorski program, organi, Ljubljana; **Pihlar, T.:** Darovanje organov in tkiv po smrti, ABC zdravja, 2017.

[2] Prav tam.

[3] Člen 46 Ustave RS, Ur. l. RS, št. 33/91-I in nasl.

[4] Zakon o zdravstveni dejavnosti (ZZDej), Zakon o zdravniški službi (ZZdrS), Zakon o pacientovih pravicah (ZPacP), Zakon o pridobivanju in presaditvi delov človeškega telesa zaradi zdravljenja (ZPPDČT).

Ugovor vesti pomeni, da zdravstveni delavec zaradi resnega, trajnega in osebno ponotranjenega moralnega ali verskega prepričanja odkloni sodelovanje pri določenem ravnanju. Pri tem ne gre za pravico ustanove, oddelka ali javnega zavoda, temveč za osebno pravico fizične osebe.[5] To razlikovanje je bistveno. Vest je po svoji naravi osebna kategorija. Bolnišnica kot pravna oseba ne more imeti vesti, lahko pa ima organizacijske, strokovne ali kadrovske težave. Teh težav ni dopustno prikrivati z izrazom ugovor vesti. Prav tako ugovor vesti ni namenjen udobju izvajalca, izogibanju zahtevnim primerom, administrativni poenostavitvi ali prikritemu zavračanju določenih skupin pacientov. Njegova legitimnost je vezana na osebno moralno integriteto posameznega zdravstvenega delavca.

V transplantacijski dejavnosti se ugovor vesti lahko pojavi pri različnih ravnanjih: pri ugotavljanju smrti, komunikaciji s svojci, vzdrževanju potencialnega darovalca, sodelovanju pri odvzemu organov, pripravi prejemnika ali sodelovanju v transplantacijskem timu. Vendar že na tej ravni nastopi prva pomembna meja: posameznik lahko odkloni lastno neposredno sodelovanje, ne more pa preprečiti, da bi postopek izvedli drugi usposobljeni člani tima. Ugovor vesti ni pravica do blokade.[6]

Posebnosti transplantacijske dejavnosti

Transplantacijska dejavnost je posebna zato, ker se v njej združujejo elementi urgentne medicine, javnega zdravstva, civilnega prava, medicinske etike in varstva človekovih pravic. Pri živem darovalcu je v ospredju vprašanje svobodne, informirane in neizsiljene privolitve, sorazmernosti tveganja za darovalca ter prepovedi vsakršne komercializacije človeškega telesa. Pri umrlem darovalcu pa so ključni trenutki pravilna ugotovitev smrti, preverjanje pravno relevantne volje glede darovanja, komunikacija s svojci in organizacija odvzema na način, ki varuje dostojanstvo umrlega.[7] Prav v teh fazah se ugovor vesti pokaže najostreje. Posamezni zdravstveni delavec ima lahko osebne zadržke do koncepta možganske smrti, do postmortalnega odvzema organov ali do aktivnega sodelovanja v donorskem postopku. Vendar transplantacijski postopek ni niz nepovezanih dejanj, pri katerih bi bilo mogoče vsak korak brez posledic odložiti. Če eden od členov v verigi odpove, lahko postane organ neuporaben, transplantacija odpade, prejemnik pa izgubi možnost zdravljenja. Zato mora pravni red razlikovati med dopustno osebno distanco in nedopustnim oviranjem sistema. Dopustna osebna distanca pomeni, da posameznik vnaprej, pregledno in v skladu z notranjimi pravili ustanove izjavi, da zaradi vesti ne more sodelovati pri določenem segmentu postopka. Nedopustno oviranje pa nastopi tedaj, ko se ugovor uveljavlja prepozno, prikrito, selektivno ali na način, ki prepreči pravočasno izvedbo postopka.

Pomembna je tudi ločitev med strokovno presojo in ugovorom vesti. Če zdravnik meni, da medicinski pogoji za odvzem ali presaditev niso izpolnjeni, gre za strokovno odločitev lege artis, ne za ugovor vesti. Ugovor vesti nastopi šele, ko bi bilo ravnanje sicer pravno dopustno in strokovno mogoče, posameznik pa ga zavrne zaradi osebnega moralnega prepričanja. Mešanje obeh ravni povzroča pravno negotovost in lahko prikrije odgovornost bodisi izvajalca bodisi ustanove.

Kje so meje ugovora vesti?

Prva meja je pravočasnost. Zdravstveni delavec se na ugovor vesti ne sme sklicevati nenadoma v trenutku, ko nadomestna organizacija ni več mogoča. Vest mora biti uveljavljena vnaprej, pregledno in na način, da delodajalec lahko organizira delo brez škode za paciente. V transplantacijski dejavnosti je ta zahteva še strožja kot pri številnih drugih zdravstvenih storitvah, saj je časovno okno za uporabo organa omejeno.

Druga meja je kontinuiteta oskrbe. Tudi kadar je ugovor dopusten, mora izvajalec poskrbeti, da je pacient oziroma donorski postopek brez odlašanja predan drugemu usposobljenemu članu tima. Pravica do ugovora vesti ne vključuje pravice do opustitve napotitve, zadrževanja informacij ali moralnega pritiska na darovalca, svojce ali prejemnika.

Tretja meja je prepoved povzročanja škode. Kadar bi odklonitev sodelovanja pomenila neposredno ogrožanje življenja ali zdravja druge osebe, postane prostor za ugovor bistveno ožji. V transplantacijski dejavnosti to velja zlasti za tista ravnanja, ki so nujna za stabilizacijo potencialnega darovalca, za ohranitev organov ali za preprečitev nenadomestljive izgube transplantacijskega materiala.

Četrta meja je spoštovanje avtonomije drugih. Ugovor vesti ne more izničiti predhodno izražene volje darovalca, ne more nadomestiti informirane privolitve živega darovalca in ne more odpraviti pravice prejemnika do nediskriminatornega dostopa do zdravljenja. Zdravstveni delavec lahko odkloni lastno osebno sodelovanje, ne more pa svoje vesti vsiliti drugim.

Peta meja je institucionalna nevtralnost. Javna bolnišnica ali transplantacijski center kot celota ne smeta uveljavljati ugovora vesti. Dolžnost države je, da donorski in transplantacijski program organizira tako, da so osebni ugovori posameznikov možni, vendar ne paralizirajo delovanja službe.

Prav zato je najbolj prepričljiva rešitev ozka, individualna in transparentna zasnova ugovora vesti, povezana z dolžnostjo predhodne prijave in z dolžnostjo zagotovitve nadomestnega izvajanja.

Primerjalnopravni pregled – novejša sodna praksa

Evropski pravni sistemi ugovor vesti v transplantacijski dejavnosti večinoma razumejo restriktivno. Čeprav se države razlikujejo glede modelov privolitve za darovanje organov, je skupna ugotovitev, da osebno moralno

[5] Prim. **Podričnik, D.**: Zlorabe pri darovanju organov (diplomsko delo), Fakulteta za zdravstvene vede Univerze v Mariboru, 2013; **Todorov, G.**: Nekateri pravni problemi transplantacije človeških organov (diplomsko delo), Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, 2010.

[6] Prav tam.

[7] Prav tam.

nestrinjanje posameznega zdravstvenega delavca ne sme ogroziti organiziranega in zakonitega poteka donorsko-transplantacijskega procesa.

Španija velja za zgled uspešne transplantacijske ureditve. Njena prednost ni le model domnevne privolitve, temveč predvsem močna organizacijska mreža, centralno usklajevanje ter jasno ločevanje med obravnavo umirajočega bolnika in donorskim postopkom.[8] Španska ureditev ne temelji na široki transplantacijski klavzuli vesti, temveč na organizacijski dolžnosti sistema, da zagotovi neprekinjeno delovanje. Če posameznik odkloni osebno sodelovanje, mora sistem brez zastoja zagotoviti drugega izvajalca.

Hrvaška je razvila enega najuspešnejših evropskih modelov darovanja organov. Pomembna je vloga bolnišničnih transplantacijskih koordinatorjev, standardiziranih protokolov in stalnega sodelovanja s sorodnimi evropskimi mrežami.[9] Tudi tam ugovor vesti ni zasnovan kot pravica do blokade postopka, temveč kvečjemu kot individualna možnost umika iz neposrednega osebnega sodelovanja. Institucija mora zato organizirati delo tako, da morebiten ugovor posameznika ne vpliva na donorski program ali položaj prejemnikov.

Italijanska ureditev je posebej poučna glede vprašanja ugotavljanja smrti in pomena formaliziranih postopkov. Prav zaradi občutljivosti vprašanja možganske smrti so pravila procesno natančna in strokovno stroga.[10] To pomeni, da posamezni zdravstveni delavec ne more pod pretvezo ugovora vesti relativizirati zakonsko določenih medicinskih meril. Če so merila izpolnjena, je pravna posledica jasna; prostor za vest je lahko le pri osebni participaciji, ne pa pri spreminjanju pravnih standardov.

Švica je zanimiva predvsem zaradi močnega poudarka na avtonomiji posameznika in jasnem razlikovanju med zakonsko dopustnim ravnanjem ter osebno etično zadržanostjo izvajalca.[11] Vendar tudi v švicarskem modelu osebna vest zdravstvenega delavca ne pomeni pravice do preprečitve pravno dopustnega ravnanja drugega izvajalca. Težišče je na tem, da se zdravstveni sistem organizira tako, da pravice pacientov niso odvisne od naključne sestave dežurne ekipe.

Nizozemska kot kontinentalni pravni sistem s poudarjeno avtonomijo pacienta in razvitimi postopkovnimi jamstvi prav tako kaže, da se ugovor vesti razume predvsem kot osebna razbremenitev posameznega zdravnika, ne pa kot institucionalno sredstvo za zavrnitev storitve.[12] Ta logika je posebej pomembna za transplantacijsko dejavnost: pravica do vesti varuje izvajalca, vendar ne sme razgraditi zaupanja, da bo javni zdravstveni sistem deloval predvidljivo in pravočasno.

Primerjalna slika zato potrjuje štiri skupne poudarke. Prvič, ugovor vesti je osebna, in ne institucionalna pravica. Drugič, uresničevati se sme le ob predhodni organizacijski ureditvi, ki varuje kontinuiteto storitve. Tretjič, ne sega na raven strokovnih standardov, ugotavljanja smrti ali pravne veljavnosti privolitve. In četrtič, vedno ga omejujejo pravice drugih oseb, zlasti pravica do informirane odločitve, pravica do dostopa do zdravljenja ter dolžnost države, da zagotovi učinkovito delovanje transplantacijskega sistema.

Sodba Upravnega sodišča RS IV U 85/2022-27, 31. 12. 2024

V tej zadevi se je presojalo, ali sme upravni organ zavreči predlog v medicinski zadevi, ne da bi jasno pojasnil, zakaj predložena zdravstvena dokumentacija ni ustrezna. V postopku glede opustitve obveznega cepljenja je ministrstvo zavrglo predlog kot nepopoln, ker naj zdravstvena dokumentacija ne bi bila zadostna. Stranka je zatrjevala, da organ ni konkretno pojasnil, zakaj predložena dokumentacija ne zadostuje za vsebinsko presojo.

Upravno sodišče je tožbi ugodilo, sklep odpravilo in poudarilo, da mora iz odločbe argumentirano izhajati, zakaj je dokumentacija neustrezna. Presoja zahteva strokovno medicinsko podlago, zato ne zadošča gola upravna oznaka, da vloga ni popolna. Ta judikat nam pove, da je v transplantacijski dejavnosti isto načelo ključno pri presoji darovalčeve primernosti, dokumentiranju ugotovitve smrti in preverjanju volje glede darovanja. Odločitve, ki posegajo v tako občutljivo področje, morajo biti strokovno podprte in preverljive. Če bi se zdravstveni delavec skliceval na ugovor vesti, bi morala biti tudi ta izjava jasna, pravočasna in organizacijsko obvladljiva; ne bi smela ostati na ravni neobrazloženega zadržka.[13]

Sodba VS RS II Ips 74/2024, 18. 6. 2025

Sodišče je v tem judikatu odločalo, kakšen je obseg pojasnilne dolžnosti zdravnika, kadar se med posegom spremeni metoda zdravljenja. V odškodninskem sporu je tožnica zatrjevala, da pred operativno odstranitvijo maternice ni bila ustrezno seznanjena z možnostjo, da se laparoskopska metoda spremeni v poseg s prerezom trebuha, in s tveganji, ki jih taka sprememba prinaša.

Vrhovno sodišče je poudarilo, da sprememba metode posega, če je predvidljiva, zahteva terapevtsko pojasnilo in pojasnilo tveganja, podobno kot pri razširitvi posega. S tem je okrepilo zahtevo po resnični informirani privolitvi.

Ta odločba je neposredno uporabna pri živem darovanju organov in pri vseh transplantacijskih postopkih, kjer je obseg dopustnega ravnanja odvisen od jasne, celovite in razumljive informacije. Pri živem darovalcu mora biti pojasnilo še posebej strogo, saj poseg ni namenjen neposredni koristi darovalca, ampak koristi prejemnika. Ugovor vesti ne sme zmanjšati standarda

[8] **Matesanz, R.**: The Spanish model of organ donation and transplantation. *World Journal of Surgery*, 2001; prim. tudi Organización Nacional de Trasplantes, Spain.

[9] **Živčić Ćosić, S.,** in drugi.: Development of the Croatian model of organ donation and transplantation. *Croatian Medical Journal*, št. 54 (1), 2013, str. 65–70.

[10] Prim. italijansko ureditev ugotavljanja smrti in postopkov darovanja organov po smrti, zlasti zakonodajo o ugotovitvi smrti in transplantacijskih postopkih.

[11] Prim. Swissinfo: Organ donation consent: lifting the burden off those left behind, 13. 5. 2021.

[12] Prim. nizozemsko ureditev darovanja organov in sistem registracije odločitev o darovanju; Nizozemska kot kontinentalni sistem z močnim poudarkom na zakonskih pravilih in pacientovi avtonomiji.

[13] Sodba Upravnega sodišča RS, IV U 85/2022-27 z dne 31. decembra. 2024. Upravno sodišče je poudarilo, da mora iz sklepa argumentirano izhajati, zakaj je bila predložena zdravstvena dokumentacija neustrezna, in da takšna presoja zahteva strokovno medicinsko podlago.

informiranja, ampak lahko vpliva le na to, kdo bo pojasnilo dal oziroma kdo bo poseg izvedel.[14]

Sklep VS RS X DoR 163/2025, 14. 1. 2026

V tem primeru je sodišče obravnavalo vprašanje, ali mora pristojni organ v upravnem postopku presojati tudi to, ali je bila izpolnjena pojasnilna dolžnost zdravnika. V postopku zaradi odreditve obveznega cepljenja sta zakonita zastopnika mladoletne osebe izpodbijala odločitev tudi z vidika pojasnilne dolžnosti. Vrhovno sodišče je dopustilo revizijo glede vprašanja, ali mora inšpekcijski organ ugotavljati, ali je bila pojasnilna dolžnost opravljena skladno z 20. členom ZPacP.

Vrhovno sodišče o vsebini še ni dokončno odločilo, je pa dopustilo revizijo glede pravnega vprašanja, ali mora organ v postopku odreditve ukrepa obveznega cepljenja preverjati tudi izpolnitev pojasnilne dolžnosti. Čeprav ne gre za transplantacijsko zadevo, obravnavani sklep jasno kaže, da pojasnilna dolžnost ni zgolj etični ideal, ampak pravno preverljivo vprašanje. To je bistveno tudi pri donorskem svetovanju, pri seznanitvi živega darovalca s tveganji in pri komunikaciji s svojci umrlega darovalca. Če bi se ugovor vesti uporabljal kot izgovor za opustitev celovite komunikacije s pacientom ali svojci, bi prišlo do nedopustnega premika od osebne moralne razbremenitve k posegu v pravice drugih.[15]

Implikacije za slovensko pravo

Iz slovenske zakonodaje že danes izhaja, da ugovor vesti obstaja, vendar ni neomejen. Kljub temu transplantacijska dejavnost potrebuje bolj natančno normativno operacionalizacijo. Sedanja ureditev je razmeroma razpršena: ustavno izhodišče je jasno, posebna pravila o pacientovih pravicah in zdravstveni dejavnosti obstajajo, manj jasno pa je, kako se ta pravila uporabijo v izrazito časovno občutljivem donorsko-transplantacijskem procesu. Zato bi bilo smiselno sprejeti vsaj pet natančnejših rešitev. Prvič, zakon ali podzakonski akt bi moral izrecno določiti, da je ugovor vesti v transplantacijski dejavnosti individualna pravica posameznega zdravstvenega delavca, ki jo mora ta prijaviti vnaprej in v ustrezni obliki. Drugič, jasno bi bilo treba zapisati dolžnost takojšnje predaje primera drugemu usposobljenemu izvajalcu. Tretjič, določiti bi bilo treba, da ugovor vesti ni dopusten pri ravnanjih, ki so nujna za stabilizacijo potencialnega darovalca, za ohranitev organov ali za preprečitev neposredne škode za prejemnika. Četrtič, prepovedati bi bilo treba vsakršno institucionalno uveljavljanje ugovora vesti. In petič, okrepiti bi bilo treba etična posvetovalna telesa in izobraževanja, da bi se konflikti reševali predhodno, ne pa šele v kritičnem trenutku.

Posebej pomembno je tudi razmerje med ugovorom vesti in voljo darovalca. Če je posameznik za časa življenja veljavno izrazil voljo za darovanje organov, mora pravni red tej volji zagotoviti dejansko učinkovitost. Osebno nasprotovanje posameznega člana zdravstvenega tima ne sme voditi v to, da bi bila volja darovalca v praksi izničena. Enako velja za živega darovalca: pravica do vesti izvajalca ne sme zmanjšati standarda pojasnilne dolžnosti ali vplivati na svobodo odločitve darovalca. Slovensko pravo bi zato moralo jasneje razlikovati med tremi položaji. Prvi položaj je strokovna odklonitev posega, ker niso izpolnjeni medicinski pogoji. To ni ugovor vesti, temveč strokovna presoja. Drugi položaj je osebni ugovor vesti, ki je dopusten, če je pravočasen in ne povzroči škode. Tretji položaj je sistemska ali institucionalna zavrnitev sodelovanja, ki v javnem zdravstvenem sistemu ne bi smela biti dopustna, ker bi pomenila prenos osebnega moralnega prepričanja na pravice pacientov.

Sklep

Meje ugovora vesti pri darovanju organov je treba iskati v ravnotežju, ne v absolutih. Pravna ureditev mora varovati osebno integriteto zdravstvenega delavca, vendar le do točke, ko to še ne ogroža avtonomije darovalca, pravic prejemnika in zanesljivega delovanja javne zdravstvene službe.

Primerjalnopravna analiza pokaže, da se uspešni transplantacijski sistemi opirajo na ozko, individualno in transparentno razumevanje ugovora vesti, skupaj z jasno dolžnostjo napotitve in kontinuitete oskrbe. Za slovensko pravo to pomeni predvsem potrebo po večji jasnosti. Ne gre za to, da bi ugovor vesti odpravili, temveč da ga umestimo v okvir, v katerem ne postane orodje za blokado zakonitega in etično utemeljenega zdravljenja.

V transplantacijski dejavnosti je namreč vsak neupravičen zastoj lahko izgubljena priložnost za življenje. Prav zato mora biti odgovor prava jasen: vest posameznika je vrednota, vendar ne sme postati sistemska ovira za darovanje organov in za dostop do presaditve.

[14] Sodba Vrhovnega sodišča RS II Ips 74/2024 z dne 18. junija 2025. Vrhovno sodišče je odločalo o pojasnilni dolžnosti pri spremembi metode operativnega posega in poudarilo pomen terapevtskega pojasnila ter pojasnila tveganja.

[15] Sklep Vrhovnega sodišča RS X DoR 163/2025 z dne 14. januarja 2026. Vrhovno sodišče je dopustilo revizijo glede vprašanja, ali mora inšpekcijski organ v postopku odreditve obveznega cepljenja ugotavljati izpolnitev pojasnilne dolžnosti po 20. členu ZPacP.

Martina Golob
odvetnica v Ljubljani

Stranka v burki

Pred približno dvema letoma sem bila za zastopanje določena stranki, ki je bila v celoti zakrita, vključno z obrazom. Tak primer v odvetniški praksi odpira številna pravna vprašanja in povzroča praktične zaplete pri opravljanju procesnih dejanj.

Ko se v odvetniški pisarni pojavi stranka, ki je v celoti zakrita, je treba razmisliti, kako v takem pooblastilnem razmerju vzpostaviti zaupno razmerje, ki je temelj kakovostnega odvetniškega zastopanja. Po določbi drugega odstavka 5. člena Zakona o odvetništvu (ZOdv) bi lahko odvetnik v takem primeru predlagal svojo razrešitev iz drugih upravičenih razlogov. Taka stranka lahko v odvetniški pisarni povzroči zelo nelagodno situacijo, sploh glede vsebine predmeta zastopanja.

Po določbi drugega odstavka 11. člena ZOdv je odvetnik pri zastopanju stranke dolžan ravnati vestno, pošteno in skrbno ter po načelih odvetniške poklicne etike. Kodeks odvetniške poklicne etike v poglavju *Zaupanje in zvestoba* (43. do 48. člen) določa načela odvetniške poklicne etike glede zaupnosti razmerja s stranko.

Četudi se 43. člen Kodeksa nanaša predvsem na zaupanje stranke v odvetnika, menim, da je zaupanje odvetnika v stranko še kako pomembna komponenta pooblastilnega odvetniškega razmerja in predpogoj kakovostnega zastopanja.

Omenjena komponenta je predpogoj prepričljivega udejanjanja strankinega interesa v postopku, sploh če gre za zastopanje v zakonskem sporu, v postopkih po Zakonu o duševnem zdravju (ZDZdr) in v kazenskem postopku. Čeprav ni nikjer predpisano, da mora stranka razkriti obraz ob prihodu v odvetniško pisarno, dvomim, da bi kdo od kolegov prevzel zastopstvo prisilno hospitalizirane stranke v postopku za varstvo koristi otroka, ki ji ne bi videl obraza. Zelo težko si je zamisliti tudi pravično sodno odločbo v takem sporu oziroma v nepravdnem postopku, v katerem sodnica predlagateljice ni videla v obraz.

Pa vendar se je lani postopek na Okrožnem sodišču v Ljubljani točno tako odvil in pravnomočno zaključil. Sodišče je zaslišalo stranko, ki je bila popolnoma zakrita, stranka se je vseh procesnih dejanj v postopku udeležila zakrita, izvedenka je na sodišču podala mnenje ob zakriti stranki in otrok je bil v varstvo in vzgojo nato dodeljen moji (popolnoma v črnino zakriti) stranki. V drugem, kazenskem postopku je stranka za potrebe predkazenskega postopka pred tožilstvom razkrila obraz.

Smiselno je, glede na določbo drugega odstavka 14. člena Kodeksa, omeniti, kako se pripraviti na zastopanje take stranke ob procesnih dejanjih na sodišču. Stranka je burko (muslimansko žensko oblačilo, ki telo pokriva od glave do tal) zaradi verskega prepričanja za potrebe identifikacije z obraza odstranila samo pred osebo ženskega spola. Take specifične potrebe stranke narekujejo predhodno zaprosilo sodišču, da za potrebe identifikacije pri vhodu sodišča zagotovi varnostnico ženskega spola. Prav tako je treba sodišče predhodno zaprositi, da zaradi verskega prepričanja stranke za izvedbo procesnega dejanja zagotovi sodnico in zapisnikarico. Nenazadnje mora biti v postopku postavljen izvedenec ženskega spola, kar je treba tudi predhodno urediti. Če je procesnih dejanj pri sodišču več, je treba zaprosilo na sodišče poslati nekaj dni prej in tudi pred vsakim procesnim dejanjem. Kot najzahtevnejše se je izkazalo zagotoviti osebo ženskega spola za izvedbo identifikacije ob vstopu v sodno stavbo, zato je pomembno, da se to uredi vnaprej in za vsak posamezni primer posebej.

Zaupanje med odvetnikom in stranko je *conditio sine qua non,* pogoj, brez katerega ni učinkovitega pravnega zastopanja, ki stranki v odnosu do odvetnika narekuje iskrenost. O iskrenosti težko govorimo, če ima stranka popolnoma zakrit obraz, ko se na sestanku v odvetniški pisarni pogovarja z odvetnikom. Odvetnik pri taki stranki zelo težko oceni, kaj je resnična težava stranke, kar vpliva na optimalno kakovost zastopanja, hkrati pa se lahko odvetnik ob taki stranki tudi sam počuti ogroženega, saj bi stranka lahko kaj skrivala. Nenazadnje pogovor med odvetnikom in stranko poteka v dialogu »za zaprtimi vrati«. Omenjen problem lahko vpliva tudi na neodvisnost odvetnika, ker opisana »netransparentnost« lahko poraja manipulativne odnose ipd.

V opisanem primeru se je zadeva razpletla tako, da je stranka po opozorilu, da zakritost obraza vpliva na kakovost zastopanja, sicer s težavo razkrila obraz, da je lahko opravila pogovor z odvetnico. V odvetniški pisarni seveda niso bile prisotne osebe moškega spola.

Timon Hren
odvetnik v Ljubljani in član Upravnega odbora OZS

Obdukcija ene celjske kazenske zadeve

Kot zagovornik sem sodeloval v kazenski zadevi pred Okrožnim sodiščem v Celju, v kateri je bil moji stranki očitan promet s prepovedano drogo po prvem odstavku 186. člena Kazenskega zakonika (KZ-1). Zadeva je bila z vidika dokazov mrtva že takrat, ko je prvič potrkala na vrata sodišča. Kljub temu je prehodila vso pot: od odredbe za hišno preiskavo prek sodne preiskave in obtožnice do glavne obravnave in oprostilne sodbe. Za to je potrebovala šest let.

Stroke, v katerih napaka stane, so se naučile napake razčleniti. Ko strmoglavi letalo, preiskovalci ne iščejo krivca, temveč vzrok, in ga zapišejo v končno poročilo s priporočili, da se nesreča ne bi ponovila.[1] Ko se zruši most, gradbeniki opravijo analizo porušitve. Zdravniki na morbiditetnih in mortalitetnih konferencah vzamejo pod drobnogled vsak zaplet in vsako smrt. Pravniki bi temu rekli *case study* in analiza pravnega primera bi si ga zaslužila. A *case study* je namenjen primerom, ki so vsaj nekaj časa živeli: zboleli so, zdravili smo jih in nekje je šlo nekaj narobe. Ta zadeva te sreče ni imela. Mrtva je bila že ob rojstvu, zato si moram, čeprav pravnik, izposoditi orodje kolegov medicincev. Pred nami namreč ni primer, pred nami je truplo. Trupel pa se ne študira. Trupla se obducira.

Kaj se je zgodilo

Nekega februarskega popoldneva leta 2020 so policisti nadzirali okolico ene od celjskih srednjih šol. Pri mladeniču so našli dobrih petnajst gramov konoplje. Posest take količine je prekršek, zato je policista zanimal prodajalec. Mladeniču je zasegel drogo in mobilni telefon. Pričakovali bi, da bo telefon pregledal in v njem poiskal sledi prodajalca. Tega ni storil. Namesto tega je, kot je ovaditelj pozneje izpovedal, mladeniču dal vedeti, da telefona ne bo dobil nazaj, dokler ne pove, kdo mu je drogo prodal. Mladenič je telefon nujno potreboval, zato se je tri dni pozneje vrnil na postajo in navedel ime in priimek, ki si ju je, kot je povedal šest let pozneje, izmislil kar tam. Policist je ime vpisal v evidenco, mladeniču pokazal fotografijo, in ta je potrdil, da je to ta oseba. Imena ni preveril nihče. Telefon je mladenič dobil nazaj še isti dan, nepregledan.

Na podlagi mladeničeve izjave in na nobeni drugi je policija dala pobudo, tožilstvo predlog, dežurna preiskovalna sodnica pa je izdala odredbo za hišno preiskavo, ker da so podani utemeljeni razlogi za sum. Policisti so preiskali hišo moje poznejše stranke. Našli niso ničesar: ne droge ne tehtnice ne vrečk ne denarja. Policist, ki je preiskavo vodil, v zadevo ni verjel. Že ob pobudi ni bil prepričan. Ob hišni preiskavi ga je moja poznejša stranka sprejela presenečena in prijazna, on pa je, kot je pozneje povedal, »vseskozi imel dvom, da mogoče to ne drži, ker nič ni kazalo na to«. Delo je opravil v prepričanju, da bo pravne standarde uporabil nekdo nad njim.

Postopek se ni ustavil. Nekaj mesecev pozneje je policija podala kazensko ovadbo, tožilstvo je zahtevalo preiskavo, preiskovalna sodnica pa jo je uvedla, ker da je podan utemeljen sum. V preiskavi je ovaditelj povedal, da je o prodajalcu vedel le to, da se njegov vzdevek začne na črko »B«, in da bi ga, če bi ga srečal, »težko« prepoznal.

Sledila je obtožnica. V ugovoru sem opozoril, da tožilstvo po več kot letu dni nima niti enega dokaza več, kot ga je imelo tisti dan, ko je ovaditelj prestopil prag policijske postaje. Zunajobravnavni senat je ugovor ob koncu leta 2021 zavrnil. Potem štiri leta in pol ni bilo ničesar. Glavna obravnava se je začela leta 2026. Tožilstvo je predlagalo obsodbo, sodišče je mojo stranko oprostilo.

Obdukcija

Obducent si nadene predpasnik, prižge luč nad mizo in si natakne rokavice. Na mizi leži kazenska zadeva Okrožnega sodišča v Celju, dokazno mrtva, ohlajena po štirih letih in pol v hladilnici. Začnimo.

Zunanji ogled

Že koža pove, da je bil pacient ves čas zdravljen po napotni diagnozi.[2] Pobuda policije, predlog tožilstva in odredba sodišča so v bistvenem enako besedilo, ki ga je vsak naslednji organ prevzel od prejšnjega. Spotoma je prišlo še do zamenjave pacienta:[3] v zadnjem stavku pobude osumljenec prevzame ovaditeljevo ime, v odredbi pa je droga, zasežena ovaditelju, nenadoma zasežena osumljencu. Identifikacija je potekala po metodi testa, ki potrjuje samega sebe:[4] ovaditelj je povedal ime, policist mu je pokazal fotografijo osebe s tem imenom, ovaditelj pa je potrdil, da je na fotografiji oseba s tem imenom. Na zapestju pacienta je odtis, ki ga ni mogoče spregledati. Ovaditelj je na glavni obravnavi

[1] Preiskava letalske nesreče po Uredbi (EU) št. 996/2010 ne ugotavlja krivde ali odgovornosti (1. člen).

[2] Zdravnik, ki bolnika napoti k specialistu, na napotnico zapiše svojo diagnozo; od specialista se pričakuje, da jo preveri, ne da jo prepiše. V naši zadevi je imela vlogo napotnice pobuda policije za izdajo odredbe za hišno preiskavo (214. in 215. člen ZKP).

[3] Ena najbolj nerodnih bolnišničnih napak: poseg na napačnem bolniku. V naši zadevi sta se v listinah pomešala podatka osumljenca in ovaditelja.

[4] Prepoznave po ZKP, pri kateri se priči pokaže več oseb, ni bilo.

opisal, kako je nastal: telefon so mu zasegli, dobil bi ga nazaj, ko bi povedal ime, zato je ime povedal. Policist je to odločno zanikal. Kaj takega bi bilo neprofesionalno; zaseženi telefon se najprej pregleda, o pregledu se napiše poročilo in šele nato se telefon vrne. Potem mu je bil predočen zapisnik o vrnitvi predmetov. Telefon je bil vrnjen tri dni po zasegu, isti dan, kot je bila podana ovadba, poročila o pregledu pa ni. V vsem spisu se je kot povsem zanesljiva izkazala ena sama izjava: tista, v kateri je ovaditelj priznal, da je lagal.

Raztelešenje

Zarežemo. Pod kožo najdemo en sam organ, hišno preiskavo, in izvid je negativen.[5] V medicini negativen izvid pomeni vsaj to, da se delovna diagnoza ponovno pretehta. Tu ga ni nihče prebral. Zahteva za preiskavo in sklep o njeni uvedbi prazne hišne preiskave ne omenjata, temveč naštevata iste tri listine kot odredba, iz njih pa izpeljeta višjo stopnjo suma. Dokazov ni bilo več, sum je zrasel. Pojasnilo je ponudil policist: ker je bil zapisnik o ovadbi že napisan, »je bilo potrebno postopek dokončati«. Mrliška okorelost[6] pri pravnih truplih očitno nastopi hitreje kot pri človeških.

Nato je truplo pregledal tričlanski konzilij.[7] Ugotovil je, da je bil utemeljen sum »formalno dognan« že s sklepom o uvedbi preiskave, torej je diagnozo prepisal od zdravnika, ki jo je prepisal od tistega pred njim. Verodostojnosti izvidov ni presojal, ker to ni njegova naloga. Izpovedbi, v katerih je ovaditelj povedal, da bi prodajalca težko prepoznal, policist pa, da je dvomil, je razumel kot »nadgradnjo« suma. Truplo je nato odšlo nazaj v hladilnico.

Klinična smrt in aparati

Na glavni obravnavi je ovaditelj povedal, da si je ime izmislil. Zadeva je doživela klinično smrt.[8] Po zaslišanju sem na hodniku pristopil k tožilki in jo vprašal, ali bo zdaj obtožbo umaknila. Odgovorila je, da ne, da bomo videli, kaj bo pokazal naslednji dokaz. Naslednji dokaz je bil policist, ki je zapisal ime, ki si ga je ovaditelj izmislil. Tožilstvo je aparate držalo prižgane do konca in v zaključni besedi predlagalo pogojno obsodbo z enajstimi meseci zapora ter odvzem premoženjske koristi v višini 70 evrov. Ko sem v zaključni besedi govoril o tem, da se standardi suma v tej zadevi niso krepili, temveč slabili, me je predsednica senata prekinila: »*Dajmo se osredotočiti na konkretno.*« Težko bi bil bolj konkreten.

Mrliški list

Sledila je razglasitev oprostilne sodbe. Pričakoval sem, da bo obducent svojcem priznal, da je bila diagnoza od začetka napačna. Namesto tega je predsednica senata v ustni obrazložitvi povedala, da sodišče obtoženca oprošča, ker dokazov res ni in ker velja načelo *in dubio pro reo*, kaj je v resnici počel, pa ne bomo nikoli vedeli. To je mrliški list[9] z vpisom »*vzrok smrti neznan*« za zadevo, ki ni umrla, ker se sploh nikoli ni rodila.

Sodišče je oprostilni sodbi ob razglasitvi dodalo tisto, česar ni smelo: senco dvoma nad človekom, ki ga je država šest let preganjala brez enega samega dokaza. Namesto opravičila je dobil grajo.

Kaj nam pove obdukcijski zapisnik

Obdukcija ni namenjena mrtvim, temveč živim. Iz te zadeve izhajata dva nauka.

Postopek, ki države nič ne stane

Zakaj tožilstvo obtožbe ni umaknilo niti takrat, ko je glavna priča povedala, da si je obdolženca izmislila? Del odgovora je v tem, da ga to skoraj nič ne stane. Vsak dodaten narok je sicer strošek: ob oprostilni sodbi mora država obdolžencu povrniti stroške postopka, tudi nagrado zagovornika. Povrne pa jih po odvetniški tarifi, pri vrednosti točke 0,60 evra, ki jo določa država sama. Obdolženec si mora učinkovito obrambo zagotoviti po tržnih cenah. Država plača, kolikor je sama določila, stranko pa izčrpa razlika.

Če bi morala država nositi dejanske stroške nepotrebnih narokov, take, kot zadenejo stranko, bi smeli od tožilstva in sodišča pričakovati več ekonomske preudarnosti. Kdor ne nosi polnega stroška svoje napake, ima malo razlogov, da bi jo pravočasno ustavil. Dokler bo neutemeljen postopek državo stal manj kot posameznika, ne bo napaka sistema, temveč njegova racionalna izbira.

Zaostanki na lasten recept

Kazenski postopek je zgrajen stopnjevano: od razlogov za sum prek utemeljenih razlogov za sum in utemeljenega suma do prepričanja o krivdi. Vsaka stopnja je filter, ki mora zadeve, katerih dokazna podlaga se ne krepi, izločiti. Odredba za hišno preiskavo in odločanje o ugovoru zoper obtožnico sta trenutka, ko sodišče opravlja garantno funkcijo. V tej zadevi je sodišče obakrat pustilo zadevo naprej, čeprav dokazov ni bilo vedno več, temveč vedno manj. Račun: dežurna in preiskovalna sodnica, tričlanski zunajobravnavni senat, senat s porotnikoma, tožilci, zapisnikarice, prepisi zvočnih posnetkov in šest let. Za petnajst gramov konoplje in izmišljeno ime. Hkrati pravosodje opozarja na zaostanke, pomanjkanje kadra, prostorov in časa. Del teh zaostankov si sodišča in tožilstva predpisujejo sama: ko zadev ne filtrirajo tako, kot jim nalaga ZKP, in čas namenjajo postopkom, obsojenim na propad, namesto tistim, ki izkazujejo resen sum in resnično družbeno nevarnost.

Na vratih številnih obdukcijskih dvoran piše: *Hic locus est ubi mors gaudet succurrere vitae.* To je kraj, kjer smrt rada pomaga življenju. Morda bo ta obdukcija pomagala vsaj kateri od živih zadev.

[5] Od preiskave pričakujemo, da sum bolezni potrdi ali ovrže. Hišna preiskava ga je ovrgla: najdeni niso bili nobeni predmeti, ki bi kazali na kaznivo dejanje.

[6] Mrliška okorelost (*rigor mortis*) telo po smrti otrdi v položaju, v katerem ga je smrt zatekla. V naši zadevi je postopek tekel naprej zgolj zato, ker se je začel.

[7] Posvet več zdravnikov. V naši zadevi zunajobravnavni senat, ki odloča o ugovoru zoper obtožnico.

[8] Srce preneha delovati in dihanja ni več; brez posega sledi smrt. V naši zadevi je to trenutek, ko je propadel edini obremenilni dokaz.

[9] Listina, ki ugotovi smrt in njen vzrok. V naši zadevi oprostilna sodba po 3. točki 358. člena ZKP.

Foto: Barbara Čeferin

dr. Peter Čeferin
odvetnik v Grosupljem in pisatelj

Odvetniški poklic – nekoč in danes

Pravna varnost subjektov, ki pridejo v medsebojni konfliktni položaj (to velja za vse sodne postopke), je odvisna od njihove enakosti pred zakonom in od tega, ali v sporu odloča objektivni sodnik. Možnosti stranke za uspeh (sposobnost uresničiti cilj, ki bi ga stranka rada dosegla, ocena podlage, s katero razpolaga stranka za dosego tega cilja, po kakšni poti, na kakšen način ter s pomočjo katerih sredstev in kakšna je stopnja tveganja) pa so seveda različne in odvisne od naravnih danosti in izobraženosti stranke, njene izkušenosti in njenega pravnega znanja.
Zato je enakost pred zakonom mogoče zagotoviti le tako, da je vsaki od obeh strank v kontradiktornem postopku na voljo enako kakovostna pravna pomoč. Tako pravno pomoč pa lahko zagotavlja le profesionalec, ki je samostojen in neodvisen in ki svoje delo opravlja kot svoboden poklic.

Ustava določa, da je odvetništvo del pravosodja ter samostojna in neodvisna služba, ki jo ureja zakon. Zakon določa, da odvetniki odvetništvo opravljajo kot svoboden poklic. Kodeks odvetniške poklicne etike pa določa, da naj odvetnik pri svojem poklicu ohrani brezpogojno in popolno neodvisnost od vsakega zunanjega vpliv, ko se odloča, kako bo najbolj pravilno, odgovorno in uspešno zastopal in zagovarjal svojo stranko. Odvetnik pa seveda ni samostojen in neodvisen, če mu dovoljenje za opravljanje tega poklica daje država.

O začetku poklicne neodvisnosti slovenskega odvetnika (ki je *conditio sine qua non* odvetniškega poklica) lahko torej govorimo šele takrat, ko odvetnike na našem ozemlju preneha postavljati vsakokratna oblast in je pridobitev pravice do opravljanja odvetniškega poklica odvisna le od tega, ali kandidat izpolnjuje pogoje, ki so določeni v zakonu.

To se zgodi leta 1868, ko začne veljati *Advocatenordnung* oziroma Odvetniški red.[1]

To je tudi prvi odvetniški zakon na Slovenskem, ki določa, da o vpisu v imenik odvetnikov odloča odvetniška zbornica (pri nas Kranjska odvetniška zbornica), tj. odvetniki sami. Ali kot leta 1911 v svojem članku »Zagovorništvo«, objavljenem v »Slovenskem pravniku«,[2] ugotavlja **prof. dr. Metod Dolenc**:

»V času po občnem sodnem redu do leta 1820 je imenoval odvetnike cesar, od tedaj do leta 1849 višje deželno sodišče, od leta 1849 do 1868 justični minister, šele po sedaj veljavnem odvetniškem redu z dne 6. julija 1868 postalo je odvetništvo prosto.«

Opis, kako je pred uveljavitvijo Odvetniškega reda primernost kandidata za bodočega odvetnika ugotavljala vsakokratna državna oblast, najdemo v življenjepisu našega največjega pesnika dr. Franceta Prešerna.[3]

Dr. France Prešeren je petkrat zaman prosil, da mu višje deželno sodišče dovoli opravljati odvetniški poklic. Predsednik tega sodišča Karl pl. Plettenegg je za mnenje o Prešernu zaprosil kar takratnega ljubljanskega policijskega ravnatelja **dr. Franca Janeza Uhrerja**, ki je v svojem poročilu zapisal:

»Spretnost in poštenost dr. Franca Prešerna se v polni meri priznavata; toda zaradi njegovega nagnjenja do pijače in do poltenosti, zaradi njegovih ekscentričnih načel in zaradi njegove grajavosti, ki lastnim napakam prizanaša, a vse drugo po mili volji biča, mu javno mnenje ni naklonjeno.«

Državna oblast je ugodila šele šesti Prešernovi prošnji. Dne 1. septembra 1846 je dobil obvestilo, da je postal odvetnik v Kranju.

Pogoji za opravljanje odvetniškega poklica

Šele paragraf 1 Odvetniškega reda iz leta 1868 postavlja temelj odvetnikovi poklicni neodvisnosti z določbo, da »za izvrševanje odvetništva ni potrebno nikakršno oblastveno imenovanje, ampak praviloma le dokaz o izpolnitvi v tem zakonu predpisanih pogojev«.

O tem, ali kandidat izpolnjuje te pogoje, pa odloča odvetniška zbornica, tj. odvetniki sami.

Tudi po zdaj veljavnem Zakonu o odvetništvu (ZOdv) o tem, kdo izpolnjuje v zakonu določene pogoje za opravljanje odvetniškega poklica, odloča Odvetniška zbornica Slovenije (OZS).[4]

ZOdv kot enega od predpisanih pogojev v 7. točki 25. člena določa, da je kandidat lahko odvetnik, »če je vreden zaupanja za opravljanje odvetniškega poklica«.

[1] Advocatenordnung, Reichs – Gesetz – Blatt fuer das Kaiserthum Oessterreich, Jahrgang 1868.XXXVIII. Stueck.ausgegeben und versendet am 15. Juli 1868.
[2] **Dolenc, M.**: Zagovorništvo, Slovenski pravnik št. 2-3/1911.
[3] **Skaberne, F.**: Slovenski advokati in javni notarji v književnosti, znanosti in politiki, izdalo Društvo Pravnik v Ljubljani, 1936.
[4] **Čeferin, P.**: Odvetništvo na Slovenskem, od habsburške monarhije do neodvisne države, Založba Litera, Maribor 2016.

Člen 27 ZOdv pa se glasi:
»Ni vreden zaupanja za opravljanje odvetniškega poklica, kdor je bil obsojen za kaznivo dejanje, zaradi katerega je moralno nevreden za opravljanje odvetnišjega poklica, ali kdor se obnaša tako, da je mogoče na podlagi njegovega ravnanja utemeljeno sklepati, da ne bo pošteno in vestno opravljal odvetniškega poklica.«

V Statutu OZS je v 7. točki 46. člena določba, da daje območni zbor odvetnikov, ki je pristojen po kraju, kjer živi in dela predlagatelj, mnenje o tem, ali je predlagatelj vreden zaupanja za opravljanje odvetniškega poklica. Postopek odločanja o tem pogoju je opisan v nadaljevanju.

Predsednik oziroma predsednica območnega zbora skliče člane zbora in povabi na sestanek tudi predlagatelja za vpis v imenik odvetnikov, ki živi in dela na območju tega zbora.

Po tem, ko se prebere kandidatov življenjepis, se kandidat vsem navzočim še osebno predstavi, nato pa imajo vsi člani zbora pravico izraziti morebitne zadržke v zvezi z vprašanjem, ali je kandidat vreden zaupanja za opravljanje odvetniškega poklica.

Na podlagi tako opravljene razprave izdela Izvršni odbor pristojnega območnega zbora odvetnikov mnenje o tem, ali je kandidat vreden zaupanja za opravljanje odvetniškega poklica, in to mnenje posreduje Upravnemu odboru OZS. To mnenje je pisno, tajno in obrazloženo.

Eden od v 6. točki 25. člena ZOdv določenih pogojev, ki jih mora izpolniti kandidat za bodočega odvetnika, je tudi ta, »da aktivno obvlada slovenski jezik«.

V arhivu OZS sem v zvezi z odvetnikovo rabo slovenskega jezika našel **zanimiv primer**.[5]

Leta 1927 je na Okrajno sodišče v Mariboru prispela vloga dveh odvetnikov, ki je bila napisana v zelo slabem jeziku. Zaradi slabega jezika je to sodišče zavrnilo sprejem vloge. Oba odvetnika sta zato vložila nadzorstveno pritožbo na Predsedništvo Okrožnega sodišča v Mariboru, to sodišče pa se je posvetovalo z Višjim deželnim sodiščem v Ljubljani. Obe sodišči sta menili, da je »odklonitev take vloge radi tega upravičena, ker izvira vloga iz odvetniške pisarne«. O tem stališču je predsednik Okrožnega sodišča v Mariboru dne 28. januarja 1929 s posebnim dopisom obvestil tudi Odvetniško zbornico v Ljubljani. V dopisu je med drugim zapisano:
»Vsekakor mora odvetnik gledati na to, da se jezik ne mrcvari na način, ki se smatra za jezik žaljiv.«

Vsekakor se zdi pomembna tudi odvetnikova zunanjost. O tem sem našel v arhivu OZS tudi z več plati zanimiv dopis predsednika Višjega deželnega sodišča v Ljubljani, ki ga je 28. novembra 1919 pisal Odboru Odvetniške zbornice v Ljubljani.[6]

»Pri razpravah pred bivšim vrhovnim kot kasacijskim sodiščem na Dunaju je bil običaj, da se je dalo resnosti, ki jo ima razprava na zadnji instanci, kjer pade končna odločitev o krivdi nesrečnikov, ki so zapadli kazenski pravici, primerno obilježje tudi na zunaj.
Zagovorniki so upoštevali svečano resnost razprave s tem, da so prihajali, če se niso posluževali talarja, v črni suknji ali pa v fraku.
Nisem formalist, a da se je tu varovala ona obzirnost, ki jo ob svečanejših prilikah kažemo celo v medsebojnem občevanju, se mi zdi zelo primerno.
Funkcije bivšega kasacijskega sodišča opravlja v Sloveniji kasacijski senat Višjega deželnega sodišča. Želel bi, da bi se oni običaj ispred dunajskega kasacijskega sodišča udomačil tudi na naših tleh.
Zato se obračam na Vas, da izvolite to mojo željo priobčiti na primeren način vsem gospodom odvetnikom v blagohotno vpoštevanje.«

V tem dopisu se mi zdi še posebej omembe vredno tudi dejstvo, da je gospod predsednik Višjega deželnega sodišča v Ljubljani namesto izrazov »obtoženci« ali »obsojenci« uporabil izraz *»nesrečniki, ki so zapadli kazenski pravici«*.

Zdaj veljavni ZOdv med pogoji za dovolitev opravljanja odvetniškega poklica tudi določa, da je kandidat »poslovno sposoben«. Odvetniški red pa med pogoji navaja »lastno upravičenost«.

Iz arhiva OZS izhaja, da so nekoč med pogoji za dovolitev opravljanja odvetniškega poklica zahtevali tudi »zdravstveno sposobnost«.[7]

Tako je 11. novembra 1923 Fran Regally, podpredsednik deželnega sodišča, z naslovom in značajem dvornega svetnika v pokoju prosil, da ga Odbor Odvetniške zbornice v Ljubljani vpiše v imenik odvetnikov. V prošnji je navedel, da izpolnjuje vse v zakonu določene pogoje.

Po ustaljeni navadi je predsednik zborničnega odbora z okrožnico obvestil odbornike Odvetniške zbornice o vloženi prošnji navedenega prosilca in v rubriko »Videant gg« je eden od odbornikov zapisal: *»Mislim, da fizično ni sposoben za opravljanje odvetniškega posla.«*

To opozorilo enega od članov zborničnega odbora je imelo za posledico, da je Odvetniška zbornica z dopisom z dne 29. novembra 1923 od Zdravstvenega odseka za Slovenijo za prosilca zahtevala »Komisijonelno uradno zdravniško spričevalo«.

Iz tega spričevala je izhajalo mnenje:

»On je za vsako težavno delo, bodisi duševno bodisi telesno, nesposoben. Ako pa hoče on delati in se udejstvovati v kateremkoli poklicu, pa lahko on to stori, vendar na lastno odgovornost.«

Na podlagi tega mnenja je Odbor Odvetniške zbornice predlagateljevo prošnjo za vpis v imenik odvetnikov zavrnil, in sicer z naslednjo obrazložitvijo:

»Vaši prošnji za vpis v imenik odvetnikov podpisani odbor ni ugodil, ker je uradna zdravniška preiskava ugotovila, da ste, velecenjeni gospod dvorni svetnik, žalibog

[5] Arhiv Odvetniške zbornice Slovenije, zavitek spisov 1927.
[6] Arhiv OZS, zavitek spisov 1919.
[7] Arhiv OZS, zavitek spisov 1923.

vsled bolezni za vsako težavno delo, bodisi duševno, bodisi telesno, nesposobni in ker je po drugi strani izvrševanje odvetništva brez dvoma težavno delo, ki zahteva nenavadno pazljivost in ker je v zvezi z njim vrhu tega združena velika moralna in gmotna odgovornost napram strankam, tako da bi bilo proti ugledu in disciplini odvetniškega stanu, ako bi se k občnem odvetniškem zastopanju pripustila oseba, pri kateri je že vnaprej podana nevarnost, da ne bo mogla točno vršiti odvetniških dolžnosti in nositi vse odgovornosti.«

Zoper opisan Odborov sklep se je Fran Regally pritožil, Občni zbor Odvetniške zbornice pa je pritožbo zavrnil.

Zato se je Fran Regally obrnil na Stol sedmerice, oddelek B v Zagrebu, ki je odredil, da se v imenik odvetnikov Odvetniške zbornice v Ljubljani odredi vpis Frana Regallyja, in sicer z obrazložitvijo, da so formalni pogoji za njegov vpis v imenik podani, *»preko okvira teh določb zakona pa zakon odvetniški zbornici ne daje pravice preiskušati sposobnosti prosilca«*.

Eden od pomembnih pogojev za dovolitev opravljanja odvetniške dejavnosti je bilo v vseh odvetniških zakonih tudi državljanstvo prosilca.

Tako določbo je imel Odvetniški red iz leta 1868, ki je bil sprejet v času avstro-ogrske monarhije, in tudi Zakon o advokatih za Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev iz leta 1929, ima jo tudi zdaj veljavni ZOdv.

Kot zanimivost naj navedem, da na Slovenskem avstrijski Odvetniški red iz leta 1868 ni veljal samo do konca habsburške monarhije, temveč tudi v novi državi Jugoslaviji, ki je nastala 1. decembra 1918; veljal je vse do leta 1929.

Razlog za ta časovni zamik je bil v tem, da so v novonastali Državi Srbov, Hrvatov in Slovencev do njenega nastanka in naprej veljali kar najbolj različni odvetniški zakoni,[8] kar je bilo zelo težko združiti v en zakon.

Tako je v Sloveniji, v Dalmaciji in na Hrvaškem veljal Odvetniški red iz leta 1868, na jugoslovanskih območjih pod turško oblastjo šeriatsko pravo, po avstro-ogrski okupaciji je v Bosni in Hercegovini veljal poseben zakon za Bosno in Hercegovino iz leta 1909, v Srbiji pa je veljal zakon o »pravozastupnicima«, ki ga je leta 1865 razglasil Mihail M. Obrenović III. V Sremu je veljal Odvetniški red iz leta 1868, v Banatu, Bački in Baranji pa Odvetniški red iz leta 1852. V Črni gori je veljal zakon o javnih pravnih zastopnikih iz leta 1909, na območju Makedonije in bivšega Sandžaka pa je veljala uredba o advokaturi na območju Carigrada iz leta 1876.

Konec habsburške monarhije je pomenil na Slovenskem tudi prenehanje Odvetniške zbornice Kranjske, »okoliš Odvetniške zbornice v Ljubljani pa se razširi«, kot izhaja iz naredbe poverjenika za pravosodje dr. Ravnikarja z dne 19. decembra 1918,[9] ki se glasi:

»V delno izvršitev naredbe poverjeništva za pravosodje štev. 38, s katero se je okoliš odvetniške zbornice Kranjske razširil na vse ozemlje v območju Narodne vlade SHS v Ljubljani, se odreja:

'Pozivljajo se vsi odvetniki in odvetniški kandidatje, ki tačas prebivajo in poslujejo v okoliših sodišč v Celju in Mariboru ter Okrajnega sodišča v Radgoni, kakor tudi Deželnemu sodišču v Ljubljani ter Okrožnemu sodišču v Mariboru priklopljenih okrajnih sodišč na Koroškem, da najkasneje v enem mesecu od razglasitve te naredbe izposlujejo svoj vpis v imenik odvetnikov oziroma odvetniških pripravnikov pri Odboru Odvetniške zbornice v Ljubljani ter obenem zaprosijo za svoj izbris pri odvetniški zbornici v Gradcu oziroma v Celovcu, ker bi sicer poslej ne imeli pravice izvrševati odvetništvo in zastopati strank pri sodiščih in drugih oblastvih na ozemlju v območju Narodne Vlade SHS v Ljubljani.'«

Poleg tega so bile izvršene številne personalne spremembe za predsednike in podpredsednike pristojnih sodišč.

Sočasno je bila izdana tudi naslednja naredba Poverjeništva za pravosodje:

»1. Uradni jezik je slovenski.

2. Vsi dosedanji zakoni in naredbe ostanejo – seveda mutadis mutandi – v veljavi.

3. Sodbe se razglašajo v imenu ljudstva.«

V vseh odvetniških zakonih je bilo tudi državljanstvo pogoj za dovolitev opravljanja odvetniškega poklica.

Že paragraf 1, točka a) Odvetniškega reda je določal, da je prvi pogoj za opravljanje odvetniške dejavnosti državljanstvo kandidata oziroma t. i. domovinska pravica (*Heimatsrecht*).

Ta določba se je v novi državi Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev – glede na to, da je še vedno veljal avstrijski Odvetniški red, saj je bil novi Zakon o advokatih za Kraljevino SHS sprejet šele leta 1929 – dosledno izvajala.[10]

Tako so na primer v Splitski odvetniški zbornici iz imenika odvetnikov izbrisali vse odvetnike italijanske narodnosti. Ta novica je v Tržaški odvetniški zbornici povzročila hudo zaskrbljenost, saj je obstajala nevarnost, da bodo iz imenika te zbornice izbrisali vse odvetnike slovenske narodnosti. Tudi Celovška odvetniška zbornica je onemogočila opravljanje odvetništva nekaterim slovenskim odvetnikom in tako naprej.

Zdaj veljavni ZOdv v 1. točki 25. člena določa, da je »odvetnik lahko, kdor izpolnjuje pogoj, da je državljan Republike Slovenije, druge države članice Evropske unije, Evropskega gospodarskega prostora ali Švicarske konfederacije«.

[8] Enciklopedija Jugoslavije, 1 A-Biz, Jugoslovanski leksikografski zavod, Centralna redakcija, Zagreb 1983.
[9] Arhiv OZS, zavitek spisov 1918. **Ravnikar, V.**: Kako je bilo?, Slovenski pravnik št. 9-10/1940.
[10] Arhiv OZS, zavitek spisov 1921.

Sklep

Za odvetnika ni dovolj, da je diplomiral na pravni fakulteti, da je opravil pripravniško prakso in strokovni izpit, da pozna sodno prakso in ima življenjske izkušnje.

Pri svojem delu mora biti tudi neodvisen od vsakega zunanjega vpliva, ko se odloča, kako bo zagovarjal in branil svojo stranko. Zato mora imeti tudi potreben državljanski in poklicni pogum.

Seveda ni dovolj, da je odvetnik neodvisen samo od vsakega zunanjega vpliva. Gre tudi za potrebno neodvisnost znotraj pooblastilnega razmerja, to je za neodvisnost od notranjega vpliva lastne stranke. Odvetnik se mora namreč upreti zahtevam svoje stranke v vseh primerih, ko ta zahteva od njega, da pri njeni obrambi ravna nezakonito, nemoralno in neetično.

Tri odločitve o kreditnih pogodbah v švicarskih frankih

Vrhovno sodišče je junija letos sprejelo tri pomembne odločitve v zadevah, povezanih s kreditnimi pogodbami v švicarskih frankih. Odločitve obravnavajo različna, vendar med seboj povezana pravna vprašanja, in sicer postopek odločanja o začasni odredbi, vprašanje delne ali popolne ničnost pogodb v švicarskih frankih ter vprašanje pravice banke do nadomestila za posojeni denar za obdobje, v katerem je potrošnik razpolagal s posojenim denarjem.

Pogoji za izdajo začasne odredbe

V zadevi **II Ips 65/2025**[1] je Vrhovno sodišče na podlagi zahteve za varstvo zakonitosti Vrhovnega državnega tožilstva RS presojalo pravilnost odločitve Višjega sodišča v Mariboru, da predlog posojilojemalcev za izdajo začasne odredbe ni bil utemeljen.

Posojilojemalci so predlagali, naj se učinkovanje sklenjenih kreditnih pogodb zadrži do pravnomočnega končanja spora. Sodišče prve stopnje je njihovem predlogu ugodilo in izdalo začasno odredbo. Sodišče druge stopnje pa je ugodilo pritožbi posojilodajalke in odločitev spremenilo tako, da je predlog za izdajo začasne odredbe zavrnilo.

Vrhovno sodišče je ugotovilo, da je sodišče druge stopnje s takšno odločitvijo napačno presodilo pogoje za izdajo začasne odredbe.

Sankcija ničnosti celotne pogodbe

V zadevi **II Ips 5/2026**[2] je Vrhovno sodišče zavrnilo revizijo banke. Pojasnilo je, da kreditna pogodba brez pogodbenega pogoja o valutni klavzuli ne more obstajati, ne da bi sodišče aktivno poseglo v njeno bistvo in jo preoblikovalo.

Pravo Evropske unije ne dopušča spreminjanja pogodbenega pogoja (valutne klavzule) s spremembo valute. Takšna sprememba bi po slovenskem pravu lahko vodila do delne ničnosti pogodbe. Vrhovno sodišče je presodilo, da je ničnost celotne pogodbe v konkretnem primeru razumen in primeren ukrep, ki omogoča ponovno vzpostavitev dejanskega ravnotežja med pravicami in obveznostmi pogodbenih strank.

Takšna sankcija zagotavlja polni učinek evropske Direktive 93/13 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah, učinkovito varstvo potrošnika in ima odvračalni učinek. Vrhovni sodnik Tomaž Pavčnik je v pritrdilnem ločenem mnenju izpostavil še načelo enakega varstva pravic. Ker slovenska sodišča že več let izrekajo ničnostno sankcijo, bi bilo po njegovi oceni v nasprotju z načelom enakega varstva pravic, če bi sredi reševanja iste množice primerov, korenito spremenili pravni režim.

Banke nimajo pravice do nadomestila za posojena sredstva

V zadevi **II Ips 14/2025**[3] je Vrhovno sodišče postopek najprej prekinilo in na Sodišče Evropske unije naslovilo vprašanje glede pravice banke do nadomestila za posojeni denar za obdobje, v katerem je potrošnik razpolagal s posojenim denarjem.

Po prejemu odgovora (C-386/25) je odločilo, da mora potrošnik, kadar je pogodba o hipotekarnem kreditu v celoti nična, ker po odpravi nepoštenega pogoja o valuti kredita v švicarskih frankih ne more več obstajati, banki vrniti prejeti znesek kredita v evrski vrednosti na dan izplačila kredita. Potrošnik pa banki ni dolžan plačati nadomestila za uporabo sredstev, izplačanih na podlagi te pogodbe.

Irena Vovk Terčič

[1] <https://www.sodnapraksa.si/dokument/vsrs/8873616>
[2] <https://sodnapraksa.si/dokument/vsrs/8873753>
[3] <https://www.sodnapraksa.si/dokument/vsrs/8873687>

Zakonodajalci morajo skrbeti za to, da umetna inteligenca ostane služabnik človeštva in ne postane njegov gospodar

dr. Jože (Joseph) Straus,
profesor za intelektualno lastnino

Po diplomi na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani je Jože Straus nadaljeval študij prava na Maximilians-Universität v Münchnu. Do upokojitve v letu 2009 je bil direktor Max-Planck inštituta za inovacije in konkurenco v Münchnu. Dr. Straus je član številnih znanstvenih akademij ter prejemnik pomembnih mednarodnih in nacionalnih priznanj.

Kot gostujoči profesor je deloval na številnih univerzah po svetu, je ustanovitelj in prvi predsednik upravnega odbora na Munich Intellectual Property Law Center (MIPLC). Leta 1995 je bil izvoljen tudi za dopisnega člana Slovenske akademije znanosti in umetnosti (SAZU), leta 2001 pa mu je Univerza v Ljubljani podelila častni doktorat. Leta 2010 je bil odlikovan z redom za zasluge Republike Slovenije, leto pozneje je prejel še naziv oziroma priznanje ambasadorja znanosti Republike Slovenije.

Dr. Straus je bil strokovni svetovalec OECD, WIPO, UNCTAD, UNIDO, Svetovne banke, Evropske komisije in Evropskega parlamenta, nemške zvezne vlade in nemškega Bundestaga, švicarske vlade ter Evropskega patentnega urada. Aktivno je sodeloval pri načrtovanju nove slovenske zakonodaje na področju intelektualne lastnine in pri integraciji Slovenije v evropski patentni sistem.

Dr. Jože (Joseph) Straus je profesor za intelektualno lastnino na Pravni fakulteti v Ljubljani in na Pravni fakulteti Ludwig-Maximilian Univerze v Münchnu, zaslužni znanstveni član Inštituta Maxa, gostujoči profesor za mednarodno in primerjalno pravo Pravne fakultete George Washington University School of Law, častni profesor Univerze Tongji v Šanghaju, Univerze za znanost in tehnologijo Huazhong v Wuhanu, Univerze v Xiamenu …

> „Ključno je, da se razume, da se tudi etične meje spreminjajo in jih zakonodajalec ne more zanesljivo – če jih sploh lahko – predvidevati. Že iz tega razloga bi moral zelo previdno postulirati prepovedi iz etičnih tehtanj.“

V Ljubljani ste študirali pravo in bili najboljši študent svoje generacije. V kakšnem spominu imate študij na Pravni fakulteti v Ljubljani? Kateri profesorji so najbolj vplivali na vas?

Profesorjev, ki so vsak po svoje vplivali name, je bilo kar nekaj. Naj omenim prof. Viktorja Korošca, ki je rimsko pravo predaval z izjemno preciznostjo, predanostjo in zanesenostjo nad predmetom, ki ga je tako občudovanja vredno obvladal. Pa prof. Aleksandra Bajta, ki je prav tako izjemno natančno obravnaval zapleteno materijo, še zlasti v takratnih okoliščinah. Dovolil je tudi »kočljiva« vprašanja. Po nekaj takih vprašanjih me je vprašal, ali bi postal njegov asistent, kar sem v mali zadregi odklonil in pojasnil, da za to moje matematične sposobnosti ne bi zadostovale. Na mojo karierno pot pa je zagotovo najbolj vplival prof. Stojan Pretnar, ki sem ga kot maturant spoznal na avtostopu. Pri Beljaku se je na moje presenečenje in veselje ustavil velik ameriški o*ldsmobil* s francosko registracijo. Kot se je izkazalo, ga je vozil znan slovenski založnik iz Pariza Doré Ogrizek, njegov sopotnik pa je bil tudi prof. Pretnar. Peljala sta me vse do Heidelberga. Prof. Pretnar me je vprašal, kaj nameravam študirati, in na moj odgovor, da pravo, je pripomnil, da se še vidiva. Res je, videvala sva se še desetletja in v stiku ostala vse do njegove smrti.

Kakšno je bilo študentsko življenje v Ljubljani v petdesetih letih prejšnjega stoletja, v obdobju trdega socializma?

Moj prvi stik s Pravno fakulteto v Ljubljani mi je ostal v prav posebnem spominu. Gospa, ki je opravljala vpis, je najprej pogledala moje maturitetno spričevalo, potem mene, nato pa kratko in prijazno dejala: »*No, le eden, ki bi se lahko tudi kje drugje vpisal.*« Verjetno je to že dolgo drugače; takratni sistem namreč mladim pravnikom ni nudil atraktivnih služb. Če se prav spominjam, je bilo odvetništvo takrat skoraj »closed shop«, da ne rečem neke vrste ceh.

Iz več razlogov tistega trdega socializma nisem posebej čutil, razen ko mi je prof. Jože Juhart, s katerim sem bil dogovorjen, da postanem njegov asistent, povedal, da do tega ne bo prišlo, ker pristojne oblasti ne dovolijo.

Ob intenzivnem študiju je ostalo malo prostega časa. Kak konec tedna sem prosti čas namenil za ples v študentskem naselju, za smučanje na Krvavcu ali na Komni. Sicer sem bil eden od bolj dolgočasnih stalnih obiskovalcev čitalnice.

Po doktorskem študiju v Nemčiji ste stopili na pot uspešne mednarodne kariere, vendar ste ohranjali stike z domovino. Predavali ste pravo intelektualne lastnine v Ljubljani, ste član SAZU, slišal

sem, da je kar nekaj eminentnih slovenskih pravnikov doktoriralo pri vas. Kako ocenjujete stanje pravne stroke v Sloveniji?

Vesel sem, da sem imel in še imam dobre stike z nekaterimi slovenskimi pravnicami in pravniki. Presenečen sem bil in hkrati tudi ponosen, da mi je Zveza društev slovenskih pravnikov pred leti podelila priznanje za življenjsko delo. V zadovoljstvo mi je tudi, da sem bil na Pravni fakulteti v Ljubljani mentor trem izjemno uspešnim, kot pravite eminentnim pravnikov (v Münchnu sem bil mentor več kot petdesetim pravnikom). Vsi trije (dve sta bili pravnici) so bili na izjemno visoki ravni ter dovzetni za kritične pripombe in nasvete. Razen o njih in nekaterih kolegih, s katerimi imam bolj ali manj stalne stike, bi težko kaj rekel o stanju pravne stroke v Sloveniji. Morda le to, da se mi zdi, da se področju intelektualne lastnine ne posveča dovolj pozornosti. Ker je Slovenija tehnološko uspešna, bi pristojni to morali pretehtati in posledično primerno ukrepati.

Iz vaših predstavitev na spletu sem razbral, da ste svojo pravniško kariero začeli v odvetništvu. Zakaj ste zapustili vrste »najplemenitejšega poklica na svetu«, kot je menda odvetništvo označil Voltaire?

Odgovor na to vprašanje ni enostaven. Tudi ob delu v odvetniški pisarni sem bil vedno povezan z Inštitutom Maxa Plancka, na katerem sem pripravil obsežno primerjalnopravno dizertacijo »Das Wettbewerbsrecht in Jugoslawien – eine entwicklungsgeschichtliche und systematische Darstellung mit Hinweisen auf das deutsche Recht« (1968).[1] Objavljena je bila leta 1970 v precej skrajšanem obsegu (del, ki je obravnaval nemško pravo, je bil selektivno skrajšan) v zbirki Inštituta Maxa Plancka. Znan komparativist in direktor beograjskega inštituta za primerjalno pravo, prof. Bora Blagojević, je poskušal najti sredstva za prevod, a se to ni uresničilo. Predlagal me je za profesorja na novoustanovljeni Pravni fakulteti v Kragujevcu, kar pa sem odklonil. Za to, da sem se dokončno odločil za pravno znanost, je bilo sicer več razlogov, predvsem zanimanje za širša vprašanja nacionalnega in mednarodnega razvoja prava in družbe, pa tudi nekaj popolnoma osebnih. Kljub tej načelni odločitvi sem imel pozneje številne priložnosti, da se spoprimem tudi z zelo kompliciranimi pravnimi problemi v praksi. Kar nekaj svetovno znanih podjetij je z mojo pomočjo uspelo s svojimi zahtevki pred Evropskim patentnim uradom, Zveznim vrhovnim sodiščem Zvezne republike Nemčije, Sodiščem EU, Zveznim pritožbenim sodiščem za zvezno sodno območje v Washingtonu (*Court of Appeal for the Federal Circuit v Washingtonu*), Vrhovnim sodiščem Združenega kraljestva v Londonu ali Pariškim pritožbenim sodiščem.

S svojimi analizami in pravnimi mnenji ste neposredno vplivali na način, kako zaščititi intelektualno lastnino v dobi hitrega tehnološkega napredka. Ali pravo sploh lahko dohaja skokovit tehnološki razvoj?

V prispevku »Artificial Intelligence – An Important Part of the Fourth Industrial Revolution (4IR)«, objavljenem v knjigi Law and Revolution, ki je izšla leta 2024,[2] sem citiral Howarda T. Markeyja, prvega predsednika Zveznega pritožbenega sodišča za zvezno sodno območje v Washingtonu (*Court of Appeal for the Federal Circuit v Washingtonu*), ki je v članku *Znanost in pravo: prijateljska sovražnika* leta 1989 napisal: *»Ker hiter razvoj znanosti in tehnologije vse bolj prehiteva pravo in se od njega oddaljuje, se zakonodajalci soočajo z zahtevnim vprašanjem, kako ukrotiti osvobojenega duha znanosti, da bi ta ostala služabnica človeštva, ne pa postala njegova gospodarica.«*[3]

Kar je veljalo leta 1989, velja še mnogo bolj danes, a zaradi umetne inteligence (UI) kar za kako potenco bolj. Osnovna dolžnost zakonodajalca in pravzaprav vseh, ki se ukvarjajo z zaščito intelektualne lastnine (vključno s tehnološko »neafinimi« pravniki), je, da skrbno sledijo najnovejšemu razvoju znanosti in tehnike (tudi pri mojih zrelih letih tedensko sledim novostim, objavljenim v revijah *Science, Nature, Nature Biotechnology* in *Nature Medicine*) ter tako pridobijo vsaj osnovno znanje, ki je potrebno, da razumejo novo tehnologijo, ki pogojuje nove pravne probleme. Predvsem za zakonodajalca in še bolj za pristojne upravne organe, podprte tudi z zunanjimi strokovnjaki, bi to moralo biti obvezno, saj se morajo z vsem tem seznaniti, še preden

[1] Konkurenčno pravo v Jugoslaviji – razvojnozgodovinski prikaz v primerjavi z nemških pravom. Založba VCH, 1970.

[2] **Accetto, M., Škrubej, K., Weiler, J. H. H. (ur.)**: Law and Revolution Past Experiences, Future Challenges, Routledge. 2024.

[3] Howard T. Markey je v članku *»Science&Law: The Friendly Enemies«* leta 1989 napisal: *»Because of the tendency of the rapid development of science and technology to overwhelm and distance the law, legislators are faced with the formidable problem of how to tame the unleashed genie of science, so that it remains the servant not the master of mankind.«*

se pojavijo problemi v praksi, da se ne zgodi obratno, ko jih problemi popolnoma presenetijo.

V svojih delih ste obravnavali tudi pravni aspekt (patentiranje) biotehnologije, to je uporabe živih organizmov za razvoj uporabnih izdelkov. Ali obstajo etične meje takega razvoja?

Marsikatera sporna diskusija o patentiranju na področju t. i. žive materije (*living matter*) bi bila dokaj nepotrebna, če bi bilo splošno znano, da je pravni instrument »patent« zgolj prepovedna pravica. Patentnemu imetniku torej daje le pravico, da tretjim, ki brez njegovega dovoljenja uporabljajo patentiran izum, to prepove. Imetnik patenta lahko uporablja patentiran izum, bodisi izdelek bodisi postopek, le, če s tem ne krši zakonskih ali drugih upravnih pravil ali pravic tretjih oseb. Z drugimi besedami: patentirana zdravila, na primer, katerih prometa ni ali še ni odobril pristojni upravni organ, ne morejo priti na trg. Metode zdravljenja, niti patentirane, se ne smejo uporabiti, dokler niso dovoljene. S tem se problem v zvezi s patentiranjem lahko pomembno ublaži, po mojem mnenju skoraj odstrani. Evropski zakonodajalec, pa tudi Sodišče EU v Luksemburgu, na to gledata nekoliko drugače, saj sta ustvarila paradoksno, nesprejemljivo situacijo, da so nekateri pomembni izumi, ki se lahko komercialno uporabljajo v vrsti držav EU, izključeni iz patentiranja. Ključno je, da se razume, da se tudi etične meje spreminjajo in jih zakonodajalec ne more zanesljivo - če jih sploh lahko – predvidevati. Že iz tega razloga bi moral zelo previdno postulirati prepovedi iz etičnih tehtanj.

“Marsikatera sporna diskusija o patentiranju na področju t. i. žive materije (*living matter*) bi bila dokaj nepotrebna, če bi bilo splošno znano, da je pravni instrument »patent« zgolj prepovedna pravica. Imetnik patenta lahko uporablja patentiran izum, bodisi izdelek bodisi postopek, le, če s tem ne krši zakonskih ali drugih upravnih pravil ali pravic tretjih oseb.”

Leta 2008 ste organizirali izredno zanimivo konferenco *Vloga prava in etike v globaliziranem gospodarstvu,*[4] na kateri je med drugimi nastopil tudi takratni predsednik Slovenije dr. Danilo Türk. Vaša tema je bilo vprašanje, kako zagotoviti regulacijo (pravo) in spoštovanje (etika) na globalnem trgu. Ali so danes pravila igre na svetovnem trgu vsaj približno taka, da ne povzročajo velikih razlik, občutka nepravičnosti in odsotnosti odgovornosti, da torej ne spodbujajo tekmovanja za najnižje standarde?

Problem niso toliko pravila kot dejstvo, da jih predvsem »velike sile« upoštevajo in uveljavljajo le takrat, kadar so njim v prid. V govoru »Pravni red na prepihu – Evropa na pragu 100. obletnice Versajske mirovne pogodbe«, ki sem ga imel ob praznovanju 80. obletnice ustanovitve SAZU, sem govoril tudi o tem.[5] S to tematiko sem se podrobneje spoprijel tudi v govoru »Evropska unija po krizi: tveganja in priložnosti – problema »neprijetnega spoznanja« in »institucionalne pozabljivosti« (z Orvellovim epigrafom v Živalski farmi: »*Vse živali so enakopravne, a so nekatere živali bolj enakopravne od drugih*«), ki sem ga imel maja 2022 na Accademia Nazionale dei Lincei v Rimu.[6] Prijatelj in eminenten član SAZU je to moje pisanje označil za »grozljivo preroško«. Bojim se, da ima prav.

Kaj menite o razvoju in uporabi UI v pravu, še posebej v sodstvu? Ali bo lahko v bližnji prihodnosti neka super UI nadomestila sodnika in bomo – če se malo pošalim – dobili nezmotljivo enoinstančno sojenje?

Bil sem kar med prvimi, ki so pisali o UI, njenih izzivih in priložnostih. Vedno sem samega sebe razumel kot previdno pozitivno odprtega do vseh znanstvenih in tehničnih dosežkov. Sem pa trdno istega mišljenja kot sodnik Howard Markey: nacionalni in internacionalni zakonodajalec morata skrbeti za to, da tudi umetna inteligenca »*remains the servant not the master of mankind*« (»*ostane služabnik, in ne gospodar človeštva*«)!

Da ima problem z UI povsem nove razsežnosti, kaže že dejstvo, da celo vodje največjih proizvajalcev UI in osebnosti, kot je na primer Bill Gates, zahtevajo obvezna pravila za razvoj in uporabo orodij UI. Čeprav se včasih ne strinjam s sojenjem slovenskega Vrhovnega sodišča, verjamem in upam, da ga nikoli ne bo nadomestil kak UI-produkt.

Kot vrhunski znanstvenik ste prepotovali ves svet, predavali in sodelovali ste z univerzami in vladami, slišal sem, da ste bili celo na kosilu pri japonskem cesarju. Ali to drži?

Ne drži popolnoma. Res pa je, da sem leta 2004 sopredsedoval mednarodnemu simpoziju o kulturi intelektualne lastnine v Tokiu, ob 100. obletnici ustanovitve Japonskega inštituta za izume in inovacije, katerega pokrovitelj je bil cesarjev brat, princ Hitači, njegov častni direktor pa Soičiro Tojoda, vnuk ustanovitelja podjetja Toyota. Slovesnosti se je udeležila celotna japonska elita, od cesarja in cesarice do predsednika vlade Koizumija in voditeljev vseh velikih japonskih podjetij. Ob tej priložnosti sem bil, brez predhodnega opozorila, povabljen v poseben separe, kjer sem bil, skupaj s takrat nekdanjim predsednikom vlade Malezije dr. Mahathirjem bin Mohamedom (pozneje je bil vnovič premier) in generalnim direktorjem Svetovne organizacije za intelektualno lastnino (WIPO) dr. Kamilom Idrisom, predstavljen cesarju in cesarici. Tik pred srečanjem nam je protokol zažugal, da se ne smemo rokovati. Ko pa je cesar ponudil roko najprej Mahathirju in sta se

[4] Konferenca »The Role of Law and Ethics in the Globalized Economy« je potekala 22. in 23. maja 2008 v Münchnu. Vsi prispevki so objavljeni v **Straus, J.** (ur.): The Role of Law and Ethics in the Globalized Economy, Springer Nature, 2009.

[5] **Straus, J.**: Pravni red na prepihu – Evropa na pragu 100. obletnice Versajske mirovne pogodbe, revija Pravnik, letnik 2018, št. 11-12.

[6] **Straus, J.**: Evropska unija po krizi: tveganja in priložnosti – problema »neprijetnega spoznanja« in »institucionalne pozabljivosti«, v Zborniku znanstvenih razprav Pravne fakultete v Ljubljani, letnik 82, 2022, str. 9–41.

rokovala, se je to ponovilo še z Idrisom in menoj, kar je bilo nekaj posebnega, saj se cesarji z Japonci nikoli ne rokujejo. Na kosilu sem bil skupaj z g. Tojodo, Mahathirjem, Idrisom, nobelovcem Rjojijem Nojorijem in, med drugim, direktorji podjetij General Electric ter Mitsubishi Electric. S soprogo sva bila nato na slovesni večerji, ki jo je gostil princ Hitači. Tu sem doživel še eno presenečenje. Po zdravljicah, ki so jih imeli Mahathir, Idris in visoki predstavnik Evropske komisije, je prišel, po japonskem običaju skrajno vljudno, k meni odposlanec gospoda Tojode in mi šepnil v uho: »*Gospod Tojoda vas vljudno prosi, da bi tudi vi spregovorili nekaj pozdravnih besed.*« Preživel sem tudi ta izpit …

> “Sem trdno istega mišljenja kot sodnik Howard Markey: nacionalni in internacionalni zakonodajalec morata skrbeti za to, da tudi umetna inteligenca *»remains the servant not the master of mankind« (»ostane služabnik, in ne gospodar človeštva«)*!”

Še zadnje vprašanje: kaj bi svetovali mlademu pravniku na začetku kariere v Sloveniji?

Svetoval bi jim, naj se najprej poglobljeno seznanijo z vso pravno materijo, nato pa odločajo zgolj po tehtnem premisleku. Po potrebi naj nekaj časa problem kar »nosijo« s seboj, preden najdejo prepričljivo rešitev. Naj ne sledijo suženjsko avtoritativnim mnenjem, temveč naj zaupajo v lastne dobre argumente – bodisi v konkretnem primeru bodisi pri razglabljanju o bolj temeljnih problemih. Lahko bi postregel tudi z lastnimi primeri – a lastna hvala se pod mizo vala. In še za konec: preden zaradi obilice dela in pomanjkanja časa obupajo, naj ne pozabijo, da ima dan 24 ur, potem pa je tam še noč.

Andrej Razdrih

Spomin na Joca in prijateljstvo, ki je ostalo

Imam privilegij, da lahko zapišem nekaj kratkih osebnih misli kot k intervjuju z uglednim, svetovno znanim doktorjem pravnih ved Jožetom (Josephom) Strausom. Z njim sem v 50. letih prejšnjega stoletja (kako čudno se to sliši) drgnil šolske klopi.

Sošolca sva postala na Klasični gimnaziji v Mariboru, s katere pa sva se, skupaj s še nekaterimi, ne vem več, zakaj (malo krivim guljenje stare grščine), preselila na Prvo gimnazijo Maribor. Ker sva bila oba Jožeta, je on postal Joco, jaz pa Pepo.

Bil je zabaven in duhovit fant, tovariški do vseh, priljubljen med sošolci. Na dan 11. 11. 1955 ob 11. uri (brez šale, vse je v arhivu) je bil izvoljen za prvega predsednika dijaške skupnosti Prve gimnazije. Ob prostem času je bil strasten igralec tenisa in zavzet smučar.

Sošolci smo se radi potepali – vsako leto smo na primer odšli taborit na Krk, midva pa, če se prav spominjam, sva leta 1955 šla z avtoštopom po Jugoslaviji. Kaj je to takrat pomenilo, si je danes težko predstavljati: infrastruktura, ceste večinoma brez asfalta, osebni promet v srednji Srbiji ali Bosni in Hercegovini ali vzdolž Jadrana je bilo treba iskati z daljnogledom … Z drugimi besedami: to, na kar sva se napotila z zelo skromnimi financami, je bila kar mala avantura, kar sva dokončno doumela, ko naju je, potem ko sva nad Šibenikom že tretji dan neuspešno mahala edinemu tovornjaku s hladilnikom z italijansko registracijo, ki je peljal proti Reki, Jadrolinija rešila in naju altruistično vzela na krov ladje, ki je plula na Reko. Pogosto sva prespala tudi na prostem. Neko nevihtno noč sva imela kar veliko srečo, da sva preživela večurno udarjanje strel okoli naju, ko sva vsa premočena ležala med kamenjem na hribu nad Šibenikom.

Na poti, ki naju je vodila preko Beograda in Sarajeva ter vse do Dubrovnika, nisva spoznala samo veliko novih mest, ampak tudi marsikatero dobro, toplo človeško plat: bodisi kmeta, ki nama je dovolil, da prenočiva na njegovem vrtu, a naju ob polnoči zbudil z besedami *»ajmo dečki u kuću, dodje oluja«*, bodisi Nemca, ki naju je v hrošču peljal od Sarajeva do Pelješca, po velikem gradbišču hidroelektrarne Jablanica in mimo njega. Vrhunec tega pa sva doživela, ko je v Obrenovcu takratni zvezni minister za poljedelstvo, Uzelac, ukazal svojemu vozniku, da naju vzame v njegov chevrolet! – torej dva gimnazijca v ministrski limuzini skupaj z ministrom. Kar imenitno sva se počutila. Žal je bilo potovanja konec v Valjevu, kjer sva lahko kupila kruh brez »kart«, *jer su dečki bili iz Slovenije,* kjer ni bilo kart za kruh. Naj dodam še, da sva bila sicer nekoliko »privilegirana«, saj takrat ni bilo le malo prometa (prek Jahorine), ampak tudi zelo malo avtoštoparjev. Vzbujala sva torej nekaj radovednosti in nisva bila ravno nevarnega videza …

Po končani gimnaziji se nas je kar nekaj sošolcev vpisalo na Pravno fakulteto v Ljubljani. V glavnem smo vsi kar pridno študirali, vmes pa študij začinili tudi s precejšnjim številom zabav. Po pridnosti in z bistveno manj veseljačenja je Joco precej izstopal. Vsak večer je bil v čitalnici in pridno študiral. Njegovi rezultati na izpitih so kmalu postali znani po vsej fakulteti. V vseh letih študija je vse izpite zaključil z oceno 10, le pri enem predmetu je prejel »le« oceno 9, pa še to zaradi, kolikor mi je znano, neke stare zamere profesorja.

Kot vedoželjen pravnik, ki mu je v Ljubljani manjkala določena »kvalifikacija«, zaradi česa ni mogel dobiti mesta asistenta, kot je bilo že dogovorjeno, je študij nadaljeval v Nemčiji, v Münchnu, kjer je doktoriral in si ustvaril bleščečo kariero na področju intelektualne lastnine.

Vesel sem, da sem del mladosti preživel v njegovi družbi in da sva še vedno prijatelja.

Jože Hribernik, upokojeni odvetnik v Ljubljani

dr. Šime Ivanjko
zaslužni profesor Pravne fakultete Univerze v Mariboru

Pravnik je dober človek, ki pozna tudi pravo

Razmišljanje profesorja prava po petdesetih letih poučevanja

Ko me kdo vpraša, ali poznam dobrega strokovnjaka, ga najprej vprašam, za katero področje ga potrebuje. Dober strokovnjak je namreč tisti, ki ima ustrezno znanje, izkušnje, ugled in sposobnost reševati probleme na področju, zaradi katerega ga nekdo išče.
Precej težje pa odgovorim na vprašanje: »*Ali poznate dobrega (pravnika) odvetnika?*« Vedno se namreč najprej vprašam: kaj sploh pomeni biti dober odvetnik?

Večina ljudi meni, da dober odvetnik ni le odličen poznavalec prava. Od njega pričakujejo veliko več. Pričakujejo, da bo pošten, da bo znal poslušati, razumeti človekovo stisko, jasno pojasniti pravni položaj, varovati zaupnost, biti odziven, zavzet in prepričljiv. Želijo si človeka, ki bo znal oblikovati pravo strategijo, se pogajati, kadar je to v korist stranke, in odločno zastopati njene interese pred sodiščem ali drugim organom. Nad vsem tem pa pričakujejo še poklicno integriteto – da bo ravnal zakonito, etično in v skladu s svojo vestjo.

V javnosti se pogosto pojavljajo tudi zmotne predstave. Nekateri menijo, da je dober odvetnik tisti, ki vedno zmaga, ima veliko medijsko prepoznavnost, visoko ceno svojih storitev ali dobre zveze z vplivnimi ljudmi. To niso zanesljiva merila kakovosti. Niti najboljši odvetnik ne more zagotoviti uspeha, saj je izid postopka odvisen od dejstev, dokazov, veljavnega prava in odločitve sodišča.

Dober odvetnik zato ni tisti, ki obljublja zmago, temveč tisti, ki stranki pošteno predstavi njen pravni položaj, vestno varuje njene interese ter z znanjem, izkušnjami in etičnim ravnanjem izkoristi vse zakonite možnosti za dosego najboljšega možnega izida.

To spoznanje odpira širše vprašanje: ali pravne fakultete bodoče odvetnike res pripravljajo na vse, kar ljudje od njih pričakujejo?

Tisti, ki smo odgovorni za izobraževanje študentov prava, se zavedamo, da ni dovolj, da jih naučimo zakonov in sodne prakse. Profesorji praviloma uspešno prenašamo pravno znanje, precej manj pa sistematično razvijamo poklicne vrline, ki odločajo o tem, ali bo nekdo v očeh ljudi res postal dober odvetnik. Znanje je nujen pogoj, ni pa zadosten. Razlika med dobrim poznavalcem prava in dobrim odvetnikom je pogosto prav v osebnostnih in etičnih lastnostih, ki jih formalni študijski programi le redko obravnavajo.

Razlogov za to je več. Pravni študij je tradicionalno usmerjen predvsem v prenos pravnega znanja. Številni profesorji prihajajo predvsem iz akademskega okolja in odlično poznajo pravno teorijo, nimajo pa nujno dolgoletnih izkušenj z odvetniškim poklicem. Poleg tega je poklicne vrline bistveno težje poučevati in ocenjevati kot poznavanje zakonov ali sodne prakse. Znanje lahko preverimo z izpitom, poštenosti, empatije, sposobnosti poslušanja, presoje ali osebne integritete pa ne moremo ocenjevati na enak način.

Pa vendar prav te lastnosti odločajo o zaupanju ljudi. Dober odvetnik zna predvsem poslušati. Zna postavljati prava vprašanja, prepričljivo argumentirati, spoštljivo komunicirati in ostati miren tudi v najzahtevnejših sporih. Njegova moč ni v povišanem glasu, ampak v moči argumentov.

Pravna fakulteta zato ne bi smela oblikovati zgolj poznavalcev zakonov, ampak tudi ljudi, ki razumejo, da je odvetništvo služenje človeku in pravičnosti. Pravo brez značaja lahko ustvari odličnega pravnega tehnika, ne pa nujno dobrega odvetnika.

To vprašanje me je spremljalo vse moje profesorsko življenje. Pogosto sem se spraševal, ali bi moral študente učiti tudi o človeški in etični razsežnosti pravniškega poklica, ne le o pravu. Vendar za to pogosto nisem našel dovolj poguma.

Dolga leta sem imel občutek, da mi ne pritiče govoriti o življenjskih vrednotah študentom, med katerimi so bili številni iz uglednih in premožnih družin. Bal sem se, da bodo takšna razmišljanja razumeli kot moraliziranje, ne kot sestavni del priprave na pravniški poklic. Zato sem največkrat ostal pri tem, kar se je od profesorja pričakovalo – pri razlagi prava.

Danes menim, da je bila to zamujena priložnost.

Študente prava učimo zakonov, sodne prakse, pravnih institutov in metod pravnega razmišljanja. To je nujna podlaga, ni pa dovolj. Lastnosti, ki jih ljudje pri dobrem odvetniku najbolj cenijo – poštenost, sposobnost poslušanja, empatija, komunikacija, pogajalske spretnosti, sposobnost pridobiti zaupanje, odzivnost, strateško razmišljanje in osebna integriteta – ostajajo pri študiju prava pogosto v ozadju.

Teh lastnosti ni mogoče usvojiti zgolj z branjem zakonov in strokovnih člankov ali opravljanjem izpitov. Razvijajo se z zgledom učiteljev, z mentorstvom, praktičnim delom, samorefleksijo in predvsem z življenjskimi izkušnjami.

Prava se ne uči samo iz knjig. Uči se ga tudi iz življenja. Študent, ki se srečuje z resničnimi problemi ljudi in organizacij, pogosto drugače razume pomen pravnih pravil kot tisti, ki pozna le učbenike. Idealen pravnik združuje oboje – trdno teoretično znanje in bogate življenjske izkušnje.

Poklicna odličnost ni sestavljena samo iz znanja, temveč tudi iz značaja, poštenosti, spoštovanja ljudi, sposobnosti poslušanja in občutka za pravičnost.

Ko danes gledam nazaj na svoje profesorsko delo, se mi zdi, da človekove poklicne vrednosti ne določata njegov družbeni izvor ali premoženje, temveč njegovo znanje, značaj in odnos do ljudi. Pravo je mogoče zelo dobro poznati, vendar brez človečnosti ni mogoče biti resnično velik pravnik.

Med svojimi zapiski sem našel misel, katere avtorja ne poznam, vendar po mojem prepričanju v eni sami povedi povzema bistvo pravniškega poklica:

»Pravnik je dober človek, ki pozna tudi pravo.«

Če ta misel velja za pravnika, velja še toliko bolj za odvetnika. Znanje prava je nujen pogoj, ni pa zadosten. Dober odvetnik je najprej človek, ki razume človeka, šele nato vrhunski poznavalec prava.

Sandra Cico
odvetnica v Ljubljani

Notranji mir kot spregledana vrlina odvetniškega poklica

Ko ljudje pomislijo na odvetništvo, si pogosto predstavljajo argumentiranje, nasprotovanja, sodne dvorane in boj za pravice strank. In res je, odvetniški poklic temelji na zastopanju interesov strank, na iskanju najboljših pravnih argumentov in na vztrajanju pri njihovih pravicah. Vendar je v tem opisu nekaj bistvenega izpuščeno.

Odvetništvo ni le poklic reševanja sporov, temveč tudi poklic njihovega umirjanja. Odvetnik mora znati odločno zastopati svojo stranko, hkrati pa nikoli ne sme pozabiti, da je na drugi strani človek. Tudi kadar ravna v nasprotju z zakonom. Tudi kadar nas njegova dejanja prizadenejo ali razjezijo. Tudi kadar se zdi, da pravni spor postaja osebni obračun.

Prav zato je dostojno vedenje ena od temeljnih vrednot našega poklica.

To ni vedno lahko. Odvetniki smo vsakodnevno izpostavljeni konfliktom, pritiskom, odgovornosti in stresu. Stranke od nas pričakujejo uspeh. Postopki trajajo dolgo. Sodna praksa ni vedno predvidljiva. Ob vsem tem ni preprosto ohraniti mirne glave.

Še zlasti zato, ker nas tega skoraj nihče ne uči.

Na pravnih fakultetah se učimo prava, procesnih pravil, argumentacije in pravne logike. Malo pa govorimo o tem, kako ohraniti notranje ravnovesje. Kako obvladovati lastna čustva. Kako ostati spoštljiv, kadar se znajdemo pod pritiskom. Kako ravnati dostojanstveno, ko bi nas okoliščine silile v drugačno ravnanje.

Morda bi takšno izobraževanje potrebovali bolj, kot si upamo priznati.

Veliki misleci različnih obdobij so opozarjali, da najvišji cilj izobraževanja ni zgolj pridobivanje zunanjega znanja, temveč spoznavanje samega sebe.

Buda je učil, da človek največje modrosti ne doseže z osvajanjem sveta, temveč z razumevanjem lastnega uma. Prava zmaga ni zmaga nad drugim človekom, temveč zmaga nad lastnimi impulzi, jezo in nemirom.

Konfucij je poudarjal, da se urejena družba začne pri urejenem človeku. Samokultivacija ni bila zanj zasebna stvar posameznika, temveč temelj vsakega odgovornega družbenega delovanja. Preden želimo vplivati na svet okoli sebe, moramo razumeti in oblikovati samega sebe.

Tudi Spinoza je menil, da človek postane svoboden šele takrat, ko razume svoje misli, čustva in vzgibe. Brez tega ostajamo ujetniki okoliščin in odzivov, ki jih ne obvladujemo.

Te misli niso oddaljene od odvetniškega poklica.

Lahko smo vrhunski poznavalci prava, odlični procesualisti in prepričljivi govorniki. Toda brez sposobnosti samorefleksije, brez notranjega miru in brez zavedanja lastne človeškosti ne moremo v celoti uživati sadov svojega dela.

V pogovorih s kolegicami in kolegi pogosto ugotavljam, da se mnogi srečujemo s podobnimi vprašanji. Kako ostati miren ob nenehnih pritiskih? Kako ohraniti profesionalno distanco, ne da bi postali brezbrižni? Kako skrbeti za lastno duševno ravnovesje v poklicu, ki temelji na konfliktu?

Odgovori niso enostavni. Verjetno ne obstaja ena sama metoda. Obstaja pa zavedanje, da je notranji mir vrednota, ki ni pomembna le za naše zasebno življenje, temveč tudi za kakovost našega strokovnega dela.

Odvetnik, ki zna ohraniti notranjo stabilnost, praviloma bolje presoja, sprejema preudarnejše odločitve in učinkoviteje pomaga svoji stranki. Hkrati prispeva k višji kulturi pravnega dialoga in k večjemu zaupanju v pravni sistem.

Morda je čas, da se tudi v pravni stroki začnemo pogosteje pogovarjati o teh vprašanjih. Ne zato, ker bi želeli biti manj odločni pri zastopanju svojih strank, temveč zato, ker želimo biti pri tem bolj modri.

Notranji mir ni nasprotje poklicne odličnosti. Je eden njenih temeljev.

V dolgoletni odvetniški praksi sem tudi sama večkrat padla na preizkušnji potrpežljivosti, razumevanja in odzivanja z mirnostjo. Z leti sem spoznala, da so prav ti trenutki pogosto največji učitelji. Ne pravne knjige, ne sodna praksa, ampak srečanja z lastnimi omejitvami, nestrpnostjo in čustvenimi odzivi.

Odvetniki včasih zmotno mislimo, da profesionalna distanca ni zaželena. Pogosto menimo, da se od nas pričakuje popolno vživljanje v položaj stranke. To do določene mere drži. Stranko lahko bolje razumemo in ji učinkoviteje pomagamo, če razumemo njeno stisko, njene strahove in razočaranja. Človečnost je pomemben del našega poklica.

Toda med sočutjem in poistovetenjem obstaja tanka meja.

Čeprav z našimi strankami sočustvujemo in razumemo njihov življenjski položaj, ne smemo pozabiti, da nas niso poiskale zato, da bi njihove stiske podoživljali skupaj z njimi. Poiskale so nas zato, ker potrebujejo strokovno pomoč, pravni nasvet in trezno presojo. Čustva so pomembna, vendar ne smejo zamegliti naloge, zaradi katere je stranka sploh prišla k odvetniku.

Prav zato je med profesionalnim odnosom in pretiranim vživljanjem potrebna meja. Ne zato, da bi postali hladni ali brezbrižni, temveč zato, da bi lahko ostali učinkoviti. Le odvetnik, ki zna ohraniti določeno notranjo distanco, lahko tudi v najbolj zahtevnih okoliščinah vidi bistvo problema in poišče najboljšo rešitev.

Odvetništvo je lep poklic. Verjamem celo, da je eden tistih poklicev, ki človeku omogočajo stalno osebno rast. Vsak spor, vsak zahteven klient, vsak konflikt in vsaka preizkušnja potrpežljivosti so lahko priložnost za učenje spoštovanja, samonadzora in obvladovanja negativnih čustev.

Učenje pa nikoli ni omejeno zgolj na poklicno ali zasebno življenje. Oboje se prepleta. Kar se naučimo v poklicu, prenašamo v zasebne odnose. Kar spoznamo o sebi v zasebnem življenju, nam pomaga postati boljši strokovnjak. Vse to tvori celoto in nas oblikuje kot ljudi.

Morda so imeli veliki misleci prav, ko so učili, da najvišja oblika znanja ni poznavanje sveta, temveč poznavanje samega sebe. Brez tega lahko postanemo vrhunski strokovnjaki, vendar bomo težko v polnosti razumeli pomen lastnega dela in sadove lastnega znanja.

Drage kolegice in kolegi, s to mislijo zaključujem svoj razmislek. Želim nam, da čim redkeje pozabimo, da smo v službi ljudi. Da smo, tako kot naše stranke, na poti učenja. Da se vsi učimo, stranke in odvetniki, zmagovalci in poraženci, tisti, ki imajo prav, in tisti, ki se motijo.

In da ob vsem strokovnem znanju ne izgubimo nečesa, kar je morda najpomembnejše: spoštovanja do drugih in notranjega miru v sebi.

Mnenje o skladnosti ravnanja odvetnika A. A. z načeli in pravili KOPE

Št. 2280/2024, 6. maj 2025

Komisija za etiko Odvetniške zbornice Slovenije je v skladu s 6. členom Kodeksa odvetniške poklicne etike (KOPE), na podlagi prijave Okrožnega sodišča v Mariboru, obravnavala ravnanje odvetnika A. A. in sprejela stališče št. 2280/2024 z dne 6. maja 2025.

Odvetnik je s tem, ko je za opravljene odvetniške storitve v več zadevah brezplačne pravne pomoči na iste dneve – in sicer 12. avgusta 2024, 20. avgusta 2024, 4. septembra 2024 in 13. septembra 2024 – v vsaki zadevi posebej uveljavljal povračilo kilometrine in nadomestilo za odsotnost iz pisarne, čeprav je šlo na posamezni dan le za eno potovanje, ravnal v nasprotju **s prvim odstavkom 8. in prvim odstavkom 9. člena Kodeksa odvetniške poklicne etike**.

Obrazložitev

Okrožno sodišče v Mariboru (prijavitelj) je pri Odvetniški zbornici Slovenije (OZS) vložilo prijavo zoper odvetnika A. A. (odvetnik). Prijavitelj odvetniku očita, da je od sodišča zahteval povračilo kilometrine in nadomestilo za odsotnost iz pisarne v vsaki posamezni zadevi brezplačne pravne pomoči, čeprav je storitve za stranke opravil na isti dan in je šlo zgolj za eno potovanje izven sedeža odvetniške pisarne v Ljubljani v Maribor. V podporo prijavi je prijavitelj priložil sklep o povrnitvi stroškov v zadevi brezplačne pravne pomoči št. Bpp 953/2024 z dne 20. 12. 2024, kjer so natančno navedeni datumi in številke zadev brezplačne pravne pomoči, ko je odvetnik na iste dneve z različnimi upravičenci do brezplačne pravne pomoči opravil posvete v priporu v Mariboru in nato v vsaki zadevi posebej zahteval povračilo kilometrine ter nadomestilo za odsotnost iz pisarne. Prijavitelj meni, da je takšno ravnanje odvetnika v nasprotju s KOPE, saj zmanjšuje zaupanje v poštenost odvetnikovega delovanja.

Odvetnik je v odzivu na očitke navedel, da sodišča obiskov pripornikov v Zavodu za prestajanje kazni zapora praviloma ne priznavajo kot samostojnih opravil, temveč jih obravnavajo kot pripravljalna dejanja, kar pa je odprto za razpravo v smislu etičnosti ravnanja sodišča. Do očitkov, da je odvetnik v več zadevah brezplačne pravne pomoči uveljavljal povračilo kilometrine in nadomestilo za odsotnost iz pisarne v vsaki zadevi posebej, čeprav je šlo za eno samo potovanje, pa se odvetnik ni opredelil.

Komisija za etiko po proučitvi prijave, pojasnil odvetnika in predloženih listin meni, da odvetnik ni ravnal skladno s pravili in načeli odvetniške poklicne etike iz razlogov, navedenih v nadaljevanju.

V skladu s prvim odstavkom 8. člena KOPE je odvetnik dolžan pri svojem delu skrbeti za ohranjanje osebne časti ter časti in ugleda odvetniškega poklica. Prvi odstavek 9. člena KOPE pa odvetniku nalaga, da mora pri opravljanju svojih nalog uživati zaupanje svojih strank ter sodnih in drugih organov, pri katerih jih zastopa oziroma uveljavlja njihove pravice in koristi, zato si mora prizadevati, da si to zaupanje pridobi, ga ohranja in z nobenim dejanjem ne ravna na način, ki bi to zaupanje omajal.

V konkretnem primeru je Komisija za etiko ugotovila, da je odvetnik dne 12. 8. 2024 v priporu v Zavodu za prestajanje kazni zapora Maribor poleg stranke v zadevi Bpp 953/2024 obiskal še stranko v zadevi Bpp 1064/2024. V obeh zadevah je priglasil stroške kilometrine in nadomestilo za odsotnost iz pisarne. V zadevi Bpp 1064/2024 so mu bili stroški tudi že priznani, v zadevi Bpp 953/2024 pa je bil njegov zahtevek v tem delu zavrnjen.

Dne 20. 8. 2024 in 4. 9. 2024 je odvetnik poleg stranke v zadevi Bpp 953/2024 v priporu obiskal še stranko v zadevi Bpp 452/2025, v tej zadevi so mu bili stroški kilometrine in nadomestilo za odsotnost iz pisarne tudi že priznani, v zadevi Bpp 953/2024 pa je bil njegov zahtevek v tem delu zavrnjen.

Dne 13. 9. 2024 pa je odvetnik v priporu obiskal tri stranke, in sicer v zadevah Bpp 953/2024, Bpp 1064/2024 in Bpp 1052/205, ter v vseh treh zadevah priglasil tako kilometrino in kakor tudi nadomestilo za odsotnost iz pisarne. V dveh zadevah so mu bili še pred odločitvijo s sklepom Bpp 953/2024 z dne 20. 12. 2024, ki ga je prijavitelj priložil prijavi, tudi že priznani stroški kilometrine in nadomestilo za odsotnost iz pisarne, čeprav je šlo za storitve, ki jih je odvetnik opravil z eno potjo iz Ljubljane v Maribor.

S tem, ko je odvetnik v ločenih postopkih brezplačne pravne pomoči uveljavljal povračilo kilometrine in nadomestilo za odsotnost iz pisarne za vsako posamezno zadevo posebej, čeprav je storitve opravil izven pisarne na isti dan in v okviru ene same poti, je neupravičeno prikazal višje stroške, kot so mu dejansko nastali, ter ustvaril napačen vtis, da je šlo za več ločenih potovanj. Ravnanje, pri katerem odvetnik za en sam obisk v zavodu uveljavlja povračilo potnih stroškov, kot da bi na pot šel večkrat, pomeni zavajanje in izkazuje nepošten odnos do sodišč v zvezi z uveljavljanjem stroškov. S tem je ravnal v nasprotju z dolžnostjo, da pri svojem delu ohranja osebno čast in čast odvetniškega poklica, kot zahteva KOPE.

Odvetnik ni le večkrat priglasil istih stroškov v različnih zadevah, temveč tudi po tem, ko so mu bili ti stroški neupravičeno priznani, nanje ni opozoril, niti ni poskušal

odpraviti očitno neutemeljene odmere. S tem je dodatno ravnal v nasprotju z dolžno skrbnostjo in poštenostjo, ki se pričakujeta od odvetnika pri uveljavljanju stroškov svojega dela.

Tako ravnanje odvetnika pomeni zlorabo zaupanja organa, pred katerim je odvetnik uveljavljal pravico do povračila stroškov. Gre za ravnanje, ki je v očitnem nasprotju z načelom integritete, ki mora usmerjati odvetnika pri vsakem njegovem postopanju – tudi pri uveljavljanju stroškov svojega dela.

Tako ravnanje pa ne škoduje le osebnemu ugledu posameznega odvetnika, temveč spodkopava tudi ugled in verodostojnost odvetniškega poklica kot celote.

Komisija za etiko zato meni, da je odvetnik s tem ravnal v nasprotju s prvim odstavkom 8. in prvim odstavkom 9. člena KOPE.

Komisija za etiko
odvetnica **Alenka Košorok Humar** (predsednica)
odvetnica **dr. Maruša Varl**
odvetnik **Pavle Pensa**

Iz dela Upravnega odbora OZS

Seja, 9. junij 2026

1. Izvedba sklepov Skupščine OZS

Upravni odbor OZS je obravnaval predlog gradiva, ki ga je strokovna služba OZS pripravila na podlagi sklepov Skupščine OZS z dne 12. maja 2026 glede seznanitve javnosti in strank z negativnimi posledicami neusklajene vrednosti odvetniške točke.

Strokovna služba OZS je pripravila predlog pojasnil OZS za stranke odvetniških pisarn glede negativnih posledic neusklajene vrednosti odvetniške točke in predlog vzorcev dogovorov o obračunu odvetniških storitev.

Upravni odbor je sprejel sklep, da bo vodstvo OZS skupaj z ožjo delovno skupino gradivo pregledalo in pripravilo končno različico za obravnavo na Upravnem odboru.[1]

2. Ukrepi za varovanje informacijske varnosti

OZS prejema številne ponudbe programskih rešitev za e-poslovanje odvetniških pisarn. Upravni odbor OZS se je seznanil s stanjem in poudaril pomen informacijske varnosti tovrstnih rešitev zaradi varovanja odvetniške poklicne tajnosti.

Z namenom predhodne strokovne presoje ustreznosti posameznega produkta za uporabo v odvetniških pisarnah je Upravni odbor sklenil, da bo OZS v sodelovanju z Odvetniško akademijo OZS na zahtevo ponudnika preverila njegovo programsko rešitev ter ponudnikom, ki bodo uspešno opravili postopek presoje, izdala potrdilo o ustreznosti produkta za uporabo v odvetniški dejavnosti.

Ponudnikom, ki bodo potrdilo OZS pridobili, bo omogočena tudi predstavitev njihovih produktov članstvu OZS v okviru izobraževalnih aktivnosti, na primer na Odvetniški šoli.

Seja, 14. julij 2026

1. Zavarovanje odvetniške poklicne odgovornosti v času mirovanja in daljše odsotnosti zaradi bolezni

Upravni odbor je Komisiji OZS za zavarovanje odvetniške poklicne odgovornosti odstopil v obravnavo vprašanje zavarovanja odvetnikov v času mirovanja opravljanja odvetniškega poklica in daljše odsotnosti zaradi bolezni. Komisija se je v zvezi s problematiko obrnila na pogodbeno zavarovalnico Wiener Städtische. Zavarovalnica je glede mirovanja opravljanja odvetniškega poklica predlagala, da si odvetniki zavarovanje poklicne odgovornosti individualno uredijo pri zavarovalnici in si zagotovijo neprekinjeno zavarovalno kritje po znižani, pro rata premiji. Za vsako leto predvidenega mirovanja bi premija znašala 1/5 premije, določene za primer upokojitve zavarovanca. Glede daljših bolniških odsotnosti pa zavarovalnica meni, da oprostitev oziroma znižanje premije ni mogoče, saj odsotnost ne zmanjšuje tveganja za odškodninske zahtevke, njeno trajanje pa ni vnaprej predvidljivo.

Komisija za zavarovanje odvetniške poklicne odgovornosti je po prejemu stališča zavarovalnice Upravnemu odboru predlagala sprejem dveh sklepov, s katerima se je odbor strinjal in ju tudi sprejel.

Glede zavarovanja v času mirovanja opravljanja odvetniškega poklica je Upravni odbor sklenil, da se zavarovalnici posreduje pritrdilen odgovor glede individualnega urejanja zavarovanja za čas mirovanja ter predlaga sklenitev aneksa k pogodbi o zavarovanju poklicne odgovornosti. Odvetnike z individualnimi zavarovanji se pozove, da zavarovanje uredijo tudi za čas mirovanja.

Glede daljših bolniških odsotnosti pa je Upravni odbor sklenil, da se zavarovalnici sporoči, da je treba primere

[1] Upravni odbor OZS je na julijski seji potrdil predlog spremnega dopisa za odvetnice in odvetnike ter predlog besedila za stranke odvetniških pisarn s pojasnili glede negativnih posledic neusklajene vrednosti odvetniške točke in vzorci dogovorov o obračunu odvetniških storitev. Dokumenti so bili 17. julija 2026 prek elektronske pošte poslani vsem odvetnicam in odvetnikom.

daljših odsotnosti zaradi bolezni, kadar je zagotovljen začasni prevzem odvetniške pisarne, z zavarovalnico obravnavati individualno.

2. Problematika neusklajene vrednosti odvetniške točke

Predsednik OZS je člane Upravnega odbora seznanil, da z Ministrstvom za pravosodje potekajo intenzivni pogovori glede uskladitve vrednosti odvetniške točke. Predsednik je povzel izražena pričakovanja zbornice, skladno s katerimi se od ministrstva pričakuje večja ambicioznost pri iskanju rešitev za zmanjševanje stroškov BPP (na primer uvedba višjega cenzusa, soudeležba stranke glede na njen materialni položaj, zožitev pravnih področij, na katerih se dodeljuje BPP, in omejitev obsega oziroma števila storitev BPP, spremembe na področju postopkov po Zakonu o duševnem zdravju ter Zakonu o preprečevanju nasilja v družini), ne pa zniževanje vrednosti odvetniške točke.

Predsednik je Upravnemu odboru OZS predstavil tudi predlog ministrstva, da bi se vrednost odvetniške točke delno uskladila z inflacijo, pri čemer bi se uskladitev uporabljala zgolj za storitve, ki niso vezane na plačilo iz javnih sredstev, torej tiste, ki se izvajajo na prostem trgu. Za storitve v okviru BPP in ex offo pa ministrstvo predlaga ohranitev sedanje vrednosti odvetniške točke, ki bi se usklajevala skupaj z vrednostjo za storitve, ki niso vezane na plačila iz javnih sredstev.

Člani Upravnega odbora si niso bili enotni glede predloga ministrstva, zlasti glede predloga, da se vrednost odvetniške točke ne bi v celoti uskladila z inflacijo, saj bi bila z le delno uskladitvijo vrednost točke na dolgi rok vedno bolj razvrednotena in nerealna.

Vodstvo zbornice bo nadaljevalo pogovore z ministrstvom, za kar je prejelo tudi mandat Upravnega odbora.[2]

Pripravila: **Jana Huč Uršič**, strokovna sodelavka OZS

[2] Intenzivno iskanje rešitve za uskladitev vrednosti odvetniške točke se nadaljuje. Na sestanku OZS in Ministrstva za pravosodje 17. julija je predsednik OZS ministrstvu predstavil predlog OZS za uskladitev vrednosti odvetniške točke, na katerega je Ministrstvo za pravosodje odgovorilo 1. septembra. Upravni odbor OZS je odgovor ministrstva obravnaval na seji 15. septembra 2026, vendar se z njim ni strinjal. Nov sestanek z ministrstvom je dogovorjen za 28. september. OZS po njem pričakuje korigiran predlog ministrstva, ki ga bo Upravni odbor OZS obravnaval 30. septembra 2026.

Sestanek OZS in Društva novinarjev Slovenije

V prostorih Odvetniške zbornice Slovenije (OZS) je v začetku septembra potekalo srečanje, ki sta se ga poleg predsednika OZS Janeza Starmana ter odgovornega urednika revije Odvetnik in odvetnika Andreja Razdriha udeležili novinarka POP TV Nika Kunaver in generalna sekretarka Društva novinarjev Slovenije Špela Stare.

Povod za srečanje je bil obojestranski interes za vzpostavitev strokovnega dialoga o vprašanjih komuniciranja javnih funkcionarjev z javnostjo prek njihovih odvetnikov. Udeleženci so izmenjali stališča o vlogi odvetnika pri komuniciranju njegove stranke z javnostjo, med drugim o vprašanju, ali lahko odvetnik v takšnih okoliščinah nastopa tudi kot neke vrste PR-zastopnik javnega funkcionarja oziroma »vratar« dostopa medijev do njega.

▲ (z desne) Janez Starman, Andrej Razdrih, Špela Stare in Nika Kunaver.

Posebna pozornost je bila namenjena tudi razmerju med stranko in odvetnikom, ki temelji na načelu stroge zaupnosti, ter vprašanju, kako to načelo uskladiti s pravico javnosti do obveščenosti in pravico novinarjev do dostopa do informacij.

Udeleženci so se strinjali, da je odprta vprašanja smiselno obravnavati tudi v širšem strokovnem okviru. Društvo novinarjev Slovenije bo zato predlagalo predavatelja, ki bi na Odvetniški šoli v letu 2027 predstavil novinarski vidik teh vprašanj ter prispeval k nadaljevanju strokovnega dialoga med odvetniško in novinarsko stroko.

Andrej Razdrih

Izbrisi odvetnikov iz odvetniškega imenika OZS

- 30. 4. 2026: **Sara Habat**, odvetnica v Ljubljani, Železna cesta 14 (zaposlena v Odvetniški družbi Prostran o.p. d.o.o.), ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica.
- 4. 6. 2026: **Barbara Kolenko Helbl**, odvetnica v Mariboru, Zagrebška cesta 104, ker se je sama odrekla opravljanju odvetniškega poklica.

Prevzemnica: **Zdenka Pavlovič**, odvetnica v Mariboru, Cesta k Tamu 12.

- 5. 6. 2026: **Tina Heferle**, zadnja zaposlitev v Odvetniški družbi Novak d.o.o., Radovljica, ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica.
- 7. 6. 2026: **Teja Gaber**, odvetnica v Ljubljani, Dalmatinova ulica 2 (zaposlena v Odvetniški družbi Kozinc in partnerji, o.p., d.o.o.), ker se je sama odrekla opravljanju odvetniškega poklica.
- 14. 6. 2026: **Danaja Rožmarin**, odvetnica v Radljah ob Dravi, Mariborska cesta 2, ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica.

Prevzemnica: **dr. Brigita Levičar Praznik**, odvetnica v Slovenj Gradcu, Šolska ulica 6.

- 30. 6. 2026: **Mateja Verstovšek**, odvetnica v Celju, Ljubljanska cesta 5a, ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica zaradi upokojitve.

Prevzemnik: **Boštjan Verstovšek**, odvetnik v Celju, Ljubljanska cesta 5a.

- 30. 6. 2026: **Nina Naglič**, odvetnica v Radljah ob Dravi, Mariborska cesta 7 (zaposlena v Odvetniški družbi Ternik Bučar, o.p., d.o.o.), ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica.
- 2. 7. 2026: **Janez Prebil**, odvetnik (zaposlen v Odvetniška družba Prebil o.p. d.o.o.), po 7. točki prvega odstavka 30. člena ZOdv v zvezi s 7. točko prvega odstavka 25. člena ZOdv in tretjo alinejo prvega odstavka 59.a člena Statuta OZS.
- 14. 7. 2026: **Mateja Žorž**, odvetnica v Ljubljani, Dunajska cesta 122, ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica.

Prevzemnica: **Tanja Bohl** iz Odvetniške pisarne Bohl, d.o.o., Dunajska cesta 156, 1000 Ljubljana.

- 31. 7. 2026: **Aleksandra Pavlič**, odvetnica v Slovenskih Konjicah (zaposlena v odvetniški pisarni Mateja Nečemerja), ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica.
- 31. 7. 2026: **Monika Jejčič**, odvetnica v Ljubljani, Dunajska cesta 163 (zaposlena v Odvetniški družbi Ketler & Partnerji o.p. d.o.o.), ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica.
- 31. 8. 2026: **Marko Smrekar**, odvetnik v Ljubljani, Ilirska ulica 16 (zaposlen pri odvetnici Barbari Smrekar Pečkaj), ker se je odrekel opravljanju odvetniškega poklica.
- 16. 8. 2026: **Špela Loboda**, odvetnica v Ljubljani, Poljanski nasip 8 (zaposlena v odvetniški družbi Kirm Perpar, odvetniška družba o.p., d.o.o.), ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica
- 31. 8. 2026: **Ivanka Ločniškar**, odvetnica v Ljubljani, Selanov trg 6, ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica zaradi upokojitve.

Prevzemnica: **Polonca Šrot**, odvetnica v Ljubljani, Tivolska cesta 36.

- 31. 8. 2026: **Špela Lovšin**, odvetnica v Ljubljani, Tomšičeva 3 (zaposlena v Odvetniški pisarni Schönherr – podružnica v Sloveniji), ker je prenehala opravljati odvetniški poklic.
- 31. 8. 2026: **Jana Turk**, odvetnica v Ljubljani, Kongresni trg 15, ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica zaradi upokojitve.

Prevzemnica: **dr. Maruša Varl**, odvetnica v Ljubljani, Miklošičeva ulica 7.

- 9. 2026: **Andrej Kozelj**, odvetnik v Ljubljani, Hrvatski trg 3, ker se je sam odrekel opravljanju odvetniškega poklica zaradi upokojitev.

Prevzemnica: **Nataša Kozelj**, odvetnica v Ljubljani, Hrvatski trg 3.

- 1. 9. 2026: **Katarina Sibinčič**, družbenica Odvetniške družbe Carotta o.p., d.o.o., Kolodvorska ulica 11, 1000 Ljubljana, ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica zaradi upokojitve.

Iz odvetniškega imenika – 23. september 2026

1913 odvetnikov, 92 kandidatov, 198 pripravnikov, 348 odvetniških družb in 26 civilnih odvetniških družb

Odvetnice/ki

- vpisanih 1913– med njimi 988 odvetnikov in 925 odvetnic
- največ jih je v Območnem zboru odvetnikov Ljubljana (1122 odvetnikov), najmanj pa v OZO Slovenj Gradec (26 odvetnikov)
- od 11. 6. do 23. 9. 2026 se jih je vpisalo 19 – 8 odvetnikov in 11 odvetnic
- izbrisalo se jih je 18 – 3 odvetniki in 15 odvetnic.

Odvetniške/i kandidatke/ti

- vpisanih 92 – med njimi 30 kandidatov in 62 kandidatk
- največ jih v OZO Ljubljana (56 odvetniških kandidatov), najmanj pa v OZO Krško (ni odvetniških kandidatov)
- od 11. 6. do 23. 9. 2026 se jih je vpisalo 13 – 7 kandidatov in 6 kandidatk
- izbrisalo se jih je 20 – 10 kandidatov in 10 kandidatk; z odvetniško prakso je prenehalo 6 kandidatov.

Odvetniške/i pripravnice/ki

- vpisanih 198 – med njimi 69 pripravnikov in 129 pripravnic
- največ jih je v OZO Ljubljana (134 odvetniških pripravnikov), najmanj pa v OZO Nova gorica (2 odvetniška pripravnika)
- od 11. 6. do 23. 9. 2026 se jih je vpisalo 15 – 6 pripravnikov in 9 pripravnic
- izbrisalo se jih je 16 – 9 pripravnikov in 7 pripravnic; z odvetniško prakso je prenehalo 8 pripravnikov.

Odvetniške družbe

- aktivno posluje 314 odvetniških družb in 26 civilnih odvetniških družb.

Imenik tujih odvetnikov

- na podlagi 34. b členu ZOdv jih je bilo vpisanih 12 – 8 odvetnikov in 4 odvetnice
- na podlagi 34. č členu ZOdv jih je bilo vpisanih 6 – 4 odvetniki in 2 odvetnice
- na podlagi priglasitve po 34. d členu ZOdv je vpisan 1 odvetnika.

Poslovila sta ste

- **Franc Pipan**, upokojeni odvetnik
- **Ivan Gorjup**, upokojeni odvetnik v Mariboru

23. junija 2026 so pred predsednikom OZS Janezom Starmanom prisegli

Iva Černe
odobren vpis: 23. 6. 2026
sedež: Dunajska cesta 163, 1000 Ljubljana
(zaposlena v Odvetniški družbi Ketler & Partnerji o.p. d.o.o.)

Maja Mohor
odobren vpis: 23. 6. 2026
sedež: Derčeva ulica 35, 1000 Ljubljana
(zaposlena v Odvetniški pisarni Sedmak d.o.o.)

Špela Ratajec
odobren vpis: 23. 6. 2026
sedež: Dalmatinova ulica 1, 8000 Novo mesto
(zaposlena v Odvetniški družbi Simčič in Panjan, o.p., d.o.o.)

Tjaša Žnidar Prosen
odobren vpis: 23. 6. 2026
sedež: Oblakova ulica 30, 3000 Celje

Milcho Balevski
vpis: 23. 6. 2026
sedež: Tavčarjeva ulica 6, 1000 Ljubljana
(zaposlen v Odvetniški pisarni Jadek & Pensa d.o.o.)

Matic Jadrič
odobren vpis: 1. 7. 2026
sedež: Središka ulica 5, 1000 Ljubljana

Primož Krpič
odobren vpis: 23. 6. 2026
sedež: Dunajska cesta 163, 1000 Ljubljana
(zaposlen v Odvetniški družbi Ketler & Partnerji o.p. d.o.o.)

Rok Resnik
odobren vpis: 1. 7. 2026
sedež: Osojnikova cesta 3, 2250 Ptuj
(zaposlen pri odvetniku Gregorju Resniku)

21. julija 2026 so pred predsednikom OZS Janezom Starmanom prisegli

Vesna Kemper
odobren vpis: 21. 7. 2026
sedež: Cesta krških žrtev 23a, 8270 Krško
(zaposlena pri Dušanu Medvedu)

Irena Jurinčič Čeligo
odobren vpis: 21. 7. 2026
sedež: Ferrarska ulica 17, 6000 Koper
(zaposlena pri mag. Bogomirju Horvatu)

Aleksandra Šokčević
odobren vpis: 21. 7. 2026
sedež: Dalmatinova ulica 2, 1000 Ljubljana
(zaposlena v Odvetniški pisarni Križanec Rok d.o.o.)

Rene Pohlen
odobren vpis: 1. 8. 2026
Pristaniška ulica 45, 6000 Koper

Sašo Šilec
odobren vpis: 21. 7. 2026
sedež: Trstenjakova ulica 5, 2250 Ptuj
(zaposlen v Odvetniški pisarni Kenda, o.p., d.o.o.)

23. septembra 2026 so pred predsednikom OZS Janezom Starmanom prisegli

Barbara Bajželj Štrukelj
odobren vpis: 23. 9. 2026
sedež: Koroška cesta 21, 4000 Kranj

Barbara Dolhar Gabrovec
odobren vpis: 23. 9. 2026
sedež: Gosposvetska cesta 11, 1000 Ljubljana
(zaposlena v Odvetniški družbi Dolhar o.p. d.o.o.)

Tina Heferle
odobren vpis: 23. 9. 2026
sedež: Ulica talcev 15, 2000 Maribor
(zaposlena pri odvetniku Andreju Pipušu)

Špela Jereb
odobren vpis: 23. 9. 2026
sedež: Masarykova cesta 14, 1000 Ljubljana
(Zaposlena v Odvetniški pisarni Kavalič, d.o.o.)

Sara Oranič
odobren vpis: 1. 10. 2026
sedež: Cankarjeva cesta 1, 4290 Tržič

Grega Paternoster
odobren vpis: 23. 9. 2026
sedež: Komenskega ulica 36, 1000 Ljubljana
(zaposlen v odvetniški družbi Odvetniki Šelih & partnerji, o.p., d.o.o.)

Uroš Verbovšek
odobren vpis: 23. 9. 2026
sedež: Opekarniška cesta 2c, 3000 Celje

Odvetnik potuje

Če se boste fotografirali na zanimivem kraju – doma ali po svetu – z našo revijo v roki, bomo fotografije objavili.

Fotografije pošljite na e-naslov:
andrej.razdrih@odvetnik-razdrih.si

▲ Alpe d'Huez, Francija.

▲ Osijek, Hrvaška.

▲ Edinburgh, Škotska.

Tatjana Medic
odvetnica v Novem mestu

Jasna Simčič
odvetnica v Novem mestu

Dvanajst let strogo zaupne poletne delovne inšpekcije

Vsako leto med 15. julijem in 15. avgustom se v Novem mestu zgodi nekaj, česar večina ljudi sploh ne opazi. Dve novomeški odvetnici opraviva svojo tradicionalno, popolnoma neuradno in povsem samooklicano poletno delovno inšpekcijo po odvetniških pisarnah.
Namen inšpekcije je preprost: preveriti, kdo med sodnimi počitnicami dejansko dela in kdo se je še pravočasno (pred inšpekcijo) umaknil na zaslužen dopust.

V letu, ko se je inšpekcija formirala, je bila seveda še precej neizkušena in se je svojega dela lotila okoli 10. ure, pri čemer je seveda v celoti spregledala omejitve, ki jih postavlja Zakon o omejevanju porabe alkohola, in sicer da so v odvetniških pisarnah poleg spisov in neplačanih računov tudi zaloge tekočin različnih alkoholnih stopenj. Takrat je bilo marsikje mogoče naleteti na presenečenje, ki je inšpekcijo skorajda vrglo iz tira. Toda človek se iz izkušenj uči.

Tako se je tudi najina delovna inšpekcija z leti ustrezno izobrazila, strokovno usposobila in pridobila nekaj nujno potrebne terenske kilometrine. Zdaj je pristop precej bolj premišljen. Zaradi resnosti in strokovnosti izvajane dejavnosti se z inšpekcijskimi postopki začne zgodaj zjutraj. Praviloma že okoli sedme ure zjutraj. In seveda – vedno nenapovedano.

Inšpekcija tako marsikoga ujame v bifeju na kavi, kjer kljub obilju pijač ni nevarnosti glede alkoholnih napitkov. Sicer pa inšpekcija že na vratih pisarne, kadar so ta odprta, glasno in z najbolj resnim možnim izrazom na obrazu začne takole:

»Dober dan. Prosim, da odvetnika obvestite, da je prišla delovna inšpekcija.«

Kadar gre za nove kolege ali nove člane posameznega tajništva, je učinek zelo zanimiv. Ponavadi nagovorjeni za nekaj sekund otrpnejo, njihov pogled prestrašene srne pa jasno sporoča:

»Ničesar ne vem. Jaz sem tukaj na novo.«

»Mene so vzeli preko študentskega servisa. Jaz samo delam, kar mi rečejo.«

Takrat inšpektorica Jasna, ki je pobudnica nastanka delovne inšpekcije, prepreči morebiten infarkt, se predstavi kot kolegica odvetnica in situacijo hitro razjasni ter pojasni, da gre za tradicionalen poletni nadzor, pri katerem s kolegico Tatjano preverjava zgolj to, ali je kdo od kolegov prisoten na delu. Če je prisotnost potrjena, inšpekcija hitro predlaga ukrep – odhod kolega na dopust, čemur seveda sledi še obvezen dokazni postopek: skupinska fotografija. Za arhiv. Seveda strogo za interno uporabo.

Če je pisarna prazna, je postopek nekoliko bolj zapleten, vendar nič manj strokoven. Ena od inšpektoric se obesi na kljuko, druga pa fotografira. Tako nastane neizpodbiten dokaz, da je bila pisarna obiskana in da v njej ni bilo žive duše. Če je na vratih še obvestilo v slogu:

»Od 15. 7. do 15. 8. zaradi letnega dopusta pisarna ne posluje,« je zadeva zaključena. Dokazno gradivo je popolno.

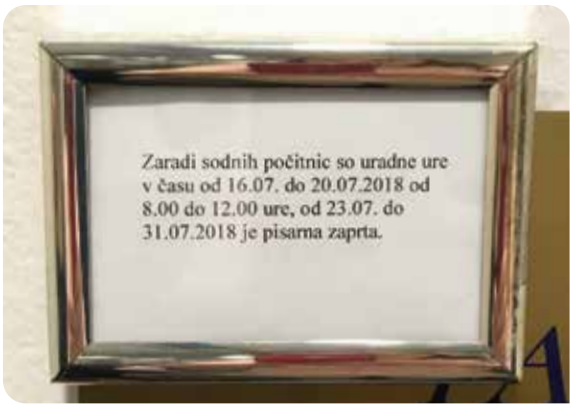

Ta tradicija traja že dvanajsto leto

Res je, da je del arhiva nekoliko okrnjen. Fotografije približno dveh let so namreč nekje globoko v morju, saj je imela inšpektorica, ki shranjuje dokumentarno gradivo, nesrečo z gumenjakom in je njen telefon padel v morje. Tako se nad posnetki najbrž čudijo ribe, hobotnice in druga morska bitja, ki si ob ogledu verjetno mislijo, da gre za zelo nenavadno novomeško sodno prakso.

Kljub vsemu je treba priznati, da so kolegi najine inšpekcije pravzaprav veseli in že od začetka junija dalje sprašujejo, kdaj jih bo le-ta obiskala, da bi imeli tudi sami potrdilo o tem, kako ubogi so in da med sodnimi počitnicami resno opravljajo svoje delo – če odvetniku lahko verjameš. A inšpekcija se ne da. Ne razkriva datuma in ure obiska. Tako je bila letošnja inšpekcija manj uspešna glede izrečenih ukrepov – napotitev na dopust.

Sva pa imeli inšpektorici tako več časa proučevati pretekla dogajanja oziroma sva ugotovili, da niti kovid ni

▲ Zalotene na jutranji kavi na Glavnem trgu v Novem mestu, 7. avgust 2025. Objavljava z dovoljenjem fotografiranih.

uspel izkoreniniti tradicionalnih zalog tekočih alkoholnih stopenj po odvetniških pisarnah. Čeprav sva bili inšpektorici prepričani, da je po vseh teh letih zalog dokončno zmanjkalo, se je teren izkazal za precej bolj odpornega. Ker pa zaradi zgodnje ure kolegov vse pogosteje ne najdeva v pisarnah, ampak na jutranji kavici v kakšnem lokalu, nama te zaloge ne pridejo (več) do živega. Stanje glede alkohola ob 7. uri zjutraj je v bifeju praviloma precej bolj skromno, zato je tudi inšpekcijski pregled nekoliko manj tvegan. Da pa bi šli s kolegom, ki ga zalotiva v bifeju, nazaj do njegove pisarne, si pa tudi ne dovoliva. Pravila so za vse enaka: če te ni v pisarni, te pač tam ni in naju tudi zaloga alkohola tja ne premami. Si pa beleživa, kaj vse ponujajo in kaj bi dali za fotografijo v pisarni. Dokaza o svoji prisotnosti na delu si ne želi zgolj en kolega, ki svoje fotografiranje z inšpektoricama strogo zavrača. Dokaz, da je bil na delu, je v njegovem primeru fotografija inšpektoric za njegovo lepo urejeno pisalno mizo s 100-odstotno zagotovljeno anonimizacijo spisov, pri čemer fotografija ni narejena z iztegnjeno roko ene od inšpektoric, ampak jo naredi kolega.

Seveda vedno obstaja kakšna pomembna izjema, in to je ena od odvetniških pisarn na Vrhovčevi ulici. Tam so očitno že zdavnaj ugotovili, kako delovna inšpekcija deluje. Zato naju ob prihodu, če so na delu, vedno pričaka ohlajena penina. Takšnega pristopa seveda nobena resna inšpekcija ne more zavrniti.

Delovna inšpekcija je postala prava novomeška institucija

Po dvanajstih letih lahko s kolegico z gotovostjo ugotavljava, da je najina poletna delovna inšpekcija postala prava novomeška institucija. Nima sicer nobenih zakonskih pooblastil, nima službenega avtomobila, nima značke in nima nobenega proračuna. Ima pa fotoarhiv, nekaj zelo prestrašenih mladih kolegov in poslovnih sekretark ter dve vztrajni odvetnici z neprecenljivo zbirko dokazov o tem, kdo je zadnjih dvanajst let med počitnicami delal in kdo ne.

In kadar kdo praznuje kakšno pomembno obletnico ali odide v pokoj, ne dobi le čestitke oziroma dobrih želja, temveč tudi zbirko fotografij kot dokaz, da je bil nekoč, nekega poletnega jutra ali zgodaj dopoldne ujet pri delu oziroma pri nedelu.

To pa je dokumentacija, ki se ji nobena odvetniška pisarna ne more izogniti.

Šaljive zgodbe

mag. Gregor Velkaverh
odvetnik v Kopru

Kaj se pere in kaj umije

Včasih se na tržnici zadržim pri Radojki, krepki, mladi, zelo zgovorni ženski iz neke bivše jugoslovanske republike; nikoli je nisem vprašal, od kod natančno je, a po izgovorjavi sklepam, da je iz Bosne. Ima stojnico z južnimi sadeži. Nekega dne mi je pripovedovala, kako je bilo na tečaju slovenščine, ki ga je morala opraviti zaradi pridobitve državljanstva.

»Bilo je kar zanimivo, imeli smo 'fejst' profesorja. Bil je visok, črn in prijeten. Učili smo se vsega - samostalnike, sklanjatve, zaimke, prislove, dvojino - in nekega dne smo imeli glagole.

Pri nas, kot veš, peremo vse – peremo veš, peremo ruke, peremo posuđe. Kot Angleži, Nemci ali Italijani – I wash my hands, I wash my dishes, I wash my laundry. Samo Italijani imajo malo čuden izraz za pranje perila, oni delajo luknje, saj pravijo: Fare il bucato. A v slovenščini je to cela znanost: operem perilo, pomijem posodo, si umijem roke. Pa je profesor postajal malo tečen, verjetno je imel tak dan, in smo ponavljali: operem to, pomijem ono, si umijem to, pa dovršno obliko (mi pravimo svršeno), pa nedovršno. V nekem trenutku se mi je zdelo, da je sicer simpatičen človek malo preveč tečen, pa sem mu rekla: 'Kaj pa rit, gospod profesor, a rit opereš ali jo umiješ?'

Malo je zastal, se nasmehnil, kot da se mu, neumno dekle, malo smilim, potem je malo zardel, kot da bi mu bilo nerodno, nato pa pozelenel, kot da se bo zadušil. In ves čas me je brez besed debelo gledal.

Najprej sem mislila, da mu je zaradi besede rit nerodno, potem pa sem dojela. On NI VEDEL.

Ljubi bog, profesor slovenščine, pa ne ve, ali je prav reči, da rit opereš, ali je prav, da jo umiješ.

Smilil se mi je in bila sem jezna nase, da sem ga spravila v zadrego pred vsemi, pa sem mu hitro rekla, da prekinem mučno situacijo: 'Saj ni važno, gospod profesor, nič hudega, imam pa za vas pesmico: ni pomembno, ali rit opereš ali jo umiješ, važno je, da jo očediš in v gate skriješ.'

Dobesedno pobegnil je iz predavalnice, kot Modri dirkač. Vuuum in ga ni bilo več.

Drugi dan me je malo pretirano prijazno pozdravil, a čutila sem neki hlad, mi dejal, da znam dovolj, morda celo malo preveč slovenščine, mi zaključil izpit z najboljšo oceno in me predčasno poslal domov.«

Tax-Fin-Lex®

TFL AI PLUS

Nov standard pravne umetne inteligence

TFL AI ni le iskalnik. Je vaš pravni sodelavec, ki razume 1.4M+ preverjenih dokumentov iz baze Tax-Fin-Lex. Vsak odgovor je argumentiran in podprt z viri, ki jim lahko zaupate.

Glavne funkcionalnosti

OGLAS

Pravni pogovor

Zastavite vprašanje v slovenščini in pridobite odgovor iz zakonodaje, sodne prakse ter strokovnih člankov. Izberite časovno obdobje, vejo prava ali specifični zakon. Lahko se pogovarjate tudi z neposredno izbranim dokumentom.

Analiza sodb

TFL AI prebere sodbo in izlušči bistvene dele: dejstva, pravno podlago in odločitev. Na voljo so trije tipi povzetkov ter možnost pogovora o sodbi.

Analiza dokumenta

Naložite svojo pogodbo, sklep ali drug dokument. Sistem ga prebere, povzame in vam omogoči pogovor o vsebini ter povezavo s pravno bazo.

Raziskovanje sodne prakse

Izberite filtre (sodišče, obdobje, področje) in opišite kaj iščete. TFL AI pripravi obsežno poročilo z relevantnimi sodbami in povzetki.

Pravne mape

Organizirajte delo po zadevah. Vsaka mapa hrani pogovore, dokumente in raziskave za posamezen primer. Vse na enem mestu.

TFL AI agenti

Vnaprej pripravljene akcije: primerjava dokumentov, analiza skladnosti, prevajanje in druge pogoste pravne naloge.

Glasovno upravljanje

Govorite namesto tipkanja. TFL AI razume slovenščino in vam odgovore lahko tudi glasovno prebere. Idealno za delo na poti.

Vaša varnost je na prvem mestu

- TFL AI uporablja izključno podatke iz portala TFL, ki so točni in dnevno ažurirani.
- Naš model se ne uči na vaših podatkih.
- Vaši podatki so varni skladno z GDPR in ZVOP-2.

SKENIRAJ ME!

Več o TFL AI si priberite na naši spletni strani.

www.tax-fin-lex.si • info@tax-fin-lex.si • 01 432 42 43

Tina Šnajder
okrožna sodnica na Delovnem in socialnem sodišču v Ljubljani

XV. Evropski kongres ISLSSL

Med 16. in 19. septembrom 2026 je na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani potekal XV. Evropski kongres Mednarodnega združenja za delovno pravo in pravo socialne varnosti (ISLSSL). Ker smo se že skoraj navadili, da Slovenci zasedajo pomembne funkcije tudi v mednarodnem prostoru, naj omenim, da je podpredsednik ISLSSL prof. dr. Grega Strban, predstojnik Katedre za delovno in socialno pravo na ljubljanski Pravni fakulteti in predsednik slovenskega Društva za delovno pravo in socialno varnost, ki je bil tudi odličen koordinator kongresa.

Mednarodno združenje za delovno in socialno pravo (*International Society for Labour and Social Security Law* – **ISLSSL**) je mednarodna strokovna organizacija, ki združuje strokovnjake s področja delovnega prava in prava socialne varnosti ter je bila ustanovljena pred skoraj 70 leti v Bruslju (1958). Ne deluje samo v okviru Evrope temveč tudi v Latinski Ameriki, Aziji, Afriki, Severni Ameriki in Oceaniji. Njen namen je proučevanje delovnega prava in prava socialne varnosti na nacionalni ter mednarodni ravni.

Kongres so otvorili predsednica Republike Slovenije **dr. Nataša Pirc Musar**, dekan ljubljanske Pravne fakultete **dr. Miro Cerar** in predsednik ISLSSL **Jean-Michel Servais**. Osrednja tema kongresa je bila *Socialna Evropa pod pritiskom – sodobni izzivi nacionalnega in evropskega delovnega prava in prava socialne varnosti* (*Social Europe under Strain – Contemporary Challenges of National and European Labour and Social Security Laws*).

Tisti, ki se ukvarjajo z delovnim pravom in pravom socialne varnosti, bodo verjetno pritrdili, da se to področje danes sooča z enim najintenzivnejših obdobij sprememb doslej. Nove oblike dela, digitalizacija, umetna inteligenca, spreminjanje socialnih rizikov in socialne varnosti nasploh prinašajo nove izzive, ki prihajajo intenzivno in zahtevajo hitre odgovore.

Kongres je bil razdeljen na tri osrednje sklope – individualno delovno pravo, socialno pravo in kolektivno delovno pravo; znotraj teh sklopov so se zvrstile številne tematske sekcije, v katerih so svoja stališča, raziskave in izkušnje predstavljali predavatelji z vsega sveta. Udeleženci so imeli možnost izbirati med več kot 150 različnimi predavanji.

Na področju individualnega delovnega prava se je razpravljalo o novih načinih organizacije dela: digitalizaciji in vplivu umetne inteligence na delovna razmerja, platformnem delu, algoritemskem upravljanju, enakosti in predvidljivosti plačila, klimatskih spremembah, ki nujno narekujejo, da smo pozorni tudi na delovno- in socialnopravnem področju (vročina, delo v onesnaženem zraku, radiaciji itd.), težavah, ki jih prinaša globalizacija (na primer vprašanje različnega plačila znotraj iste verige podjetij).

Med plenarnimi prispevki so bila obravnavana vprašanja, kdo v sodobnih oblikah dela dejansko določa plačo, in vprašanja o pravici do človeške odločitve v času algoritmičnega upravljanja ter meji varstva delavcev v čezmejnih delovnih razmerjih. Zelo zanimiv prispevek o enakem plačilu in vrednotenju enakega dela med ženskami in moškimi je imel docent na Katedri za delovno in socialno pravo na ljubljanski Pravni fakulteti **dr. Primož Rataj**.

Del kongresa, namenjen socialni varnosti, je obravnaval sodobne spremembe trga dela, ki posegajo v vključenost v sisteme socialnega zavarovanja, nove socialne rizike ter vprašanje učinkovitosti in vzdržnosti sistemov socialne varnosti. Pri obravnavanju kolektivnih pogodb je bilo še zlasti zanimivo obravnavanje čezmejnega učinkovanja kolektivnih pogodb in vloge socialnega dialoga v spreminjajočem se delovnem okolju. Predstavljene so bile nacionalna sodna praksa in sodna praksa Sodišča EU ter tudi implementacija direktiv v EU znotraj različnih zakonodaj.

Posebna vrednost kongresa je bila zagotovo v raznoliki zastopanosti predavateljev iz številnih držav. Podobni problemi (platformno delo, algoritmično upravljanje, enako plačilo, diskriminacija, delovni čas, socialna varnost ali kolektivna pogajanja) se pojavljajo v skoraj vseh državah, vendar pravni sistemi nanje odgovarjajo različno. Zagotovo pa lahko rečemo, da sodobni problemi delovnega prava in socialne varnosti postajajo skupni evropskemu in širšemu mednarodnemu prostoru.

Ob vse bolj zabrisanih mejah je zato na mestu osrednje vprašanje kongresa: *ali tradicionalna načela delovnega prava in socialne varnosti še ustrezajo spremembam?* Eden ključnih izzivov delovnopravne stroke bo zato ohraniti temeljno varovalno funkcijo delovnega in socialnega prava ter jo hkrati prilagoditi novim oblikam dela, tehnološkemu razvoju in spreminjajočim se razmeram na trgu dela, kakor tudi na področju socialne varnosti.

Za konec naj omenim, da si res posebno pohvalo zaslužijo slovenski organizatorji. Kongres je bil izveden na visoki strokovni in organizacijski ravni, hkrati pa je ohranil sproščeno, prijetno in gostoljubno vzdušje. Tudi za pogostitev je bilo odlično poskrbljeno, tako da lačen ali žejen ni ostal nihče.

Če se letos kongresa niste mogli udeležiti, naj prišepnem, da bo naslednje leto v skoraj istem terminu svetovni kongres ISSLL v Mehiki (Ciudad de Mexico).

Ivana Bendow
profesorica angleščine pri Evropski mreži za izobraževanje v pravosodju (EJTN) in na Pravosudnoj akademiji v Zagrebu

Dokaz je v pudingu (7.)

Stavek iz naslova je dobeseden, in za zdaj še neustrezen, prevod angleškega reka *The proof is in the pudding*.
Besedici »za zdaj« poudarjam zato, ker se bo morda že jutri tak dobesedni prevod udomačil, tako kot se je udomačil dobesedni prevod nemškega frazema *Butter auf dem Kopf haben* (imeti maslo na glavi). Mlajšim generacijam pa je najbrž bližje njegova angleška različica to have a skeleton in the cupboard oziroma v ameriški varianti a skeleton in the closet (imeti okostnjaka v omari).

Kakorkoli že, dejstvo je, da lahko o kakovosti pudinga sodimo šele, ko ga pripravimo in poskusimo. Je presladek, preredek ali ravno pravšen? Ne moremo vedeti, dokler ne poskusimo; ne vemo, dokler ni končano; zares bomo vedeli šele, ko zadeva oživi, šele po pravi preizkušnji – vse to so možni prevodi angleškega reka *The proof is in the pudding* oziroma v celotni obliki *The proof of the pudding is in the eating*.

Toliko o »dokazu v pudingu«. O dokazih v sodnem postopku pa velja poudariti dvoje.

Prvič, kar je manj pomembno, samostalnik *evidence* nima množinske oblike. Z drugimi besedami, ustreza tako slovenskemu izrazu *dokaz* kot *dokazi*. Zato *this is evidence that* pomeni »to je dokaz, da«, kadar pa imamo več dokazov, bomo rekli *we have a lot of evidence* (brez končnice -s). Če želimo poudariti število dokazov (en dokaz, dva dokaza, trije dokazi), si pomagamo z izrazoma *a piece of* oziroma *pieces of*, zato bomo rekli *there is only one piece of evidence* oziroma *there are two pieces of evidence*.

Drugič – in po moji presoji pomembneje: zastavlja se vprašanje, zakaj v angleščini obstajata dve besedi, ki ustrezata slovenskemu izrazu dokaz: *proof* in *evidence*. Ali gre za sopomenki, ki ju lahko uporabljamo izmenično? Pravniki bodo zlahka dojeli odgovor na to vprašanje: samo *proof* je v pravem pomenu besede zares dokaz, medtem ko je *evidence* tisto, kar v pravni teoriji imenujemo dokazno sredstvo (*media probandi*). *Evidence* je torej *means of proof* oziroma nosilec dokaza. Na naslednji izraz boste v angleških pravnih besedilih naleteli redko, vendar nekateri slovarji vseeno navajajo, da *means of proof refers to the methods or materials used to demonstrate that a fact is true, such as documents, witness testimony, etc.*

Ko enkrat vemo, da je *evidence* nosilec dokaza (izpovedba priče, posredno sama priča), ni težko razumeti, zakaj se v angleščini kronska priča imenuje *state's evidence*. Za obdolženca, ki pridobi status kronske priče (zakonski izraz, ki ga uporablja hrvaški Zakon o Uradu za preprečevanje korupcije in organiziranega kriminala), bomo rekli *he/she turned state's evidence*.

V tem angleškem zakonskem izrazu je še zlasti pomenljiva beseda *turned*, ki praviloma označuje preobrat oziroma preoblikovanje. V konkretnem primeru se je obdolženec »preoblikoval« v pričo tožilstva tako, da je priznal krivdo in se odločil pričati zoper svoje soobdolžence v korist države oziroma tožilstva.

Zanimivo je tudi vprašanje, zakaj se je hrvaški zakonodajalec odločil za izraz *kronska priča* (slovenski zakonski izraz za takšno pričo je skesanec, italijanski pa *il pentito*). Predvidevam, da je hrvaški zakonodajalec sledil britanski angleščini, v kateri tožilstvo nastopa v imenu monarha. Ker se monarh figurativno označuje s krono, se kronska priča v britanskem pravu imenuje *crown witness* oziroma *Queen's evidence* ali *King's evidence*. Jezikoslovje nam dopušča, da v hrvaščini skesancu še vedno rečemo »kronska priča«, čeprav ta ne priča v korist »krone«, pri čemer se moramo zavedati, da dobeseden prevod v angleščino ni primeren za države, ki niso monarhije, kot sta Slovenija ali Hrvaška. Zato je za slovenski izraz skesanec ustrezen prevod v angleščino *state's evidence* – poimenovanje, ki ga bodo pravilno razumeli tako Britanci kot drugi govorci angleščine.

Ogromno kolokacij, v katerih se pojavlja beseda dokaz, na svoj način priča o pomenu dokazov v sodnem postopku. Zaradi omejenega prostora v nadaljevanju navajam le nekatere.

In kakšen bo ta hrvaško-angleško-slovenski kolokacijski pravni slovar, ki ga Ivana in Marta pripravljata? Res je, da lahko na podlagi nekaterih informacij ugibamo, vendar *as always, the proof is in the pudding*.

- **dokaz** *dokazno sredstvo, nositelj dokaza* evidence
- **dokaz** *konačni dokaz, dokazanost* proof
- **dokazi tožilstva** evidence for the prosecution
- **dokazi obrambe** evidence for the defence
- **trdni, neizpodbojni dokazi** strong evidence, solid evidence, compelling evidence
- **dovolj dokazov** sufficient evidence
- **premalo dokazov** insufficient evidence, lack of evidence
- **obilica dokazov** abundant evidence, overwhelming evidence
- **relevantni dokazi** material evidence, relevant evidence
- **irelevantni dokazi** immaterial evidence, irrelevant evidence
- **materialni dokazi, stvarni dokazi** physical evidence, real evidence
- **listninski dokazi, dokazi v obliki listin in tehničnih posnetkov** documentary evidence
- **osebni dokazi** testimonial evidence, oral evidence, parol evidence
- **indici, posredni dokazi** circumstantial evidence, indirect evidence
- **dopustni dokazi** admissible evidence
- **nedopustni dokazi** inadmissible evidence
- **nezakoniti dokazi, nezakonito pridobljeni dokazi** illegal evidence, illegally obtained evidence
- **dokazi, izvedeni iz nezakonitega dokaza, sadež zastrupljenega drevesa** evidence derived from illegal evidence, fruit of the poisonous tree
- **kontaminirani dokazi** tainted evidence, contaminated evidence
- **ponarejeni dokazi, lažni dokazi** fabricated evidence, false evidence
- **nasprotujoči si dokazi** contradictory evidence, conflicting evidence
- **zanesljivi dokazi, verodostojni dokazi** reliable evidence, credible evidence
- **nezanesljivi dokazi** unreliable evidence, untrustworthy evidence
- **potrditveni dokazi** corroborating evidence
- **elektronski dokazi** electronic evidence
- **forenzični dokazi** forensic evidence
- **pridobivati/zbirati dokaze** to gather evidence, to collect evidence
- **predložiti dokaze** to proffer evidence
- **navesti dokaze** to present evidence, to adduce evidence, to produce evidence
- **izvesti dokaze, izvajanje dokazov** to take evidence, the taking of evidence
- **proučiti in presoditi dokaze** to examine and evaluate the evidence
- **izločiti nekatere dokaze iz spisa** to exclude some evidence from the case file, to suppress some evidence
- **pravilo o izločevanju dokaza** the exclusionary rule, the suppression of evidence rule
- **zaseči dokaze na kraju kaznivega dejanja** to seize evidence at the crime scene
- **pojavili so se novi dokazi** new evidence emerged, new evidence surfaced, new evidence came to light
- **razpoložljivi dokazi kažejo na** the available evidence points to, the available evidence suggests that
- **na temelju dokazov** on the evidence, on the basis of the evidence

Blaž Tomažin Bolcar
odvetnik v Odvetniški pisarni Bolcar

Tretja mednarodna konferenca Ljubljana Sports Law & Business Conference 2026

Društvo športnih odvetnikov Slovenije je v juniju uspešno organiziralo že 3. mednarodno konferenco *Ljubljana Sports Law & Business Conference 2026*. Dogodek je v Ljubljani vnovič združil vodilne strokovnjake športnega prava in športnega posla ter se iz leta v leto vse bolj utrjuje kot ena izmed referenčnih strokovnih platform v regiji in tudi širše.

Konference se je udeležilo več kot sto udeležencev, med predavatelji pa so bili priznani domači in tuji strokovnjaki. Omenim naj predstavnika španske nogometne lige, predstavnika pravne službe Evropske komisije, arbitre Mednarodnega športnega arbitražnega sodišča (CAS), predstavnike družbe Red Bull, športne agente, odvetnike in druge vodilne strokovnjake iz mednarodne športne industrije.

Dogodek je tudi letos ponudil poglobljeno razpravo o najpomembnejših pravnih in poslovnih izzivih sodobnega športa, pri čemer je bila skupna ugotovitev vseh razprav ta, da se je šport znašel v obdobju pomembnih sistemskih sprememb. Razvoj sodne prakse Sodišča EU, spremembe na trgu profesionalnega športa in novi poslovni modeli vse bolj vplivajo na delovanje športnih organizacij, klubov, športnikov in njihovih svetovalcev.

Udeleženci so razpravljali o hitro spreminjajočem se okolju profesionalne košarke, kjer vse večji vpliv ameriške univerzitetne lige NCAA in načrtovan prihod NBA v Evropo pomembno spreminjata razvojne poti mladih evropskih igralcev. Posebna pozornost je bila namenjena pogodbenemu urejanju prestopov, odkupnim klavzulam in novim izzivom pri zastopanju igralcev.

Ena osrednjih tem letošnje konference je bil vpliv prava Evropske unije na šport. Predavatelji so analizirali najnovejše sodbe Sodišča EU, ki pomembno vplivajo na pravila športnih zvez, delovanje prestopnega sistema, regulacijo nogometnih agentov in uporabo pravil konkurenčnega prava v športu. Razprava je potrdila, da morajo biti športna pravila v prihodnje še bolj transparentna, objektivna in sorazmerna.

Pomemben del programa je bil namenjen tudi razvoju komercialnih pravic športnikov in novim trženjskim priložnostim v športu. Obravnavani so bili spremembe olimpijskih pravil glede oglaševanja športnikov in njihovih osebnih sponzorjev, razvoj pogodb o uporabi osebnostnih pravic ter vedno pomembnejša vloga športnikov kot nosilcev lastnih blagovnih znamk.

Posebno zanimanje je vzbudila razprava o pogodbah športnikov in trenerjev ter razvoju sodne prakse Mednarodnega športnega arbitražnega sodišča (CAS) in Fife glede odškodnin ob predčasnih prekinitvah pogodb. Predavatelji so predstavili tudi prihajajoče spremembe Fifinega pravilnika o statusu in prestopih igralcev (RSTP), ki bodo začele veljati leta 2027, kot posledica sodbe Sodišča EU v primeru Lassane Diarraja.[1]

Konferenco smo sklenili z razpravo o vse bolj aktualnem vprašanju t. i. večklubskega lastništva (*multi-club ownership*), v kateri so sodelujoči analizirali ravnotežje med zaščito športne integritete, konkurenčnim pravom in gospodarskimi interesi vlagateljev v šport.

Skupna ugotovitev vseh petih panelov je bila, da šport vse bolj deluje na presečišču prava, gospodarstva in upravljanja, pri čemer postajajo kakovostna pravna ureditev, transparentno odločanje in vključevanje deležnikov ključni pogoji za nadaljnji razvoj profesionalnega športa.

Ljubljana Sports Law & Business Conference se tako iz leta v leto bolj uveljavlja kot pomembna mednarodna platforma za izmenjavo znanja, izkušenj in dobrih praks ter se postopoma postavlja ob bok uveljavljenim evropskim strokovnim konferencam s področja športnega prava.

Tudi letos je bila konferenca organizirana v sodelovanju z ljubljanskim območnim zborom odvetnikov in mednarodno platformo *LawInSport*, katerih podpora pomembno prispeva k strokovni kakovosti in mednarodni prepoznavnosti dogodka.

[1] C-650/22, *Diarra proti Fifi*, 4. oktober 2024.

dr. Janja Hojnik
profesorica prava na Pravni fakulteti Univerze v Mariboru

Odvetniki kot obdolženci zaradi izrazov politične nelojalnosti do oblasti v Kraljevini SHS/Jugoslaviji

Odvetnik je v sodnem postopku praviloma tisti, ki stoji ob strani obdolžencu, oblikuje pravno argumentacijo, preverja zakonitost postopanja in od sodišča zahteva spoštovanje procesnih pravil. Sodni spisi iz časa Kraljevine SHS oziroma Jugoslavije pa pokažejo tudi obrnjene položaje: odvetniki so se znašli v vlogi osumljencev, obdolžencev ali oseb, zoper katere je bil uveden kazenski postopek zaradi izjav, ki so jih oblasti razumele kot žalitev, diskreditacijo ali izraz politične oziroma institucionalne nelojalnosti. Take besede so bile izrečene v sodni dvorani, zapisane v korespondenci, povedane v političnem sporu ali celo izrečene v povsem zasebnem nočnem konfliktu. V nekaterih primerih so pravniki sami zahtevali kazenskopravno varstvo svoje časti.
Spisi zato ponujajo vpogled v meje dopustne kritike oblasti, družbeni položaj odvetnika in vprašanje, kako daleč je smel iti pravnik pri kritiki sodnika, uradnika ali države.[1]

V obravnavanem gradivu izstopa več odvetnikov:
- **dr. Nikola Pintér** in **dr. Ivan Czifrak** kot politično dejavna predstavnika madžarskega okolja v Prekmurju,
- mariborska odvetnika **Fran Irgolič** in **Makso Žnuderl** v konfliktu s preiskovalnim sodnikom,
- ptujski odvetnik **dr. Matej Senčar** z nenavadno oprostilno sodbo zaradi žaljivega pisma**, dr. Oton Blanke** z jezikovno obrambo stavka »u Beogradu nema pravde«, **dr. Anton Brumen** kot dolgoletni kritik sodstva ter
- **dr. Armin Strasser** v sporu s sodnim uradnikom zaradi volitev.

Na koncu je mogoče sliko obrniti še enkrat: pri **dr. Avguštinu Reismanu** je bil odvetnik tisti, ki je zaradi politične diskreditacije zahteval varstvo lastne časti.[1]

Odvetnik kot politični akter: dr. Nikola Pintér in dr. Ivan Czifrak ob razmejitveni komisiji

Med najzgodnejšimi zadevami, v katerih so se odvetniki znašli pod kazenskopravnim drobnogledom nove jugoslovanske oblasti, je politično napeto dogajanje v Prekmurju ob prihodu mednarodne razmejitvene komisije leta 1921. Komisija je morala po mirovni pogodbi na terenu presojati mejo med Kraljevino SHS in Madžarsko. V delu Prekmurja je bila priključitev novi državi še vedno sporna, zato so se pred prihodom komisije začeli protesti, zbiranja in mobilizacija prebivalstva. Posebej vidno vlogo so po policijskih in sodnih zapisnikih imeli ugledni madžarsko usmerjeni posamezniki iz Murske Sobote, med njimi odvetnika dr. Nikola Pintér in dr. Ivan Czifrak.[2]

Ko se je 19. septembra 1921 komisija pripeljala skozi Mursko Soboto, se je na mostu v smeri proti Lendavi zbralo okoli dva tisoč ljudi. Prišlo je do prerivanja, metanja predmetov in poskusov prodora pred hotel Dobraj, kjer je bila komisija nastanjena. V množici so se pojavljali očitki, da komisija upošteva le jugoslovanske interese in zanemarja madžarske. Policija in orožništvo sta del udeležencev aretirala, vendar tako velike množice nista mogla popolnoma nadzorovati.

Pintér in Czifrak sta bila pozneje zaslišana pred mariborskim sodiščem kot osebi, ki naj bi sodelovali pri organizaciji oziroma spodbujanju nasprotovanja komisiji. Njuna obramba je bila izrazito procesna in stvarna. Pintér je zatrjeval, da protestov ni organiziral in da je bil ves čas v svoji pisarni oziroma hotelu, Czifrak pa, da z množico ni bil v stiku. Pintér je širše nezadovoljstvo v Prekmurju razlagal predvsem z gospodarskimi in socialnimi razlogi: rastjo cen, negotovostjo glede agrarne reforme, izgubo služb med Madžari, zanemarjanjem regije in občutkom, da nova uprava ne spoštuje madžarskih pravic.

Kljub obsežnemu spisu in številnim zaslišanjem obtožnica zoper odvetnika ni bila vložena. Zadeva je pomembna, ker odvetnika tu ne nastopata zaradi poklicne polemike v sodni dvorani, temveč kot lokalna politična akterja. Njuna strokovna in družbena avtoriteta je pomenila, da sta bila za oblast potencialno sposobna usmerjati politično razpoloženje širšega okolja. Hkrati pa končni procesni izid pokaže omejitve kazenskega pregona: sum političnega vpliva ni zadoščal brez dokazov o konkretnem organiziranju oziroma hujskanju.

[1] Prispevek temelji na kazenskih spisih mariborskega sodnega okrožja, obravnavanih v okviru širše raziskave politične nelojalnosti. Sodni spisi so uporabljeni kot zgodovinski vir za rekonstrukcijo dejanskega stanja, procesnih položajev in argumentov udeležencev; pri tem je treba upoštevati, da so izjave ohranile obliko, ki so jim jo dali ovaditelji, zapisnikarji, policija, tožilstvo in sodišče.

[2] PAM, fond Okrožno sodišče v Mariboru 1898–1941, SI_PAM/0645/003/00721, AŠ 81–82, kazenski spis Vr IX 2037/21, Nikolaj Pinter, Janus Czifrak, Aleksander Vally, Josef Kleinrat, Mihael Gregorič, Ivan Benkič, Štefan Kuhar in drugi, 1921; SI_PAM/0645/003/00764, AŠ 85, kazenski spis Vr IX 136/22, Ivan Czifrak in drugi, 1922.

Ko odvetnik obtoži preiskovalnega sodnika: Fran Irgolič in Makso Žnuderl

Leta 1923 sta se v kazenskih spisih pojavila mariborska odvetnika Fran Irgolič in Makso Žnuderl. Jedro spora je bilo izrazito povezano z njunim poklicem. Preiskovalnemu sodniku sta očitala, da naj bi v zvezi s Ciril-Metodovo tiskarno med pripornike pošiljal ovaduhe, ki bi sodniku prinašali informacije o pogovorih med zaprtimi osebami. Tak očitek je neposredno posegel v ugled preiskovalnega sodnika in v legitimnost načina, kako je vodil postopek.[3]

Za odvetnika je bil položaj posebej občutljiv. Njuna naloga je bila varovati položaj strank in preverjati dopustnost preiskovalnih metod, toda izjava, da preiskovalni sodnik med pripornike pošilja ovaduhe, je lahko hkrati pomenila resen očitek nepoštenega oziroma nedopustnega postopanja. V spisu ovaditelj ni jasno naveden, ohranjeni izid pa je za oba odvetnika ugoden: bila sta oproščena.

Ta primer je za razumevanje meja odvetniškega govora pomembnejši od običajne žalitve. V njem je predmet presoje nekaj, kar spada v samo jedro odvetniškega dela: kritika postopka in ravnanja organa, ki odloča o pravicah obdolženca. Čeprav je bila formulacija očitka ostra, sodišče ni vztrajalo pri kazenski odgovornosti. Iz tako majhnega števila zadev ni mogoče sklepati na obstoj posebnega privilegija odvetnikov, vendar primer kaže določeno procesno zadržanost, kadar je bila sporna izjava tesno povezana z obrambno funkcijo.

Isti odvetnik ponoči na Aleksandrovi cesti: Fran Irgolič in mestni stražnik

Dve leti pozneje se je Irgolič znašel v povsem drugačnem položaju. Tokrat ni šlo za pravniško polemiko ali zastopanje stranke, temveč za nočni incident avgusta 1925 na Aleksandrovi cesti v Mariboru. Proti jutru je vinjeni Slavko Reja glasno kričal na svojo ženo, ki se je pogovarjala z nekim oficirjem. Mestni stražnik Jernej Senič ga je opozoril, naj se umiri, Reja pa je odvrnil, da lahko na svojo ženo kriči, kolikor hoče.[4]

V spor se je nato vključil odvetnik Fran Irgolič. Stražnika je napadel z vprašanjem: »*Kaj bi rad ta klerikalec? Veste, zakaj ste prišli iz Ljubljane, vi nas žalite!*« Ko mu je Senič odgovoril, da nikogar ne žali, je Irgolič nadaljeval: »*Prokleti klerikalni hudič, lažnivec!*« Sodni spis vsebuje tudi nenavadno podrobnost: Irgolič in Reja naj bi skupaj spila sedem litrov vina.

Postopek ni bil zaključen s sodbo. Primer je dragocen predvsem zato, ker omogoča primerjavo z Irgoličevim poklicnim konfliktom iz leta 1923. V prvem primeru je bil njegov oster govor neposredno povezan z obrambo strank in kritiko preiskovalnih metod; v drugem je šlo za zaseben, alkoholiziran verbalni izpad proti stražniku. Tudi drugi postopek ni pripeljal do obsodbe. To sicer ne dokazuje, da je bil Irgolič zaradi statusa odvetnika privilegiran, odpira pa legitimno vprašanje, ali so pravno znanje, družbeni položaj in sposobnost aktivne obrambe pri takih zadevah vplivali na procesni izid.

»Sodniki so psi«: oprostitev dr. Mateja Senčarja

▲ **Dr. Matej Senčar (1873–1942), ptujski odvetnik, gerent in župan. ZAP, fond Radoslav Komac, SI_ZAP/0384.**

Posebej povedna je zadeva dr. Mateja Senčarja (1873–1942), znanega ptujskega odvetnika, gerenta in župana, ki je bil v obdobju med obema vojnama izrazito javno in politično dejaven. Leta 1929 je kolega odvetnika Lašiča zaradi svoje odsotnosti prosil za substitucijo na obravnavi v zadevi, v kateri je sam pripravil pritožbo. V pisnem sporočilu mu je posredoval informacije za zastopanje in ob tem zapisal, da so sodniki »psi«, če njegovi pritožbi za stranko ne bodo ugodili.[5]

Besede niso bile dvoumne in tudi niso bile izrečene v trenutku neposrednega prepira v sodni dvorani. Šlo je za pisno formulacijo v komunikaciji med odvetnikoma, ki je neposredno in žaljivo ocenjevala sodnike glede na pričakovan izid postopka. Zato bi bilo mogoče pričakovati obsodbo zaradi razžalitve sodne oblasti. Sodišče je Senčarja kljub temu oprostilo.

Najzanimivejša je obrazložitev. Sodišče se je oprlo na Senčarjeve osebne lastnosti in na preventivni namen kaznovanja. V obrazložitvi je poudarilo misel: »Kaznovanje iz gole osvete se pred pametjo ne more opravičiti.«

Takšna argumentacija je za tedanjo sodno prakso presenetljivo prizanesljiva. Če bi se enaka merila dosledno uporabljala pri vseh obdolžencih, bi se marsikatera gostilniška žalitev uradne osebe težko končala z obsodilno sodbo. Senčarjev primer zato ne dokazuje privilegija pravniškega stanu, vendar zelo jasno pokaže, da je sodišče pri odvetniku upoštevalo osebnost, okoliščine in namen kaznovanja na način, ki ga pri številnih drugih družbenih skupinah v istem arhivskem gradivu ni mogoče pogosto zaznati.

»U Beogradu nema pravde«: Oton Blanke in obramba z jezikom

Drugačen tip odvetniške obrambe je uporabil mariborski odvetnik dr. Oton Blanke. Leta 1929 je zastopal tovarno Freund v pravdi proti beograjskemu trgovcu Žigi Deutschu. V sodni dvorani so ga vprašali, zakaj tožbe

[3] PAM, fond Okrožno sodišče v Mariboru 1898–1941, SI_PAM/0645/003/00901, AŠ 100, kazenski spis Vr VII 332/23, Fran Irgolič, 1923; SI_PAM/0645/003/00927, AŠ 102, kazenski spis Vr IX 630/23, Makso Šnuderl, 1923.

[4] PAM, fond Okrožno sodišče v Mariboru 1898–1941, SI_PAM/0645/003/01275, AŠ 129, kazenski spis Vr IX 1021/25, Fran Irgolič; Slavko Reja, 1925.

[5] ZAP, fond Okrajno sodišče Ptuj, SI_ZAP/0044, AŠ 251, kazenski spis U V 198/1929, Matej Senčar, 1929. Za biografske podatke o Senčarju glej tudi ZAP, fond Radoslav Komac, SI_ZAP/0384.

ni vložil v Beogradu. Odgovoril je z besedami: »*U Beogradu nema pravde.*«[6]

Izjava je bila problematična zato, ker je v srbohrvaščini beseda »pravda« lahko pomenila tudi pravičnost oziroma pravico. Izjava, da v Beogradu ni pravice, je lahko zvenela kot neposredna diskreditacija sodstva in državnega središča. Pri dogodku je bil navzoč dr. Živković, ki se v spisu pojavlja kot priča.

Blanke se je branil z izrazito pravniško-jezikovno razlago. Poudaril je, da srbohrvaščine ne razume tako dobro, da bi vedel, da ima beseda »pravda« širši pomen. Sam naj bi jo razumel tako kot v slovenščini – kot pravdo oziroma sodni proces. Njegov stavek naj bi torej pomenil, da v Beogradu ni pravde oziroma postopka v tej konkretni stvari, ne pa da v Beogradu ni pravičnosti.

Obtožnica ni bila vložena in sodbe ni bilo. Primer je skoraj učbeniški prikaz, kako je lahko pomen ene same besede odločilen za kazenskopravno presojo. Hkrati kaže, da je odvetnik svojo poklicno jezikovno kompetenco uporabil kot obrambno strategijo: nevarno politično oziroma institucionalno sporočilo je preoblikoval v strokovni terminološki nesporazum.

Dr. Anton Brumen: od odvetniške kritike do osebnega konflikta s sodstvom

Med odvetniki, ki so imeli s sodnimi organi največ konfliktov, posebno mesto zavzema dr. Anton Brumen s Ptuja. Njegova življenjska in poklicna pot je bila v reviji Odvetnik že podrobneje predstavljena. Kot nekdanji sodnik, ki je iz državne službe odšel po konfliktih glede rabe slovenščine, je pozneje kot odvetnik od pravosodja pričakoval veliko: hitro postopanje, natančne zapisnike, jasne pravne podlage in poglobljeno argumentacijo. Ko tega ni dobil, je to povedal zelo neposredno.[7]

V enem od zadnjih kazenskih postopkov zoper njega je bil ovaden, ker je trdil, da sta sodnika Poznik in Stefanciose stečajni postopek vodila v škodo njegovih strank. S tem ni več kritiziral samo pravnega stališča ali posamezne procesne odločitve, temveč je sodnikoma pripisal pristransko vodenje postopka.

Iz spisa je razvidno, da je bil Brumen pri zastopanju strank izrazito vztrajen. Neki zapisnikar, zaslišan kot priča, je povedal, da pri dr. Brumnu posebej pazijo, kako sestavljajo zapisnik, ker vedo, da se »*dohtar radi prizivajo zoper sodbe*«. Brumen se ni pritoževal le glede glavne stvari, temveč tudi glede stroškov in drugih procesnih vprašanj. Izkoriščal je vsa pravna sredstva, ki so mu bila na voljo, in od sodnega sistema zahteval raven preciznosti, ki je po oceni njegovih sodobnikov pogosto presegala običajna pričakovanja.

Postopek iz leta 1930 ni bil končan, ker je Brumen pred izrekom sodbe umrl. Njegov primer je kljub temu pomemben kot protiutež morebitni predstavi, da so bili odvetniki pred kazenskim pregonom zaradi poklicnega statusa varni. Brumen je bil skozi življenje zaradi žalitev časti večkrat obravnavan in tudi kaznovan; pravniško znanje mu ni zagotavljalo nedotakljivosti. Omogočalo pa mu je, da se je z oblastmi spopadal z vsemi razpoložljivimi pravnimi sredstvi in da je ostre izjave umeščal v širši spor o kakovosti pravosodja.

Volitve, koleki in sodni uradnik: dr. Armin Strasser

Leta 1934 je bil kazensko preganjan tudi lendavski odvetnik dr. Armin Strasser. Spor se je nanašal na sodnega uradnika Ferdinanda Ježka in na dogajanje ob volitvah. Strasser mu je očital nekorektno ravnanje, spor pa se je dodatno zaostril, ko ga je Ježek zaradi neplačanih kolekov prijavil davčni upravi. Odvetnik je ravnanje razumel kot namerno nagajanje, povezano z volilnim konfliktom.[8]

Zoper Strasserja je bila vložena obtožnica zaradi domnevne žalitve uradnika. Toda postopek se je končal drugače: Ježek je prijavo umaknil in pisno izjavil, da ga odvetnik ni nameraval žaliti. Zaradi tega se kazenski postopek ni nadaljeval.

Strasserjev primer lepo pokaže, kako hitro se lahko strokovni ali politični spor med pravnikom in sodnim uslužbencem spremeni v kazensko zadevo zaradi časti. Hkrati pa kaže pomen volje neposredno prizadete osebe in možnosti, da se spor ponovno umesti v manj konflikten okvir. Tudi ta primer se konča brez obsodbe.

Kaj pove skupina odvetniških zadev?

Če obravnavane postopke pogledamo skupaj, je njihov procesni izid presenetljiv. Pintér in Czifrak nista bila obtožena; Irgolič in Žnuderl sta bila oproščena; nočni postopek zoper Irgoliča ni pripeljal do sodbe; Senčar je bil oproščen; zoper Blankeja obtožnica ni bila vložena; Strasserjev postopek se je po umiku prijave končal; Brumnovega pa je prekinila njegova smrt. V tej majhni skupini zato ni mogoče pokazati na pravnomočno obsodilno sodbo iz obravnavanih konkretnih zadev.

Vendar iz tega ne bi bilo varno sklepati, da je obstajal formalni ali neformalni privilegij odvetnikov. Primerov je malo, dejanska stanja so zelo različna, več zadev se je končalo zaradi dokaznih ali procesnih razlogov, Brumnova življenjska zgodovina pa dokazuje, da je bil odvetnik lahko zaradi žalitev tudi večkrat kaznovan. Bolj utemeljena je previdnejša ugotovitev: odvetniki so imeli zaradi pravnega znanja, družbenega položaja in sposobnosti aktivne procesne obrambe praviloma boljše možnosti, da sporno izjavo umestijo v poklicni, terminološki, politični ali dokazni kontekst.

Sodna praksa obenem pokaže tri različne tipe odvetniške nelojalnosti oziroma konflikta. Pri Pintérju in

[6] PAM, fond Okrožno sodišče v Mariboru 1898–1941, SI_PAM/0645/003/01853, AŠ 176, kazenski spis Vr XI 678/29, Oton Blanke, 1929.

[7] PAM, fond Okrožno sodišče v Mariboru 1898–1941, SI_PAM/0645/003/02067, AŠ 191, kazenski spis Kzp VII 383/30, Anton Brumen, 1930. Več o njem: Janja Hojnik, »Odvetnik dr. Anton Brumen (1857–1930) – štajerski borec za slovenski narod«, Odvetnik 26, št. 3 (2024), str. 75–82.

[8] PAM, fond Okrožno sodišče v Mariboru, SI_PAM/0645/003/03737, AŠ 257, kazenski spis Kzp VII 839/34, Armin Strasser, 1934.

Czifraku je bil odvetnik politični akter; pri Irgoliču, Žnuderlu, Senčarju, Blankeju, Brumnu in Strasserju je bilo jedro v ostrini pravniškega ali institucionalnega govora; pri Irgoličevem nočnem incidentu pa poklicna funkcija ni bila v ospredju. Prav ta razlika omogoča vprašanje, koliko je bila prizanesljivost povezana z zaščito poklicnega govora in koliko z družbenim položajem odvetnika.

Obrnjena vloga: dr. Avguštin Reisman zahteva varstvo svoje časti

Za konec je smiselno vključiti primer, v katerem odvetnik ni bil osumljenec ali obdolženec, temveč oseba, ki je sama zahtevala kazenskopravno varstvo svoje časti. Konec junija 1930 so v Maribor s sedmimi posebnimi vlaki prispeli češkoslovaški Sokoli, ki so potovali na vsesokolsko srečanje v Beograd. Med množico, ki jih je pričakovala na mariborskem kolodvoru, je bil tudi odvetnik dr. Avguštin Reisman, doktor prava iz Prage, član mariborskega Sokola in jugoslovansko-češkoslovaške lige. Spremljali sta ga petnajstletna hči Vojmira in služkinja Nana Predan.[9]

Vodja policije Jakša Stanić je šel mimo njih in Reismana po njegovem dojemanju sovražno opazoval. Reisman je hčerki pojasnil, da gre za policijskega vodjo, ki je aretiral nekatere ljudi, ki jih sam zastopa. Vojmira je ravnanje »visokega gospoda v beli obleki« komentirala z besedami: »*Ata, to pa je res nesramno.*« Prav tedaj je začela igrati godba češkoslovaških Sokolov.

Stanić je nato pristopil k železniškemu delavcu Janku Lebnu in mu povedal, da je Reisman zastopal komuniste in je morda tudi sam komunist. Leben je očitek zavrnil. Njegov odgovor je za zgodovino odvetništva izjemno poveden: odvetnik po naravi svojega poklica zastopa različne ljudi in dejstvo, da je nekdo zastopal komuniste, še ne pomeni, da je tudi sam komunist. Kot dodaten dokaz Reismanove politične zanesljivosti je navedel, da sta bila z njim skupaj člana akademskega društva Adria v Pragi, jugoslovansko-češkoslovaške lige in mariborskega Sokola.

Teden dni pozneje je Leben Reismanu povedal za pogovor. Reisman je nato Stanića ovadil zaradi klevete. Višje sodišče je dopustilo vložitev obtožnice, končna sodba pa v spisu ni ohranjena. Zato ni mogoče ugotoviti, ali je bil postopek pozneje ustavljen, končan s poravnavo ali kako drugače.

Primer je zanimiv iz dveh razlogov. Prvič, pokaže trajno vprašanje odvetniške neodvisnosti: zastopanje politično nezaželenega obdolženca ne sme biti avtomatično pripisano odvetniku kot njegovo lastno politično prepričanje. Drugič, pokaže, kako pomemben je bil ugled pravnika v javnosti. Reisman oznake komunista ni sprejel kot nepomembne pripombe, ampak je uporabil kazenskopravno pot za varstvo svojega imena. V tem pogledu se krog članka sklene: isti pravni sistem, ki je odvetnike lahko postavil v položaj obdolženca zaradi njihovega ostrega jezika, jim je ponujal tudi sredstva za zaščito lastne časti.

Sklep

Sodni spisi odvetnikov iz obdobja Kraljevine SHS/Jugoslavije prikazujejo pravniški poklic z nekoliko manj običajne strani. Odvetniki niso bili samo zagovorniki in procesni zastopniki. Bili so politični akterji, ostri kritiki sodstva, udeleženci osebnih sporov in ljudje, katerih lastna čast je bila v politično polariziranem okolju lahko hitro prizadeta.

Najbolj izrazita skupna značilnost obravnavanih zadev je napetost med odvetniško ostrino oziroma izrazi nelojalnosti do oblasti in kazenskopravnim varstvom ugleda državnih organov. Očitek o sodnikovih ovaduhih, zapis, da so sodniki »psi«, trditev, da »v Beogradu ni pravde«, ali očitek, da je stečaj voden v škodo strank, so na različne načine posegali v ugled pravosodja. Toda sodišča so v več primerih pustila prostor za kontekst, dokazovanje namena, jezikovno razlago ali vprašanje preventivnega smisla kaznovanja.

Posebno pomemben je Reismanov primer, saj opozarja na drugo stran odvetniške neodvisnosti. Odvetnik mora imeti možnost zastopati tudi politično osovražene ali sumljive stranke, ne da bi se njihovo prepričanje pripisovalo njemu. Ta misel, izrečena v mariborskem sodnem spisu že leta 1930, zveni izrazito sodobno.

Majhen korpus ne omogoča sklepa o sistematičnem privilegiranju odvetnikov, kaže pa, da so pravno znanje, poklicni položaj in procesna samozavest lahko pomembno vplivali na način, kako so se taki postopki razvijali. V tem smislu arhivski spisi razkrivajo še eno razsežnost zgodovine odvetništva: zgodovino meja, znotraj katerih je odvetnik lahko govoril ostro, kritiziral oblast in hkrati branil lastno poklicno čast.

[9] PAM, fond Okrožno sodišče v Mariboru, SI_PAM/0645/003/02207, AŠ 197, kazenski spis Kzp VI 1482/30, Jakša Stanić, 1930.

Anže Zalar

Pozneje najdeno premoženje in razveljavitev odpusta obveznosti: ko odškodnina za neupravičeno obsodbo postane stečajna masa

Višje sodišče v Ljubljani je odločalo o pritožbi zoper sklep o začetku stečajnega postopka nad pozneje najdenim premoženjem, s katerim je sodišče prve stopnje hkrati razveljavilo pravnomočni odpust obveznosti.
Zadeva je pravno izjemna v več pogledih: pozneje najdeno premoženje predstavlja odškodnina, ki jo dolžniku za neupravičeno obsodbo in neutemeljen odvzem prostosti dolguje prav Republika Slovenija, ki je obenem edina predlagateljica postopka.
Pritožbeno sodišče je pritožbo v delu, ki se nanaša na začetek stečajnega postopka, zavrnilo, glede razveljavitve odpusta obveznosti pa je pritožbeni postopek prekinilo in pri Ustavnem sodišču vložilo zahtevo za oceno ustavnosti četrtega odstavka 411. člena ZFPPIPP, ker ta po njegovi oceni vzpostavlja neizpodbojno domnevo dolžnikove prevare.

Anže Zalar

Subsequently Discovered Assets and the Revocation of a Discharge of Debts: When Compensation for Wrongful Conviction Becomes Part of the Bankruptcy Estate

The Ljubljana Higher Court considered an appeal against an order opening bankruptcy proceedings in respect of subsequently discovered assets, by which the court of first instance also revoked a final discharge of debts. The case is legally exceptional in several respects: the subsequently discovered assets consist of compensation owed to the debtor for wrongful conviction and unjustified deprivation of liberty by the Republic of Slovenia itself, which is also the sole petitioner in the proceedings. The appellate court dismissed the appeal insofar as it challenged the opening of bankruptcy proceedings. However, it stayed the appeal proceedings concerning the revocation of the discharge and requested that the Constitutional Court review the constitutionality of Article 411(4) of the Financial Operations, Insolvency Proceedings and Compulsory Dissolution Act (ZFPPIPP), on the grounds that, in its view, this provision establishes an irrebuttable presumption of fraud on the part of the debtor.

Tina Šnajder

Dajva se pogovarjat

V ospredju prispevka je pomen medsebojne komunikacije med delavcem in delodajalcem v času trajanja delovnega razmerja ter vprašanje, v kolikšni meri je mogoče nesoglasja in konflikte razrešiti že ob njihovem nastanku, namesto da se prvič zares odprejo šele v sodnem postopku. Na praktičnih primerih, zlasti pri nadurnem delu, neformalnih dogovorih o plačilu ter odsotnosti z dela zaradi začasne nezmožnosti za delo, prispevek opozarja na težave, ki nastanejo, kadar se pravno in dejansko stanje dalj časa dopušča brez jasnega odziva ene ali obeh strank.
Osrednja teza prispevka je, da zaradi pomena in trajnosti delovnega razmerja od njegovih udeležencev ni mogoče pričakovati zgolj formalnega spoštovanja pravnih pravil. Delavec in delodajalec bi si morala prizadevati za pravočasno komunikacijo, razjasnitev nesoglasij in mirno reševanje konfliktov ter ohranitev delovnega razmerja. Sodni postopek bi moral pomeniti skrajno sredstvo, ne pa prvega trenutka, ko stranki zares začneta razčiščevati težave, ki so med njima lahko nastajale več let.

Tina Šnajder

Let's Talk

Particular attention is devoted to the importance of communication between employer and employee throughout the duration of the employment relationship and to the question of whether disagreements and conflicts can be addressed at the time they arise, rather than being substantively confronted for the first time only in judicial proceedings.
The central argument advanced in the article is that, given the significance and continuing nature of the employment relationship, its parties cannot be expected merely to comply formally with legal rules. Employers and employees should seek to communicate in a timely manner, clarify disagreements, resolve conflicts amicably, and, where possible, preserve the employment relationship. Judicial proceedings should therefore constitute a remedy of last resort, rather than the first occasion on which the parties genuinely begin to address problems that may have developed between them over a period of several years.

dr. Nataša Samec Berghaus in Boštjan Koritnik

Napake v zdravstvu in uporaba UI: problematika odškodninske odgovornosti

Prispevek obravnava odškodninsko odgovornost ob uporabi umetne inteligence (UI) v zdravstvu s poudarkom na praktični pomoči odvetnika oškodovancu. Avtorja pojasnjujeta, kako razjasniti vlogo tehnologije pri nastanku škode ter presoditi možne podlage odgovornosti zdravnika, zdravstvene ustanove, proizvajalca in razvijalca programske opreme.
Ob veljavnih slovenskih pravilih obravnavata Akt o UI, Uredbo o medicinskih pripomočkih (MDR) in novosti Direktive (EU) 2024/2853 o odgovornosti za proizvode z napako, zlasti razkritje dokazov ter izpodbojne domneve napake proizvoda in vzročne zveze.

Nataša Samec Berghaus, PhD, and Boštjan Koritnik

Healthcare Errors and the Use of AI: Issues of Civil Liability

This article examines civil liability arising from the use of artificial intelligence (AI) in healthcare, with a particular focus on the practical issues faced by attorneys acting on behalf of injured parties. The authors explain how to establish the role of technology in causing harm and how to identify potential grounds for liability on the part of doctors, healthcare institutions, manufacturers and software developers. In addition to the applicable rules of Slovenian law, the article considers the EU Artificial Intelligence Act (AI Act), the Medical Devices Regulation (MDR) and the changes introduced by Directive (EU) 2024/2853 on liability for defective products, with particular emphasis on the disclosure of evidence and the rebuttable presumptions relating to product defectiveness and causation.